

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงาน
ในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 4

สุทธิศรี คำมะโน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2560

**The Participation in Academic Administration of Administrators and
Teachers Engaged in Schools of Association Committee
Under the Secondary Education Service Area Office 4**

Sutthisee Kummano

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education
Department of Education Management
College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University**

2017

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงาน ในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 4
ชื่อผู้เขียน	สุทธิศรี คำมะโน
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.กล้า ทองขาว
สาขาวิชา	การจัดการศึกษา
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครู 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานีจำนวน 310 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS) เพื่อคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที (t-test) และการทดสอบเอฟ (F-test) และแบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 มีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการทั้งในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมสูงสุดและรองลงคือด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ตามลำดับ
2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน
3. ผลการวิเคราะห์ปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่คือ (1) การขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน(2)ขาดการสนับสนุนทางด้านงบประมาณ และ (3) ขาดความรู้ความชำนาญในการผลิตและใช้สื่อที่ทันสมัยตามลำดับ

4. แนวทางในการพัฒนามือถือประกอบหลักๆ 5 ประการ ได้แก่ (1) ควรจัดประชุมฝ่ายบริหารในการกำหนดภาระงานที่ชัดเจน (2) จัดภาระงานให้ตรงกับความรู้และความสามารถของครู (3) “คืนครูให้แก่นักเรียน” โดยการลดภาระงานอื่นที่ไม่สำคัญออกไป และ (4) จัดให้มีบุคลากรสายสนับสนุนให้เพียงพอเพื่อที่ครูจะได้ทำหน้าที่พัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ และมีโอกาสได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการจัดหางบประมาณเพื่อที่จะได้นำมาสนับสนุนให้ครูได้จัดทำสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

Thesis Title	The Participation in Academic Administration of Administrators and Teachers Engaged in Schools of Association Committee Under the Secondary Education Service Area Office 4
Author	Sutthisee Kummano
Thesis Advisor	Assos.Prof.Dr.Kla Thongkow
Department	Education Management
Academic Year	2016

ABSTRACTS

The purpose of this research was to 1) study the participation in academic administration of administrators and teachers, 2) compare the differences of participation in academic administration between administrators and teachers, and 3) study problems and developmental approaches. Sample Random Sampling was used for the sample group, consisted of 310 subjects who were administrators and teachers engaged in schools of Association Committee under the Secondary Education Service Area Office 4, by using the research tools to collect data including a set of self-generated questionnaire having the reliability value at 0.93 and an interview technique. Intermediate data analysis with SPSS was used for calculating percentage, mean, and standard deviations for the statistical treatment independent Sample t-test and F-test used for hypothesis testing.

1. The participation in academic administration of administrators and teachers engaged in Schools of Association Committee Under the Secondary Education Service Area Office 4, was found at a high level in all aspects. And when considering each side from most to lowest engaging aspect was showed as follows: secondary school curriculum, the measurement and evaluation of learning, the quality of learning management, respectively.

2. According to the findings of comparative study about the participation of academic administration of administrator and teachers engaged in schools of Association Committee Under the Secondary Education Service Area Office 4, as a whole, the overall and individual aspects were not significantly different .

3. The results of the problem analysis, pertaining to the participation of academic administration of administrators and teachers engaged in united campus group of Association the Secondary Education Service Area Office 4, were found that most of the problems were the problems relevant to (1) A lack of qualified personnel, (2) A lack of budget support ,and (3) A lack of expertise in production and application of modern teaching–learning medias, respectively.

4. Development guidelines mainly consisted of 5 components, as follows: (1) Management meetings should clearly be organized to define the suitable workload. (2) Organizing workload should be to match teacher’s academic knowledge and ability. (3)“Returning teachers to students” approach should be handled by reducing the inessential workload, (4) Providing a number of support personnel should be adequate so that teachers will be able to fully develop their learners and have an opportunity to develop themselves continuously, and (5) Setting up budgets should be done to encourage teachers to develop modern technology in order to apply for teaching and learning more effectively.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์ของท่าน รองศาสตราจารย์ ดร.กล้า ทองขาว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ความรู้ ให้คำปรึกษา คำแนะนำ แนวคิดดูแลช่วยเหลือตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องและเพิ่มเติมสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยด้วยการเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่งและขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย บุญประเสริฐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ และอาจารย์ ดร.เฉลิมชัย มนุษเสวต คณะกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ ในการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ที่ได้รับความกรุณา ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือเป็นอย่างดี ที่ได้ให้ข้อคิดเห็นแก่ผู้วิจัย และตรวจสอบความถูกต้องในเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม และขอขอบพระคุณผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในกลุ่มสหวิทยาเขต ในจังหวัดปทุมธานีที่กรุณาตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

หากการวิจัยในครั้งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนางานทางด้านวิชาการ ข้าพเจ้าขอมอบความดีนี้เป็นเครื่องบูชาพระคุณบุพการี และบูรพาจารย์ ที่ได้ให้ความเมตตาสนับสนุนผู้วิจัยมาโดยตลอด

สุทธิศิริ คำมะโน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญตาราง.....	๘
สารบัญรูปภาพ.....	๘
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	5
1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	5
1.5 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	13
2.1 แนวคิด ทฤษฎีและหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการจัดการศึกษา.....	14
2.2 การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา.....	30
2.3 บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 (ปทุมธานี-สระบุรี).....	100
2.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	109
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	116
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	117
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	117
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	120
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	120

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	122
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	122
4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	122
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	123
5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	144
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	145
5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	147
5.3 ข้อเสนอแนะของการวิจัย.....	152
บรรณานุกรม.....	153
ภาคผนวก.....	164
ประวัติผู้เขียน.....	209

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ความสอดคล้องระหว่างตัวชี้วัดและมาตรฐานตามกฎกระทรวง.....	38
2.2 ความหมายของระดับผลการเรียน 8 ระดับ.....	91
2.3 ข้อมูลสารสนเทศการจัดการศึกษา.....	103
2.4 แสดงข้อมูลผู้เรียน และครูจังหวัดปทุมธานี.....	104
2.5 แสดงข้อมูลผู้เรียน และครูจังหวัดสระบุรี.....	106
3.1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	117
4.1 จำนวนร้อยละ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	124
4.2 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการ บริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 4 ใน 6 ด้านหลักสูตร โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน.....	125
4.3 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการ บริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 4 ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา.....	126
4.4 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการ บริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 4 ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้.....	128
4.5 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการ บริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 4 ด้านการผลิตและใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน.....	130
4.6 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการ บริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 4 ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู.....	132

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.7 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้.....	133
4.8 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 4 ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ.....	135
4.9 เปรียบเทียบระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 4 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมและรายด้าน.....	137
4.10 เปรียบเทียบระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 4 จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน.....	138
4.11 เปรียบเทียบระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 4 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน.....	139
4.12 เปรียบเทียบระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 4 จำแนกตามกลุ่มสหวิทยาเขต โดยภาพรวมและรายด้าน.....	140
4.13 เปรียบเทียบระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 4 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมและรายด้าน.....	141

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานและตัวบ่งชี้ต่าง ๆ ในลักษณะ ห่วงโซ่แห่งคุณภาพ.....	40

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายแม่บทสำคัญในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาของชาติโดยมุ่งที่จะปฏิรูประบบการบริหารจัดการการศึกษาของไทยให้ยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจหน้าที่ส่งเสริม กำกับ ดูแล การศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษาสนับสนุนทรัพยากร เพื่อการศึกษา รวมทั้งติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาตามกฎหมายที่กำหนด และ กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป และคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบ ของการบริหารจัดการด้านการศึกษาจากเดิม โดยมีการแบ่งส่วนราชการใหม่ในส่วนกลางของ กระทรวง ศึกษาธิการ ดังนี้ 1) สำนักงานรัฐมนตรี 2) สำนักงานปลัดกระทรวง 3) สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา 4) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5) สำนักงาน คณะกรรมการอุดมศึกษา 6) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและในส่วนภูมิภาค(สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา, 2549, น.1)

ปี พ.ศ. 2551 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ใช้ในโรงเรียนทั่วประเทศ ตั้งแต่ปีการศึกษา พ.ศ. 2553 เป็นต้นไป โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร และพัฒนาได้อย่างเหมาะสมไปพร้อมกับเป้าหมายของอาเซียน (ASEAN) ภายใน ปี พ.ศ. 2561 ทั้งนี้จากการติดตามผลการ ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของ โรงเรียนต้นแบบเป็นเวลา 1 ปีการศึกษา พบว่า การพัฒนาผู้เรียนยังไม่สอดคล้องกับจุดหมายของ หลักสูตร โดยเฉพาะการพัฒนาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างหลากหลาย ทั้งในมิติของวิธีการจัดกิจกรรม

การเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ซึ่งควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองสู่มาตรฐานการเรียนรู้และมีความเหมาะสมกับศักยภาพที่แท้จริง

ปี พ.ศ. 2553 รัฐบาลได้ประกาศนโยบายด้านการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ รักที่จะเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย มีความสนุกกับการเรียนรู้และมีความสามารถได้เรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างสร้างสรรค์ ประกอบกับสภาพปัญหาของประเทศด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน O-NET NT TIMSS PISA ต่ำในวิชาหลัก ได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาไทย วิชาภาษาอังกฤษ และการคิด วิเคราะห์ปัญหาด้านวิกฤตทางสังคมเกี่ยวกับความแตกแยก ความรุนแรงและปัญหาทุจริต ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา จึงได้นำนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) นโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลและสภาพปัญหาของการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผ่านมาเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และแนวทางการปฏิรูปการศึกษา โดยกำหนดจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน โดยมีวิสัยทัศน์ให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพภายในปี พ.ศ. 2561 จะต้องมีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบใน 3 ประเด็นหลัก คือ การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งนี้ได้กำหนดกรอบแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบไว้ 4 ประการ คือการพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) มีเป้าหมายยุทธศาสตร์และตัวบ่งชี้ เพื่อสร้างคนไทยและการปฏิรูปการศึกษาไทยมีคุณภาพได้มาตรฐานระดับสากล มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาหลักจากการทดสอบระดับชาติ (O-NET) มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 50 มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของนานาชาติ (PISA) มีความสามารถด้านภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ต่อปี มีความสามารถทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ต่อปี คนไทยใฝ่เรียนรู้ด้วยตนเอง รักการอ่านและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง คนไทยใฝ่ดีมีคุณธรรม มีจิตสำนึกมีจิตสาธารณะและมีความเป็นพลเมืองที่ดี คนไทยคิดเป็นทำเป็นแก้ปัญหาได้ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปมีสมรรถนะทางวิชาชีพตามมาตรฐานและตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

เพื่อบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาให้มีการยกระดับคุณภาพการมัธยมศึกษาสู่ระดับสากล ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในราชกิจจานุเบกษา หน้า 62 เล่ม 127 ตอนพิเศษ 98 ลงวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2553 ซึ่งมีรายละเอียดของการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาและที่ตั้งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพื่อบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา จำนวน 42 เขต เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นายชินภัทร ภูมิรัตน มอบหมายให้ นายเสน่ห์ ชาวโตรองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รับผิดชอบกำกับดูแลการดำเนินงานจัดตั้งศูนย์ประสานงานการจัดการมัธยมศึกษาทั่วประเทศ (สำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ปทุมธานี-สระบุรี, 2557, น.3)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ปทุมธานี-สระบุรี ได้กระจายอำนาจให้สถานศึกษาทุกแห่งในเขตพื้นที่บริการ ได้บริหารจัดการตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและส่งเสริมให้สถานศึกษาทุกแห่ง ให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามข้อเสนอของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 ที่ได้กำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาคุณภาพ 4 ใหม่ คือ 1) พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ 2) พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ 3) พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และ 4) พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ และนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทั้งความรู้ คุณธรรม การน้อมนำวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีทางเลือกในการเรียนรู้ เข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในสังคม นั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ปทุมธานี-สระบุรี ได้ยึดกรอบดังกล่าวในการดำเนินนโยบายยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดให้เป็นสถานศึกษาคุณภาพเป็นองค์กรระดับชาติ ขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานสากลโดยได้วางแผนยกคุณภาพการศึกษาโดยประสานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ปทุมธานี-สระบุรี ภาทิเครือข่ายทุกภาคส่วนและดำเนินการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ปทุมธานี-สระบุรี, 2557) ในวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 สำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ปทุมธานี-สระบุรี ได้สร้างเครือข่ายขึ้นโดยการจัดตั้งสหวิทยาเขตขึ้นจำนวน 8 กลุ่ม เป็นเขตพื้นที่ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 4 ที่มีสถานที่ตั้งในพื้นที่ใกล้เคียงเข้าด้วยกันมีการบริหารจัดการปัจจัยการบริหารร่วมกันเพื่อให้ทุกสถานศึกษามีมาตรฐานและคุณภาพใกล้เคียงกัน ได้แก่) สหวิทยาเขตสัตตบงข จังหวัดปทุมธานี 2) สหวิทยาเขตปทุมเบญจา จังหวัดปทุมธานี 3) สหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปให้ จังหวัดปทุมธานี 4) สหวิทยาเขตปียมิตร จังหวัดปทุมธานี 5) สหวิทยาเขต

เบญจมิตร จังหวัดสระบุรี 6) สหวิทยาเขตปัญญาภาณี จังหวัดสระบุรี 7) สหวิทยาเขตบูรพาสระบุรี จังหวัดสระบุรี และ 8) สหวิทยาเขตพระพุทธบาทเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี และร่างระเบียบสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ว่าด้วยการจัดการศึกษาแบบสหวิทยาเขต พ.ศ. 2554 พร้อมกันนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4, 2554, น.1) เพื่อให้การกระจายอำนาจในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างทั่วถึง และในสหวิทยาเขตแต่ละเขตได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการของแต่ละเขตไว้อย่างชัดเจนและเปิดโอกาสให้คณะกรรมการในแต่ละเขตได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาในการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา และรายงานผลการดำเนินงานให้กับเขตพื้นที่การศึกษาทราบ คณะกรรมการสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา สามารถแนะนำ ให้ข้อเสนอแนะจากผลการประเมินและติดตามการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในเขตพื้นที่แต่ละสหวิทยาเขต พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ยังพบปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของแต่ละสหวิทยาเขตส่งผลให้คุณภาพการจัดการศึกษา เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนบางสถานศึกษาในบางสหวิทยาเขต ต่ำกว่ามาตรฐาน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยในฐานะครูสถานศึกษานวมินทรราชินูทิศสวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี กลุ่มสหวิทยาเขตปทุมมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของ กลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 เพื่อใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต อีกทั้งเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุงการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อให้ได้ข้อสารสนเทศใช้ในการนำมาใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอนของผู้เรียน เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาไทยในศตวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ที่ต้องมีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบใน 3 ประเด็นหลัก คือ การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารและการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายยุทธศาสตร์และตัวบ่งชี้การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) เพื่อสร้างคนไทยและการปฏิรูปการศึกษาไทยมีคุณภาพได้มาตรฐานระดับสากล มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาหลัก จากการทดสอบระดับชาติ (O-NET) มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 50

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

“ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการที่แตกต่างกัน”

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลและสารสนเทศการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 4
2. ผู้บริหาร สถานศึกษาแต่ละกลุ่มสหวิทยาเขต สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ เพื่อส่งผลดีต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และส่งผลดีต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 4 ใน 6 ด้าน 1) ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ 3) ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน 4) ด้านพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู 5) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 6) ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ

2. ประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูทุกกลุ่มสหวิทยาเขต ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา พ.ศ. 2558 รวมทั้งสิ้น 1,665 คน จำแนก ดังนี้ 1) ประธานกลุ่มสหวิทยาเขตทุกกลุ่ม 2) ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือ ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการแต่ละสถานศึกษาในแต่ละกลุ่มสหวิทยาเขต 3) เลขานุการของ สหวิทยาเขตทุกกลุ่ม และ 4) หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ของแต่ละสถานศึกษาในแต่ละกลุ่มสหวิทยาเขต และ 5) ครูผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของแต่ละกลุ่ม สหวิทยาเขต

ตัวอย่าง ได้แก่ ประธานกลุ่มสหวิทยาเขต ผู้บริหารสถานศึกษา เลขานุการของสหวิทยาเขต หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี พ.ศ. 2558 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางซิ่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, p.608-610 อ้างถึงใน เศรษฐชัย วิสาโท, 2556, น.6) และได้มาจากผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือก แบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็น ประธานกลุ่ม สหวิทยาเขต ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการแต่ละสหวิทยาเขต เลขานุการของสหวิทยาเขต หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ของแต่ละสถานศึกษาในแต่ละกลุ่มสหวิทยาเขต และครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของแต่ละกลุ่มสหวิทยาเขต ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 310 คน จำแนกตามตำแหน่ง ดังนี้

กลุ่มสหวิทยาเขตสัตตบงกช

1. สถานศึกษาปทุมวิไล
2. สถานศึกษาปทุมธานี “นันทมนิบำรุง”
3. สถานศึกษาจุฬารัตน์ราชวิทยาลัย ปทุมธานี
4. สถานศึกษาวรรราชธรรมาวุธวิทยา
5. สถานศึกษาสุนทรโรเมตตาประชาสรรค์
6. สถานศึกษาบัวแก้วเกษตร

กลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา

1. สถานศึกษาธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม
2. สถานศึกษาคณะราษฎร์บำรุงปทุมธานี
3. สถานศึกษาอหัง “ปทุมธานี”
4. สถานศึกษาชัยสิทธิ์वास “พัฒนสาบายบำรุง”
5. สถานศึกษาเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้าปทุมธานี

กลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปทุมธานี

1. สถานศึกษาสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต
2. สถานศึกษาธัญรัตน์
3. สถานศึกษาหนองเสือวิทยาคม
4. สถานศึกษาเทพศิรินทร์คลองสิบสามปทุมธานี
5. สถานศึกษาที่ปึงกรวิทยาพัฒนา (มัธยมหัตถสารเกษตร) ในพระราชูปถัมภ์ฯ

กลุ่มสหวิทยาเขตปทุมมิตร

1. สถานศึกษาธัญบุรี
2. สถานศึกษาสายปัญญารังสิต
3. สถานศึกษาเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ลำลูกกา
4. สถานศึกษามัธยมสังคีตวิทยา กรุงเทพมหานคร
5. สถานศึกษานวมินทราชินูทิศสวนกุหลาบวิทยาลัยปทุมธานี

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย

1. ตำแหน่ง จำแนกเป็น
  - 1) ผู้บริหาร
  - 2) ครู
2. วุฒิการศึกษา จำแนกเป็น
  - 1) ปริญญาตรี
  - 2) สูงกว่าปริญญาตรี
3. ประสบการณ์การทำงาน จำแนกเป็น
  - 1) ประสบการณ์การทำงานไม่เกิน 5 ปี
  - 2) ประสบการณ์การทำงานมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป
4. กลุ่มสหวิทยาเขต
  - 1) สหวิทยาเขตสัตตบงกช
  - 2) สหวิทยาเขตปทุมเบญจา
  - 3) สหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปทุมธานี
  - 4) สหวิทยาเขตปทุมมิตร

ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำนวนเป็น

1. ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
2. ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้
3. ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน
4. ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู
5. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
6. ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ

1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาสาระการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ตามแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินผลคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โดยมีเป้าหมายยุทธศาสตร์และตัวบ่งชี้การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) เพื่อสร้างคนไทยและการปฏิรูปการศึกษาไทยมีคุณภาพได้มาตรฐานระดับสากล มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาหลักจากการทดสอบระดับชาติ (O-NET) มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 50

ผู้วิจัยเลือกเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม ของ สมศ. มาเป็นแนวทางในการศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยเลือกกลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ย่อย 6 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตัวบ่งชี้ที่ 4 ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็น ตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผู้เรียน และตัวบ่งชี้ที่ 7 ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและการพัฒนาสถานศึกษา กลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ย่อย 2 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ ตัวบ่งชี้ที่ 9 ผลการพัฒนาให้บรรลุตามปรัชญา ปณิธาน/วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 10 ผลการพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา และกลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ย่อย 2 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ ตัวบ่งชี้ที่ 11 ผลการดำเนินงาน โครงการพิเศษเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา และตัวบ่งชี้ที่ 12 ผลการส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษาเพื่อยกระดับ

มาตรฐาน รักษามาตรฐาน และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งมีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ข้อ 38 ซึ่งกำหนดให้ สมศ.ทำการ ประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาแต่ละแห่งตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ และครอบคลุม หลักเกณฑ์เรื่องต่อไปนี้เป็น มาตรฐานว่าด้วยผลการจัดการศึกษาในแต่ละระดับและประเภท การศึกษามาตรฐานที่ว่าด้วยการบริหารจัดการศึกษา มาตรฐานที่ว่าด้วยการจัดการเรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมาตรฐานที่ว่าด้วยการประกันคุณภาพภายในจากกลุ่มตัวบ่งชี้ของ สมศ. ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและนำตัวบ่งชี้ทั้งหมด มาทำการคิดเชิงสังเคราะห์โดยการรวมตัวบ่งชี้ทั้งหมด เข้าด้วยกัน และนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาของผู้วิจัยเอง ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้จำกัดความหมายของนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้เข้าใจเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในกลุ่มสหวิทยาเขต หมายถึง ความร่วมมือของผู้บริหารสถานศึกษา และครู ร่วมมือกันในการดำเนินงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1. **การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา** หมายถึง กระบวนการทำงานหรือ ขั้นตอนของการตัดสินใจเลือกหาทางเลือกการเรียนการสอนที่เหมาะสมร่วมกันหรือเป็นที่รวบรวมของทางเลือกที่เหมาะสมต่างๆ เข้าด้วยกันจนเป็นที่สามารถปฏิบัติได้ การเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนและการกำหนดระบบการจัดหาวัสดุอุปกรณ์และการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนร่วมกัน

2. **การใช้แหล่งเรียนรู้** หมายถึง กระบวนการที่จัดร่วมกันเพื่อใช้แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ วิทยากร ภูมิปัญญาชาวบ้านและประสบการณ์อื่นๆ ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

3. **การผลิต** การใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่นำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการศึกษา ทั้งการส่งเสริมการสอนมาใช้

4. **การจัดการเรียนรู้ของครู** หมายถึง กระบวนการร่วมมือในการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านการพัฒนา การอบรม การสร้างเครือข่ายของครู การศึกษาคูงาน เพื่อนำมาพัฒนาในด้านการจัดการเรียนการสอนของครู

5. **การวัดและประเมินผลการเรียนรู้** หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันเพื่อที่ตรวจสอบว่าผู้เรียนได้พัฒนาไปตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้หรือไม่ในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย จิตพิสัย โดยการวัดประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเป็นไปเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและเพื่อตัดสินผลการเรียน

6. **การจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ** หมายถึง การร่วมมือในการจัดการกิจกรรมต่างๆ ในด้านงานวิชาการ จัดแข่งขันทักษะ จัดแสดงผลงานด้านงานวิชาการทั้งของผู้บริหาร ครู และนักเรียนของสถานศึกษา

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ กลุ่มสหวิทยาเขต

1. **ตำแหน่ง** หมายถึง ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานวิชาการ ประธานกลุ่มสหวิทยาเขตทุกกลุ่ม เลขานุการกลุ่มสหวิทยาเขต และครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในกลุ่มสหวิทยาเขต

2. **วุฒิการศึกษา** หมายถึง การศึกษาระดับสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถาม

3. **ประสบการณ์การทำงาน** หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครู
ในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต

กลุ่มสหวิทยาเขต หมายถึง การจัดรวมสถานศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียงเข้าด้วยกัน โดยมีการบริหารจัดการปัจจัยการบริหารร่วมกัน เพื่อให้ทุกสถานศึกษามีมาตรฐานและคุณภาพใกล้เคียงกัน

1. **กลุ่มสหวิทยาเขตสัตตบงกช** หมายถึง สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ สถานศึกษาปทุมวิไล สถานศึกษาปทุมธานี “นันทมนิบำรุง” สถานศึกษาจุฬารัตน์ราชวิทยาลัยปทุมธานี สถานศึกษาวรรราชินีคดมาตุวิทยา สถานศึกษาสุนทร โรเมตตาประชาสรรค์ และสถานศึกษาบัวแก้วเกษร

2. **กลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา** หมายถึง สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ สถานศึกษาธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม สถานศึกษาคณะราษฎร์บำรุงปทุมธานี สถานศึกษาหอวัง “ปทุมธานี” สถานศึกษาชัยสิทธิ์वास “พัฒนสายบำรุง” และ สถานศึกษาเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้าปทุมธานี

3. **กลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ทิพย์** หมายถึง สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี สถานศึกษาสวนกุหลาบวิทยาลัยรังสิต สถานศึกษาธัญรัตน์ สถานศึกษาหนองเสือวิทยาคม สถานศึกษาเทพสิรินทร์คลองสิบสามปทุมธานี และ สถานศึกษาที่ปึงกรวิทยาพัฒนา (มัธยมหัดดสารเกษตร) ในพระราชูปถัมภ์ฯ

4. **กลุ่มสหวิทยาเขตปิยมิตร** หมายถึง สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี สถานศึกษาธัญบุรี สถานศึกษาสายปัญญารังสิต สถานศึกษาเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการลำลูกกา สถานศึกษามัธยมสังคีตวิทยากรุงเทพมหานคร สถานศึกษา นวมินทราชินูทิศ สถานศึกษาสวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี

ผู้บริหาร หมายถึง ประธานกลุ่มสหวิทยา ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ กลุ่มบริหารงานวิชาการ ในกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ของจังหวัดปทุมธานี จำนวน 4 กลุ่มสหวิทยาเขต ได้แก่ กลุ่มสหเขตสัตตบงกช กลุ่มสหเขตปทุมเบญจา กลุ่มสหเขต

ครู หมายถึง ข้าราชการครู พนักงานราชการ และครูอัตราจ้าง ที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี

เลขานุการของกลุ่มสหวิทยาเขต หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา ในกลุ่มสหวิทยาเขต ทั้ง 4 กลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (ปทุมธานี – สระบุรี)

สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนระดับมัธยมศึกษากลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี

หัวหน้ากลุ่มสาระ หมายถึง หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ ที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี จำนวน 4 กลุ่มสหวิทยาเขต ได้แก่ สหวิทยาเขตสัตตบงกชสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ทิพย์ไผ่ และสหวิทยาเขตปียมิตร

การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การจัดการบริหารสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพในด้านการศึกษา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ตามหัวข้อดังนี้

- 2.1 แนวคิด ทฤษฎี หลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
  - 2.1.1 ความหมายและความสำคัญของการมีส่วนร่วม
  - 2.1.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วม
  - 2.1.3 ความหมายและขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษา
  - 2.1.4 การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม
  - 2.1.5 การบริหารแบบสหวิทยาเขต
- 2.2 การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
  - 2.2.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ
  - 2.2.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ
  - 2.2.3 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ
  - 2.2.4 หลักเกณฑ์การกำหนดตัวบ่งชี้การบริหารงานวิชาการ
  - 2.2.5 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ
  - 2.2.6 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของกลุ่มสหวิทยาเขต
- 2.3 บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 (ปทุมธานี-สระบุรี)
  - 2.3.1 ภาพรวมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 (ปทุมธานี-สระบุรี)
  - 2.3.2 ข้อมูลสารสนเทศการจัดการศึกษา
  - 2.3.3 กรอบแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา
- 2.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด ทฤษฎี หลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2.1.1 ความหมายและความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วมหรือการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปแบบที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาเป็นกระบวนการที่สนับสนุนส่งเสริม พัฒนามาตรฐานการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับการให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยได้นำเสนอ ดังนี้

สมยศ อัมพันธ์ (2550, น.43) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของการบริหารจัดการเพื่อให้ผลนำไปสู่เป้าหมายวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้

ประสาร พรหมณา (2553, น.1) ให้ความหมายการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมทำงานจึงก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพัน ผูกมัดและตกลงใจร่วมกันในการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (2553, น.10) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือองค์ประกอบต่างๆ ทั้งครู ผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน มาร่วมดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยการดำเนินการนั้นมีลักษณะกระบวนการ มีขั้นตอนที่มุ่งหมายให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความยั่งยืนในความสัมพันธ์ของภาคีทุกฝ่ายที่เข้ามาร่วมกัน มีความหลากหลายตามกิจกรรมที่ทำ

ทวีชัย ไชยพงษ์ (2554, น.9 อ้างถึงใน อุทัย บุญประเสริฐ, 2542, น.5) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และร่วมจัดการศึกษาทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่าและตัวแทนผู้เรียน การที่บุคคลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและจะรับผิดชอบในการจัดการศึกษา

ดิเรก อนันต์ (2556, น.18 อ้างถึงใน สุเมธ พุทธนันท์เมธา, 2549, น.12) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการศึกษา หมายถึง การดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาที่เปิดโอกาสให้บุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด มาร่วมทำในรูปแบบของคณะกรรมการเพื่อคอยให้คำแนะนำและความคิดให้เป็นจุดเชื่อมโยงอันจะนำมาซึ่งความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษาและชุมชน ทั้งนี้ทุกฝ่ายต้องสื่อสารแบบเปิดระดมความคิด เพราะชุมชนย่อมมีทรัพยากรอันทรงคุณค่าแอบแฝงอยู่ ถ้าครูหรือผู้บริหารใช้โอกาสให้เป็นประโยชน์แล้วประโยชน์ก็จะตามมาตามมาย เช่น

การเกิดความสามัคคี ประสิทธิภาพของงาน และเป็นการสร้างสรรค์ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในชุมชน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการศึกษา หมายถึง กิจกรรมการดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษา ที่เปิดโอกาสทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการใน รูปแบบคณะกรรมการสถานศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา และหาแนวทางใน การพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยมี วัตถุประสงค์เดียวกันเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั่นเอง

2.1.1.1 องค์ประกอบหลักของการมีส่วนร่วมบริหารการศึกษา

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2547, น.52) อ้างถึง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 กำหนดให้ผู้ปกครอง ชุมชน เอกชน มีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาโดยจะสำเร็จตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ได้ นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. สถานศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารจะต้องมีวิสัยทัศน์ (Vision) ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ทางการศึกษาจะต้องเปิดใจกว้างและคิดว่าสถานศึกษามีใช่แหล่งความรู้เพียงแห่งเดียว แต่ความรู้ที่ อยู่ล้อมรอบสถานศึกษานั้นยังมีอีกมากมาย การยอมรับว่าภูมิปัญญาชาวบ้านมีคุณค่า นั้น จะเป็นหนทางที่ทำให้สถานศึกษาเปิดรับการบูรณาการระหว่างภูมิความรู้ของสถานศึกษาและ ภูมิความรู้จากชาวบ้านเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแท้จริง

2. คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุ เป้าหมาย เนื่องจากจะเป็นผู้ผลักดันให้การมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากเป็นผู้ที่ อยู่ใกล้ชิดกับชุมชน มีข้อมูลและทราบความต้องการของชุมชน ซึ่งย่อมจะมองเห็นแนวทาง ในการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้การจัดการศึกษาในอนาคตจะเป็นเรื่องของทุกคน ไม่ใช่เรื่องของ ทางราชการแต่เพียงฝ่ายเดียวเหมือนแต่ก่อน คณะกรรมการสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญ ในการระดมกำลังในการศึกษาโดยเฉพาะในเรื่องของกองทุนการศึกษา

3. การเรียนการสอน ในการจัดเตรียมการสอนเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะต้อง มี ความพร้อมในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร อุปกรณ์ อาคารสถานที่ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนอย่าง เสมอภาค สำหรับกระบวนการเรียนรู้จะต้องให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนา ตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด นั่นก็คือการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สถานศึกษา จะต้องร่วมกับภาคเอกชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน จัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาใช้ภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับ สภาพปัญหาและความต้องการสถานศึกษาจะต้องมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนากับชุมชน

อย่างไรก็ตามบุคคลภายนอกมีสิทธิ์ที่จะติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษา เช่น ผลการเรียน การใช้จ่ายเงิน การจัดกิจกรรม การบริหารสถานศึกษา และจะต้องรายงานให้สาธารณชนทราบ โดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษามีหน้าที่ติดตามควบคุมกิจการของสถานศึกษาและต้องทำหน้าที่ให้ดีที่สุด

4. หลักสูตร เป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา เปรียบเสมือนเป้าหมายของการเดินทาง หรือเข็มทิศของการศึกษา เพราะถ้าหลักสูตรไม่มีเข็มทิศในการเดินทางก็จะไม่ทราบว่าจุดหมายคืออะไร อยู่ที่ไหน กลายเป็นการไปอย่างไร้จุดหมาย ดังนั้นหลักสูตรจะต้องได้มาตรฐานสากล ผู้ทำให้หลักสูตรได้มาตรฐาน นอกจากกระทรวงศึกษาธิการแล้ว สถานศึกษา ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ต้องเป็นผู้ร่วมพิจารณากำหนดโดยยึดความต้องการของสังคมเป็นเกณฑ์ นอกจากนี้การวัดผลจะต้องเที่ยงตรง ตลอดจนใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยจึงจะสอดคล้องกับการเรียนการสอน หลักสูตรที่ดีจะต้องมีการยืดหยุ่น เช่น มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนที่มาจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือประสบการณ์การทำงาน นอกจากนี้การจัดทำหลักสูตรจะต้องคำนึงถึงสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

สรุปได้ว่าองค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) สถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาทุกภาคส่วน โดยเฉพาะผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ (Vision) ขอมรับการเปลี่ยนแปลง 2) คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา ให้บรรลุเป้าหมาย 3) การเรียนการสอน ในการจัดเตรียมการสอนที่จะต้องมีความพร้อมในทุกด้าน ด้านบุคลากร อุปกรณ์ อาคารสถานที่ และ 4) หลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา องค์ประกอบทั้ง 4 เป็นส่วนสำคัญที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพของผู้เรียน

2.1.2 ลักษณะและกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา

ลักษณะและกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาที่เข้ามาเกี่ยวข้องการจัดการศึกษาในสถานศึกษา โดยการร่วมกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา การจัดทำรัฐธรรมนูญสถานศึกษาการร่วมดำเนินการ โดยการสนับสนุนให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษา การร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ได้มีนักวิชาการได้ให้ลักษณะขั้นตอนและกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, น.16) กล่าวว่าลักษณะการมีส่วนร่วมที่พบในปรากฏการณ์จริงจะมีได้หลายลักษณะ ในที่นี้จะแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดความต้องการ ความจำเป็น การตัดสินใจเลือกหนทาง วิธีการดำเนินการร่วมกัน รับผิดชอบดำเนินการ เป็นต้น การมีส่วนร่วมลักษณะนี้เป็นรูปแบบที่พึงประสงค์ในการดำเนินงาน

2. การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมที่ผู้กำหนดภาพรวมเป็นบุคคลภายนอกผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมลักษณะแสดงความคิดเห็นในการดำเนินการบางส่วนหรือร่วมกิจกรรมบางลักษณะหรือบางกิจกรรม เช่น กิจกรรมลักษณะที่รัฐบาลให้นโยบาย ให้กรอบกิจกรรมมาให้ชุมชนเลือก

3. การมีส่วนร่วมแบบชายขอบหรือแบบผู้ได้บังคับบัญชา มีลักษณะการมีส่วนร่วมแบบเป็นไปตามความต้องการของผู้อยู่เหนือกว่า ผู้มีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์เชิงบทบาทไม่เท่าเทียมกัน และมีความรู้สึกด้อยอำนาจกว่าอีกฝ่าย เป็นต้น

นิลมนิ พิทักษ์ (2551) กล่าวว่ากระบวนการมีส่วนร่วมเป็นการพัฒนาที่มีการร่วมกันดำเนินกิจกรรมโดยร่วมกันกำหนดเป้าหมาย ทิศทางของการพัฒนา วิธีการดำเนินงานโดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกันมาร่วมแรงร่วมใจ หลังจากดำเนินการผ่านไปขอให้ทุกคนร่วมกันประเมินว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร โดยกระบวนการมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. ร่วมคิดและร่วมกันประชุมกลุ่ม (Thinking and meeting together) เพื่อค้นหาปัญหาเสนอสภาพการณ์ที่เป็นปัญหาของชุมชนโดยคนในชุมชนร่วมกันนำเสนอ เช่น การดำเนิน โครงการหมู่บ้านเข้าร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จัดเป็นโฮมสเตย์ ต่อมาเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านมลพิษจากน้ำเสีย ชาวบ้านจะแก้ไขปัญหายังไง จะยกเลิกการท่องเที่ยวแบบโฮม สเตย์หรือไม่ เป็นต้น ถือว่าเป็นขั้นแรกของการมีส่วนร่วมที่สำคัญ

2. ร่วมตัดสินใจ (Making Decision Together) สมาชิกในชุมชนร่วมกันตัดสินใจเป็นความเห็นชอบของชุมชนร่วมกันที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในชุมชนจากข้อที่ 1 ให้สมาชิกในชุมชนเลือกว่าจะแก้ไขปัญหานั้นก่อน ซึ่งเป็นความต้องการของสมาชิกนั้นๆ

3. ร่วมวางแผน (Planning Together) เป็นการคิดที่จะดำเนินการ โครงการต่างๆ ร่วมกันอย่างเป็นระบบขั้นตอนการปฏิบัติ

4. ร่วมกันดำเนินการ (Acting Together) เป็นการร่วมกันลงแรงลงทุนในการปฏิบัติงาน การกระทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันก่อให้เกิดความเป็นเจ้าของร่วมกัน

5. ร่วมกันใช้ประโยชน์ (Using Together) เป็นการแบ่งปันปันส่วนผลที่เกิดจากการร่วมกันกระทำโดยร่วมกันกำหนดหรือวางระเบียบในการบริหารจัดการในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน เพื่อสร้างจิตสำนึกการเป็นเจ้าของร่วมกัน

6. ร่วมกันดูแลรักษา (Maintaining Together) หลังจากสร้างจิตสำนึกการเป็นเจ้าของร่วมกันต้องร่วมกันดูแลรักษาบูรณทำนุบำรุงเพื่อสามารถใช้สิ่งเหล่านั้นร่วมกันได้นานๆ และถือเป็นสมบัติของชุมชนทุกคนที่เป็นสมาชิกในชุมชนต้องร่วมกันดูแล

7. ร่วมติดตามประเมินผล (Evaluating Together) สมาชิกของชุมชนต้องร่วมกันประเมินด้วยตัวของเขาเองว่ามีจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาอย่างไร

ศุภมาส การระเกตุ (2553, น.34) กล่าวไว้ว่า กระบวนการขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ปัญหาความต้องการ 2) การกำหนดแนวทางดำเนินงานให้บรรลุผลในการแก้ปัญหาหรือบรรลุเป้าหมาย 3) การระดมทรัพยากรทั้งในและนอกชุมชน และ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามผล

สรุปได้ว่าลักษณะและขั้นตอนการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการของการดำเนินงานด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านหลักสูตร รวมถึงด้านการบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์และเป็นไปตามมาตรฐานของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แต่ลักษณะของการมีส่วนร่วมนั้นก็จะมีแนวทางและลักษณะที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับนโยบายของสถานศึกษา และการเปิดกว้างของผู้บริหารที่จะยอมรับข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของชุมชนและสังคมได้มากน้อยในระดับใด

2.1.3 ความหมายและขอบข่ายในการบริหารสถานศึกษา

สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนหรือหน่วยงานทางการศึกษาที่มีอำนาจหน้าที่กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา โดยมีผู้บริหารสถานศึกษารับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาและบริหารครูให้ทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน สถานศึกษาแต่ละแห่งมีสภาพแวดล้อม ปัจจัยและวัฒนธรรมแตกต่างกัน การบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาทุกแห่ง ผู้บริหารจำเป็นต้องศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ อย่างหลากหลายเพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ให้การจัดการศึกษาเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้เป็นไปอย่าง ต่อเนื่อง

ในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีหลักและกระบวนการบริหาร การบริหาร การศึกษา หลักการแนวคิดในการบริหาร ภาพรวมของการบริหาร ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการบริหารสถานศึกษามีความเหมาะสม มีผู้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาไว้ ดังนี้

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2547, น.23) กล่าวว่า สถานศึกษา หมายความว่าสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ศูนย์การศึกษา นอกระบบและตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย วิทยาลัยชุมชน สถาบันหรือสถานศึกษาที่

เรียกชื่ออย่างอื่นของรัฐ ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและตามประกาศกระทรวง

ภาวिका ธาราศรีสุทธิ (2542, น.6) กล่าวว่าการบริหารการศึกษาหมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน นับแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

กัลป์ยกร มั่นถาวรวงศ์ (2548, น.17) ได้กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การดำเนินการจัดการศึกษาโดยกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันพัฒนาสมาชิกขององค์การให้มีความรู้ความสามารถเป็นคนดีของสังคม และมีประสิทธิภาพด้วยกระบวนการบริหารที่สอดคล้องและเหมาะสม

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2549, น.4 อ้างถึงใน อำนวย พลรักษา, 2556, น.16) กล่าวว่าการบริหารสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการพัฒนาสมาชิกในสังคมในทุกๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและวัฒนธรรม เพื่อให้มีค่านิยมที่ตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสมเพื่อให้พัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

ชาญวิทย์ สุทธิ (2549, น.39) กล่าวว่าการบริหารการศึกษาหมายถึงการใช้อิทธิพลต่อคนกลุ่มหนึ่งนั่นก็คือผู้เรียนเพื่อให้มีความเจริญของงามผู้วัตถุประสงค์ที่ได้กำหนด โดยการใช้กลุ่มคนกลุ่มที่สองซึ่งได้แก่ ครูในฐานะตัวแทน (Agent) ดำเนินการเพื่อให้วัตถุประสงค์บรรลุผล

จิตร์ตัน ปานผู้มีทรัพย์ (2549, น.4) กล่าวว่าการบริหารการศึกษาหมายถึง การใช้อิทธิพลของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต่อกลุ่มคนในสังคมให้ได้รับการศึกษาทั่วถึงเสมอภาคเป็นธรรม อย่างมีคุณภาพ โดยใช้กระบวนการและทรัพยากรดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การบริหารงานลักษณะการจัดกิจกรรมร่วมกับหลักสูตรการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปพัฒนาสถานศึกษาทั้งในด้านบุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียนให้มากที่สุดและบรรลุวัตถุประสงค์การบริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการ

2.1.4 การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม

ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่กระจายอำนาจในการบริหารงานด้านต่างๆ มาสู่สถานศึกษา เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษามากขึ้น สถานศึกษาจะต้องการศึกษาสภาพและความต้องการของชุมชน นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาจัดลำดับความสำคัญ โดยกำหนดเป็นหัวเรื่องที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เช่น ในชุมชนมีปัญหาสุขภาพเสียดัด สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ภาวะโลกร้อน มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เหล่านี้เป็นต้น หรืออาจเป็น โดยความร่วมมือของครอบครัวและชุมชนให้มีบทบาทร่วมกันในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ส่งเสริมบทบาทของครอบครัวและชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดทำหลักสูตรการสนับสนุนทรัพยากรทางการ ศึกษาการประเมินคุณภาพทางการศึกษามากขึ้น กลยุทธ์และเครื่องมือสำคัญที่สถานศึกษาได้รับความร่วมมือจากชุมชน เช่น เทคนิคการบริหารอย่างมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน การศึกษาสภาพและความต้องการของชุมชน นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาจัดลำดับความสำคัญ โดยกำหนดเป็นหัวเรื่องที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เช่น ชุมชนมีปัญหาสุขภาพเสียดัด สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ภาวะโลกร้อน มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554, น.5)

2.1.4.1 การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา

บทบาทสำคัญของการมีส่วนร่วมในการศึกษา คือ เปิดโอกาสให้บุคคลเข้าร่วมในการบริหาร นักบริหาร และนักการศึกษา ได้ให้แนวคิดดังนี้

พรเทพ นามกร (2543, น.29) ได้เสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมใช้ชื่อว่า วงจรการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม ตามลักษณะของวงจรการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม ดังนี้ 1) เป็นกระบวนการกำหนดจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา กำหนดนโยบายการวางแผน การทำงานประมาณ การนำไปปฏิบัติและการประเมินผลในเชิง บูรณาการ 2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากคณะครูและผู้เรียน ชุมชน ที่เหมาะสมมีการกำหนดบทบาทความรับผิดชอบที่ชัดเจน และ 3) เน้นหน้าที่หลักของโรงเรียนคือการเรียนการสอนและการบริหารแผนงานที่สอดคล้องกับรูปแบบปกติของงานสถานศึกษา โดยมีขั้นตอนในวงจรการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีดังนี้ 1) การกำหนดจุดมุ่งหมายและระบุความต้องการ 2) การกำหนดนโยบาย 3) การกำหนดแผนงาน 4) การจัดทำแผนและอนุมัติงบประมาณแผนงาน 5) การนำไปปฏิบัติ และ 6) การประเมินผล

พรเทพ นามกร (2543, น.29) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวงจรกิจการการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. จากหลักการทั่วไป ประกอบด้วย 1) คณะครูมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดหมายของสถานศึกษาในระดับสูง 2) คณะครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของสถานศึกษาระดับสูง 3) ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจระดับสูง 4) คณะครูจะมีความเป็นหนึ่งเดียวและมีน้ำใจในความเป็นทีมระดับสูงและ 5) คณะครู ผู้เรียนและชุมชน มีโอกาสในการร่วมที่เหมาะสมในการจัดสรรทรัพยากร

2. จากการกำหนดจุดหมายและนโยบาย ประกอบด้วย 1) สถานศึกษาจะมีจุดหมายทางการศึกษาที่ชัดเจน 2) สถานศึกษาจะมีแผนงานเพื่อบรรลุความต้องการของผู้เรียนอย่างสมดุล 3) สถานศึกษาจะมีแผนงานพัฒนาทักษะที่ต้องการ 4) มีความคาดหวังกันว่าผู้เรียนทุกคนจะทำความดี 5) ผู้บริหารครูและผู้เรียนจะมีความคาดหวังความสำเร็จสูง 6) ความต้องการทางการศึกษาจะถูกกำหนดไว้ตามลำดับความสำคัญ และ 7) ลำดับความสำคัญจะคำนึงถึงความต้องการของท้องถิ่นและสถานศึกษา

3. จากการวางแผนและงบประมาณ ประกอบด้วย 1) มีทรัพยากรเพียงพอ ที่จะช่วยให้ครูทำการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ผู้บริหารสามารถแบ่งสรรหน้าที่และทรัพยากรเพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ 3) ผู้บริหารจะมั่นใจได้ว่า ทรัพยากรถูกจัดสรรอย่างสอดคล้องกับความต้องการทางการศึกษาที่กำหนดไว้ และ 4) มีการจัดทำเอกสารการเงินเผยแพร่เพื่อความเข้าใจของคณะครูและบุคคลอื่นอย่างสม่ำเสมอ

4. จากการนำแผนไปปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) ระเบียบการติดตามและควบคุมการใช้จ่ายจะถูกกำหนดอย่างเหมาะสม และ 2) สามารถจะถ่ายโอนประเภทของเงินได้เมื่อต้องการเปลี่ยนไป

5. จากการประเมินผล ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารมั่นใจได้ว่าจะมีการตรวจสอบแผนงานของสถานศึกษา และมีการประเมินผลความก้าวหน้าตามจุดหมายที่กำหนดไว้ 2) จะมีการประเมินผลกระทบจากการจัดสรรทรัพยากรอย่างชัดเจนการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานสถานศึกษา มีความสำคัญ คือการมุ่งให้ครูมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา

สุทธีนิษฐ์ เรื่องฤทธิ์ (2545, น.26) การให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารงานของสถานศึกษาทำให้เกิดผลดีหลายประการ เช่น 1) ครูได้ใช้ความรู้ความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่ ทำให้งานเกิดผลดีทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ 2) เมื่อครูทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานเป็นทีมทำให้การย้ายหรือลาออกจากหน่วยงานน้อยลงการขาดงานหรือความเฉื่อยชา ในการทำงานก็จะมีไม่มากจากการให้คนในหน่วยงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะเห็นได้ว่าคนในหน่วยงานมีความพึงพอใจในการทำงานมากขึ้น อัตราการขาดงาน ลดน้อยลง

และผลผลิตของงานเพิ่มขึ้น 3) ครอบคลุมความข้องใจลงเมื่อตนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานในขณะเดียวกันสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างผู้บริหารและครูจะเกิดขึ้น 4) ทุกฝ่ายในองค์กรมีความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งถ้าหากเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงโดยครูไม่ทราบจะทำให้ครูขาดความเชื่อมั่นและมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเปลี่ยนแปลง 5) ช่วยทำให้ง่ายต่อการบริหาร เพราะเนื่องจากครูเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร ก็จะส่งเสริมให้ครูมีความรับผิดชอบมากขึ้น ยอมรับในอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารตนเองมากขึ้น และ 6) ส่งเสริมคุณภาพในการบริหารงานของผู้บริหารและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาในด้านการศึกษาก็คือเป็นการจัดตั้งคณะทำงานอย่างเป็นระบบ มีการมอบอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจน เปิดโอกาสครูและบุคลากรทางการศึกษาได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการในทุกขั้นตอนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ในการบริหารสถานศึกษาตามที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้มอบหมายให้ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีอำนาจในการบังคับบัญชา ควบคุมดูแล กำกับการบริหารงานต่างๆ ภายในสถานศึกษานั้น ให้บรรลุตามนโยบายของรัฐบาลและแผนการศึกษาแห่งชาติ ให้ครอบคลุมทุกด้าน ดังเช่นแนวคิดของ ธีระรุญเจริญ (2546, น.66) ที่ได้กล่าวไว้ว่า นับเป็นก้าวใหม่ทางการศึกษาของไทยที่กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาจากส่วนกลางไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยกระจายอำนาจให้คณะกรรมการของพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา และการกระจายอำนาจการบริหารใน 4 ด้าน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร การบริหารทั่วไป เพื่อให้การบริหารตามแนวกระจายอำนาจดังกล่าวประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาขึ้นใหม่ เพื่อนำไปสู่ความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม ทั้งนี้ให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ซึ่งกำหนดไว้ในกฎกระทรวง (มาตรา 39)

2.1.4.2 ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา

อุทัย บุญประเสริฐ (2545, น.49) การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ได้รับความนิยมในวงการบริหารสถานศึกษามากในปัจจุบัน เพราะเป็นรูปแบบที่น่าจะสอดคล้องกับแนวทางการบริหารตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เมื่อนำไปใช้ในสถานศึกษาจึงมีประโยชน์ ดังนี้ 1) เป็นการระดมผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีประสบการณ์เพื่อร่วมกันจัดการศึกษาเพื่อเปิดโอกาสให้ครู เจ้าหน้าที่และชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญของสถานศึกษา 2) ขวัญและกำลังใจของครูดีขึ้น 3) เป็นการระดมทรัพยากรด้านการเงินและด้านวิชาการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4) สร้างและสนับสนุนให้เกิดผู้นำใหม่ๆ

ในทุกระดับ 5) เพิ่มปริมาณและคุณภาพการติดต่อสื่อสาร 6) สร้างความยืดหยุ่นในการทำงานทำให้เกิดการริเริ่มจัดทำโครงการใหม่ๆ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น 7) การที่ครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณจึงเกิดแนวการที่จะต้องใช้งบประมาณโดยประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด 8) เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในสถานศึกษาได้เสนอแนวความคิดเห็นในการปรับปรุงการศึกษา 9) ชุมชนมีส่วนร่วมและมีสิทธิ์ในการบริหารจัดการศึกษา 10) การบริหารและการตัดสินใจทำด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และ 11) ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนและโครงการใหม่ๆ

การแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบของการบริหารที่ได้รับความนิยมในปัจจุบันและสอดคล้องกับแนวคิดระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากการบริหารที่คำนึงถึงบุคลากรทุกฝ่าย การบริหารที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกขั้นตอนการทำงานตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงานไปจนถึงการประเมินผล การบริหารในรูปแบบดังกล่าวจึงให้ความสำคัญกับบุคลากรทุกระดับ เป็นการเสริมสร้างความสามัคคีอันจะนำไปสู่การบรรลุตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

2.1.5 การบริหารสถานศึกษาแบบสหวิทยาเขต

การบริหารแบบสหวิทยาเขตเกิดจากแนวคิดของ ดร.พนม พงษ์ไพบูลย์ คือ การพยายามจัดรูปแบบการศึกษาใหม่เพื่อสนองเจตนารมณ์ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในเรื่องของการศึกษาพื้นฐาน คือเพื่อต้องการให้ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เพื่อต้องการให้ทุกคนให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพใกล้เคียงหรือทัดเทียมกัน เพื่อเป็นบริการการศึกษาที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน และมีสาเหตุมาจากรัฐมีทรัพยากรจำกัด รัฐจึงต้องคำนึงประสิทธิผล และประสิทธิภาพในการจัดด้วย

จากระเบียบกรมสามัญศึกษาว่าด้วยการจัดการศึกษาแบบสหวิทยาเขต พ.ศ. 2542 ได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 กรมสามัญศึกษาได้วางระเบียบไว้ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา, 2542, น.69-70)

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกรมสามัญศึกษา ว่าด้วยการจัดการศึกษาแบบสหวิทยาเขต พ.ศ. 2542”

ข้อ 2. ระเบียบนี้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศใช้ระเบียบนี้เป็นต้นไป

ข้อ 3. บรรดาระเบียบข้อบังคับและคำสั่งอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4. ในระเบียบนี้

“สหวิทยาเขต” หมายความว่า การจัดรวมสถานศึกษาพื้นที่ใกล้เคียงกันเข้าด้วยกัน โดยมีการบริหารจัดการปัจจัยการบริหารร่วมกัน เพื่อทุกสถานศึกษามีมาตรฐานและคุณภาพ ใกล้เคียง

“ปัจจัยการบริหาร” หมายความว่า บุคลากร เงิน วัสดุ ครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก แนวคิด และวิธีการบริหารจัดการ

“สถานศึกษา” หมายความว่า สถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา

“ผู้บริหารสถานศึกษา” หมายความว่า ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

“สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด” หมายความว่า รวมถึงสำนักงานสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

“ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด” หมายความว่า รวมถึงผู้อำนวยการสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

ข้อ 5. ให้อธิบดีกรมสามัญศึกษารักษาการให้เป็นไปตามระเบียบและให้อำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

2.1.5.1 ความเป็นมาของการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนแบบสหวิทยาเขต

ดร.พนม พงษ์ไพบูลย์ (2541, น.ออนไลน์) การศึกษาพื้นฐานก็คือการศึกษาที่จำเป็นสำหรับปวงชนเพื่อให้เขามีความรู้ความสามารถพอที่จะพัฒนาตนเอง ได้ต่อไปในวันข้างหน้า สามารถที่จะประกอบงานอาชีพเลี้ยงตัวได้และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนทุกคน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กล่าวถึงการศึกษาพื้นฐานไว้ในมาตรา 43 วรรคแรกว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย แปลความตามนัยแห่งรัฐธรรมนูญได้ว่า 1) การศึกษาขั้นพื้นฐานต้องมีอย่างน้อยสิบสองปี 2) เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดให้กับทุกคน 3) การศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐจัดต้องมีคุณภาพ และ 4) รัฐต้องไม่เก็บค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจากผู้เรียน โดยนโยบายการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ระบุว่ามัธยมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของปวงชน

ดังนั้นการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงย่อมหมายถึงการศึกษาชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ซึ่งรวมกันเป็น 12 ปี เป็นอย่างน้อย หรือกล่าวได้ว่าประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐจะต้องรับผิดชอบให้ทุกคนได้เรียนอย่างทั่วถึง ต้องจัดให้มีคุณภาพและต้องจัดแบบไม่เก็บค่าใช้จ่ายนั่นเอง ตามบทเฉพาะกาลแห่งรัฐธรรมนูญฯ รัฐจะต้องดำเนินการให้บรรลุผลภายในเวลา 5 ปี

จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้น คือที่มาของการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนในรูปแบบสหวิทยาเขต คือการพยายามเพื่อจัดรูปแบบการศึกษาใหม่เพื่อสนองเจตนารมณ์ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในเรื่องของการศึกษาพื้นฐาน คือ 1) ให้ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม 2) ให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพใกล้เคียงหรือทัดเทียมกัน 3) เป็นบริการการศึกษาที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน และ 4) เนื่องจากรัฐมีทรัพยากรจำกัด รัฐจึงต้องคำนึงประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการจัดด้วย

ในสภาวะปัจจุบันระบบการศึกษาพื้นฐานของไทย ยังมีปัญหาอยู่หลายประการซึ่งถ้าไม่หาทางปรับปรุงแก้ไขก็ยากที่จะบรรลุเป้าหมายตามรัฐธรรมนูญในอีก 5 ปี ข้างหน้า คือ พ.ศ. 2545 ได้ ปัญหาที่สำคัญ คือ

1. การศึกษาแต่ละระดับมีผู้รับผิดชอบหลายฝ่าย เช่น ระดับประถมศึกษา มีสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เทศบาล (ในเขตเทศบาล) กรุงเทพมหานคร ตำรวจตระเวนชายแดน สถานศึกษาสาขาของมหาวิทยาลัยต่างๆ เอกชนองค์กรการกุศล ฯลฯ แม้ระดับมัธยมศึกษาที่มีหน่วยงานรับผิดชอบที่ หลากหลายเช่นกัน หน่วยงานเหล่านี้บางครั้งก็รับผิดชอบในพื้นที่เดียวกัน เช่น ใน เมืองใหญ่มีความซับซ้อนเป็นอันมากทำให้ระบบการศึกษาขาดประสิทธิภาพ และมีปัญหาการจัดบริการที่ไม่ทั่วถึงพอๆ กับการบริการที่ซ้ำซ้อน

2. ขาดการเชื่อมโยงในการศึกษาแต่ละระดับ เช่น ระดับประถมศึกษากับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนต้นกับมัธยมศึกษาตอนปลาย และมัธยมศึกษาตอนปลายกับอุดมศึกษา แม้ว่าประถมศึกษากับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับทุกคนแต่ก็ยังมีกรณีคัดสรรคน ทำให้บางคนขาดโอกาสได้รับการศึกษา ขาดระบบส่งทอดนักเรียนระหว่างระดับ ขาดความร่วมมือระหว่างระดับ แม้จะอยู่ในหน่วยงานสังกัดเดียวกันก็ตาม

3. ขาดระบบวางแผนเพื่อจัดบริการให้ทุกคนได้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและขาดระบบการร่วมมือแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ เช่น มีปัญหาการเลือกที่เรียนเป็นประจำทุกปี มีปัญหาครูขาดและปัญหาครูเกินไปพร้อมๆ กับมีปัญหาคุณภาพของสถานศึกษาที่แตกต่างกันมากแม้จะอยู่ใกล้ชิดกันก็ตาม

4. ขาดการมีส่วนร่วมของปวงชน โดยเฉพาะประชาชนและชุมชนรอบๆ สถานศึกษา ทำให้เกิดความรู้สึกว่าสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ในเวลาเดียวกันก็มีบางกลุ่มคนแสวงประโยชน์ แสดงความเป็นเจ้าของ ทำให้เกิดกลุ่มอิทธิพลในรูปแบบต่างๆ ทำให้คนบางคนได้รับสิทธิพิเศษในสถานศึกษาเกิดปัญหาอามิส สินจ้าง รางวัลตามมามากมาย เป็นผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมทางการศึกษา

สหวิทยาเขต คือรูปแบบใหม่ของการจัดการศึกษา เพื่อมุ่งนำมาแก้ปัญหา ต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยมุ่งหวังที่จะให้เกิดความเชื่อมโยงของการศึกษาในระดับและประเภทต่างๆ ทั้ง การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาอื่นๆ เพื่อให้บริการการศึกษาสนองต่อความต้องการได้ อย่างกว้างขวางทั้งถึงและเป็นธรรม และที่สำคัญเพื่อยกระดับให้การศึกษาทั้งระบบที่มีคุณภาพ ใกล้เคียงกันการศึกษาระดับเดียวกัน แม้จะต่างสังกัดก็ตาม จำเป็นต้องมีระบบบริหารเพื่อประสาน การใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถานศึกษา เช่น การใช้อาคาร สถานที่ ครู บุคลากร สื่อการสอน และการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อประกัน โอกาสทางการศึกษาที่ทัดเทียมกันและ แก้ปัญหาการมีทรัพยากรไม่พอเพียง (พนม พงษ์ไพบูลย์, 2541)

2.1.5.2 การจัดองค์กรบริหารสหวิทยาเขต

1. ให้มีการจัดรวมสถานศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียงเข้าด้วยกันเป็นสหวิทยาเขต โดยคำนึงถึง 1) พื้นที่บริการ 2) การคมนาคม 3) ปัจจัยการบริหาร และ 4) เหตุผลความจำเป็นอื่นๆ

2. ให้แต่ละสหวิทยาเขต มีคณะกรรมการบริหารสหวิทยาเขต ประกอบด้วยผู้บริหาร สถานศึกษาในสหวิทยาเขต และที่ปรึกษาจำนวนหนึ่งตามความเหมาะสม

1) ให้คณะกรรมการบริหารสหวิทยาเขต เลือกกรรมการเป็นประธาน 1 คน รองประธาน 1 คน และเลขานุการ 1 คน โดยให้ประธาน รองประธาน และเลขานุการ มีวาระ การปฏิบัติงานคราวละ 2 ปี งบประมาณ

2) ให้มีสำนักงานสหวิทยาเขตอยู่ในสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาดำรง ตำแหน่งประธานกรรมการบริหารสหวิทยาเขต

3) ประธานกรรมการบริหารสหวิทยาเขต โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ บริหารสหวิทยาเขต มีอำนาจหน้าที่ดังนี้ (1) ดำเนินงานของสหวิทยาเขตให้ประชาชนเกิดความ เชื่อมั่นในระบบบริหารการจัดการศึกษาในสถานศึกษาในสหวิทยาเขตนั้น (2) ดำเนินงานของสห วิทยาเขตในรูปแบบของการระดมปัจจัยการบริหารให้เกิดประโยชน์สูงสุดร่วมกัน (3) พิจารณาให้ ความเห็นชอบเรื่องนโยบายแผนงานของสหวิทยาเขต (4) อนุมัติเงินงบประมาณเพื่อการใช้จ่าย ภายในสหวิทยาเขต (5) พิจารณาดำเนินการให้ข้าราชการครูไปช่วยปฏิบัติราชการในสถานศึกษาอื่น ในสหวิทยาเขต เพื่อประโยชน์ในด้านการเรียนการสอน ครั้งละไม่เกิน 1 ปีการศึกษา (6) ประเมินผล ติดตาม กำกับ มาตรฐานคุณภาพการศึกษา (7) แต่งตั้งและยกเลิกคำสั่งแต่งตั้ง อนุกรรมการและเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานสหวิทยาเขต และ (8) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับ มอบหมาย

4) คณะกรรมการบริหารสหวิทยาเขต มีอำนาจหน้าที่ดังนี้ (1) กำหนดนโยบายและ แผนพัฒนาการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับจังหวัด กรมสามัญศึกษาและกระทรวง ศึกษาธิการ

(2) กำหนดมาตรฐานวิชาการและคุณภาพของโรงเรียนในสหวิทยาเขต (3) กำหนดแผน การรับ ผู้เรียนภายในสหวิทยาเขต ให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (4) พิจารณาจัด สรร บั้จจัยการบริหารที่นำไปใช้เพื่อการจัดการศึกษาภายในสหวิทยาเขต (5) พิจารณาจัดบุคลากร ไปช่วย ปฏิบัติราชการอื่นต่างสถานศึกษาในสหวิทยาเขตเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนได้ครั้งละไม่เกิน 1 ปี การศึกษา (6) ประเมินผลการดำเนินงานสหวิทยาเขตและรายงานต่อคณะกรรมการสหวิทยาเขต และสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดและกรมสามัญศึกษา (7) รวบรวมข้อมูลวิจัยส่งคณะกรรมการ อำนวยการสหวิทยาเขต สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด และกรมสามัญศึกษา และ (8) ปฏิบัติหน้าที่ อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

3. ให้มีคณะกรรมการอำนวยการสหวิทยาเขตระดับจังหวัด ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดเป็นประธาน ศึกษาพิเศษเขตการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน หนึ่งตามความเหมาะสมเป็นที่ปรึกษา ศึกษาพิเศษจังหวัดเป็นกรรมการ ประธานกรรมการบริหาร สหวิทยาเขตเป็นกรรมการ ให้คณะกรรมการเลือกกรรมการ 1 คน เป็นรองประธาน ผู้ช่วยอำนวยการกรมสามัญศึกษาจังหวัด 1 คน เป็นเลขานุการ และเจ้าหน้าที่ในสำนักงานสามัญ ศึกษาจังหวัด 1 คน เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ในกรณีที่คณะกรรมการอำนวยการสหวิทยาเขตระดับจังหวัดตามวรรคหนึ่งมีจำนวน น้อยกว่า 5 คน ให้คณะกรรมการอำนวยการสหวิทยาเขตระดับจังหวัด เลือกผู้บริหารสถานศึกษาใน จังหวัดนั้นเป็นกรรมการให้ครบ จำนวน 5 คน โดยกรรมการที่คณะกรรมการอำนวยการสหวิทยา เขตระดับจังหวัด เลือกมานี้ให้มีวาระการปฏิบัติงานคราวละ 2 ปีงบประมาณ

ให้คณะกรรมการอำนวยการสหวิทยาเขตระดับจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังนี้
1) จัดตั้งสหวิทยาเขต 2) จัดทำแผนแม่บทการดำเนินงานสหวิทยาเขตระดับจังหวัด 3) รับทราบและ พิจารณานุมัติแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการประจำปีของสหวิทยาเขต และให้คำปรึกษาทั้งปวง เกี่ยวกับแผนดังกล่าว 4) สนับสนุนส่งเสริมการปฏิบัติตามแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการ 5) รับทราบ ผลการใช้แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการ 6) พิจารณาคำเสนอของสหวิทยาเขต และ จัดสรรปัจจัยการบริหาร 7) กำกับ ติดตาม และประเมินผล การดำเนินงานของสหวิทยาเขตภายใน จังหวัด และ 8) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

4. ประกาศจัดตั้งสหวิทยาเขตตามข้อเสนอของคณะกรรมการอำนวยการสหวิทยาเขต ระดับจังหวัด 1) แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการสหวิทยาเขตระดับจังหวัด และคณะกรรมการ บริหารสหวิทยาเขต 2) ประกาศจัดตั้งสหวิทยาเขตตามข้อเสนอของคณะกรรมการอำนวยการ สหวิทยาเขตระดับจังหวัด 3) ประกาศใช้แผนแม่บทสหวิทยาเขตระดับจังหวัด ตามข้อเสนอของ คณะกรรมการอำนวยการสหวิทยาเขตระดับจังหวัด 4) สนับสนุน ส่งเสริม กำกับ และติดตามการ

ปฏิบัติงานของสหวิทยาเขต 5) ดำเนินการขยายสหวิทยาเขตตามนโยบายของทางราชการ และ 6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย (พนม พงษ์ไพบูลย์, 2541 น.ออนไลน์)

2.1.5.2 แผนงานและโครงการของสหวิทยาเขต

1. ให้สหวิทยาเขตจัดทำและใช้แผนแม่บท แผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยอาศัยแผนแม่บทของคณะกรรมการอำนวยการสหวิทยาเขตระดับจังหวัดเป็นหลัก

2. แผนงานและโครงการของสหวิทยาเขต ให้มีจุดประสงค์หลักเพื่อให้ทุกสถานศึกษาในสหวิทยาเขตมีมาตรฐานและคุณภาพใกล้เคียงกัน และให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในระบบบริหารจัดการการศึกษาในสถานศึกษาในสหวิทยาเขต

3. การจัดทำแผน และโครงการหลักของแผนแม่บท และแผนปฏิบัติการประจำปีของสหวิทยาเขต ให้จัดทำแผนการรับผู้เรียนและแผนพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนร่วมกัน โดยในส่วนของแผนพัฒนาการเรียนการสอนให้เน้นความร่วมมือ การใช้ปัจจัยการบริหารร่วมกัน

4. ให้สหวิทยาเขตจัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน ตามแผนปฏิบัติการประจำปีของสหวิทยาเขต และประเมินผลการปฏิบัติงานของสหวิทยาเขต และรายงานต่อคณะกรรมการอำนวยการสหวิทยาเขตระดับจังหวัด

5. ให้สหวิทยาเขตเผยแพร่กิจกรรมของสหวิทยาเขตต่อสาธารณชนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง (ดร.พนม พงษ์ไพบูลย์ (2541, น.ออนไลน์)

2.1.5.3 การบริหารงานบุคคล

1. ให้ทุกสถานศึกษาในสหวิทยาเขตจัดตารางสอนให้เอื้อประโยชน์ต่อการบริหารงานบุคคลและบริหารจัดการการศึกษาร่วมกัน

2. การจัดบุคลากรไปปฏิบัติการสอนหรือปฏิบัติราชการอื่นต่างสถานศึกษาให้สหวิทยาเขตกำหนดเวลาที่แน่นอนตามความจำเป็น แต่ไม่เกินครั้งละ 1 ปีการศึกษา

3. ในบุคลากรที่ไปปฏิบัติการสอนหรือปฏิบัติราชการอื่นต่างสถานศึกษาเวลามาปฏิบัติราชการ ณ สถานศึกษาที่ไปปฏิบัติการสอนหรือปฏิบัติราชการอื่นและให้ถือว่าเวลาของการเดินทางไปปฏิบัติราชการต่างสถานศึกษานั้น เป็นเวลาปฏิบัติราชการด้วย ให้สถานศึกษาที่บุคลากรไปปฏิบัติราชการดังกล่าวส่งสำเนาหลักฐานบัญชีลงเวลามาปฏิบัติราชการไปยังสถานศึกษาที่บุคลากรนั้นปฏิบัติราชการประจำตามเวลาที่กำหนด

4. โรงเรียนใดได้รับบุคลากรต่างสถานศึกษามาปฏิบัติการสอน หรือปฏิบัติราชการอื่นให้ผู้บริหารสถานศึกษานั้นมีอำนาจบังคับบุคลากรผู้นั้นด้วย

5. ผลการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ไปปฏิบัติการสอน หรือปฏิบัติราชการอื่นต่างสถานศึกษาให้นำไปประกอบการพิจารณาความดีความชอบประจำปีด้วย (ดร.พนม พงษ์ไพบูลย์ (2541, น.ออนไลน์)

2.1.5.4 การเงินและพัสดุ

1. พิจารณาการรับบริจาคเงินหรือทรัพย์สิน โดยให้ถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการรับเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ทางราชการ

2. ก่อหนี้ผูกพันและอนุมัติจ่ายเงินในวงเงิน เท่ากับเงินงบประมาณที่ได้รับมอบหมาย อำนวยจากอธิบดีกรมสามัญศึกษา

3. วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการก่อหนี้ผูกพัน การจ่ายเงินและการบัญชีให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ โดยเก็บหลักฐานการจ่ายให้ไว้พร้อมสำหรับการตรวจสอบ

4. การใช้จ่ายเงินบำรุงการศึกษา เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อสถานศึกษาอื่นใน สหวิทยาเขตเดียวกัน ให้เป็นไปตามที่สำนักงบประมาณอนุมัติ

5. พสดุที่ได้รับจากการบริจาค หรือการจัดหาด้วยเงินตาม 1 และ 2 ให้สถานศึกษาที่เป็นประธานสหวิทยาเขตจัดทำบัญชีวัสดุ หรือทะเบียนครุภัณฑ์ของสหวิทยาเขต แยกต่างหากจากบัญชีหรือทะเบียนของสถานศึกษา

6. การเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสหวิทยาเขตให้ถือปฏิบัติดังนี้

1) ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ หรือค่าสอนพิเศษของบุคลากรไปปฏิบัติการสอนที่สถานศึกษาอื่นให้เบิกจ่ายจากสถานศึกษาที่ไปปฏิบัติการสอนหรือเงินตามข้อ 1 ข้อ 2 และข้อ 4 การเบิกจ่ายค่าสอนพิเศษให้เบิกจ่ายได้เฉพาะรายที่มีคาบสอนในสถานศึกษาที่ปฏิบัติราชการประจำไม่น้อยกว่าจำนวนหน่วยชั่วโมงที่กรมสามัญศึกษากำหนด สำหรับรายที่เบิกจ่ายค่าสอนพิเศษ ให้งดเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ทั้งนี้จำนวนเงินที่เบิกจ่ายให้อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการบริหารสหวิทยาเขต ที่จะพิจารณาตามความเหมาะสมของงบประมาณที่มีอยู่แต่ไม่เกินอัตราที่กระทรวงคลังกำหนด

2) ค่าใช้จ่ายการเดินทางปฏิบัติราชการอื่นให้เบิกจ่ายจากสถานศึกษา ที่ปฏิบัติราชการประจำหรือจากเงินตามข้อ 1 ข้อ 2 และข้อ 4

3) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานนอกจาก 1) และ 2) ให้เบิกจ่ายตามข้อ 1 ข้อ 2 และ ข้อ 4

7. กรณีมีการเปลี่ยนแปลงประธานกรรมการบริหารสหวิทยาเขต ให้ส่งมอบเงินและทรัพย์สิน (ถ้ามี) โดยจัดทำหลักฐานการส่งมอบไว้ต่อกัน

8. ให้คณะกรรมการบริหารสหวิทยาเขตจัดทำแผนการใช้จ่ายเงิน และการใช้พัสดุร่วมกันให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปี

9. ให้ประธานกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยเขต แจ้งรายละเอียดการรับ-จ่าย ตามข้อ (ดร.พนม พงษ์ไพบูลย์ (2541, น.ออนไลน์)

สรุปได้ว่าการบริหารแบบสหวิทยาเป็นการบริหารงานในด้านการพัฒนาคุณภาพด้านการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกันเพื่อให้ได้ระดับของมาตรฐานและคุณภาพที่ใกล้เคียงกัน เพื่อสร้างค่านิยมและความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อสถานศึกษาว่าถึงแม้จะเป็นสถานศึกษาขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่แต่ถ้าอยู่ในกลุ่มสหวิทยาเขตแล้วประสิทธิภาพของการเรียนการสอนมีความใกล้เคียงกัน สร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนและส่งผลต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนในสถานศึกษาใกล้บ้าน ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการบริหารจัดการของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2.2 การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาเนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาโดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนซึ่งเป็นจุดหมายหลักของสถานศึกษา และเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร (ปรียาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์, 2535, น.16) งานวิชาการเป็นหัวใจของการศึกษาทุกระดับ การที่จะดูว่าสถาบันใดมีมาตรฐานสามารถดูได้จากผลงานทางวิชาการเป็นสำคัญ งานวิชาการจะมีสัมฤทธิ์ผลเพียงใดขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหารว่ามีความเอาใจจริงกับงานวิชาการเพียงใด ดังนั้นหน้าที่ของผู้บริหารในการเตรียมการเพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความพร้อมอย่างทั่วถึงก่อน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง เพื่อให้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ (อำภา บุญช่วย, 2537, น.1)

งานวิชาการเป็นงานซึ่งเกี่ยวกับการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายของการศึกษา เช่น การจัดโปรแกรมการเรียนการสอน โครงการการสอน การจัดตารางสอน การนิเทศการสอน สื่อการสอนและการประเมินผลการเรียน ในการจัดการศึกษาทุกระดับ งานด้านวิชาการนับเป็นงานที่มีความสำคัญเพราะการบริหารการศึกษาเพื่อตอบสนอง ความสำเร็จของผลงานทางวิชาการหรือการเรียนการสอน โดยจุดมุ่งหมายของการบริหารงานวิชาการอยู่ที่การสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม และคุณสมบัติที่ต้องการ ดังนั้นการบริหารงานด้านวิชาการจึงเป็นงานที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องรับผิดชอบในการใช้หลักการบริหารด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ และวิธีการจัดการหรือบริหารงานวิชาการมักนิยมกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้แก่ผู้ทำหน้าที่ทางวิชาการอย่างเต็มที่เพื่อให้มีประสิทธิภาพทาง

วิชาการ (Academic Freedom) อันเป็นผลให้เกิดความรู้และวิธีการใหม่ๆ ให้สถานศึกษาก้าวหน้าต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ ดังนี้

เกลิณี ชิวปริชา (2540, น.8) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดตั้งขึ้นทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณสมบัติ และทักษะความสามารถ ตามที่ได้กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการศึกษาแห่งชาติและสอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

สมศรี มธุรสสุวรรณ (2541, น.14) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการเป็นการจัดกิจกรรมทุกด้านที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเกิดการพัฒนาขึ้น ในตัวเด็กตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งในการบริหารสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการบริหารงานด้านวิชาการ

เรณู ครุฑไทย (2542, น.9) ให้ความหมาย การบริหารงานวิชาการว่า หมายถึง การจัดกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์อย่างมีประสิทธิภาพ จุดมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้

กมล ภูประเสริฐ (2544, น.6) ให้ความหมายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ว่า การบริหารเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจสถานศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, น. 2) ให้ความหมาย การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

จากความหมายที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่าการบริหารงานวิชาการหมายถึงการ บริหาร งาน หรือการดำเนินงานทุกชนิดในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด สถานศึกษาในฐานะเป็นหน่วยปฏิบัติการที่มีหน้าที่และภารกิจ โดยตรงในการจัดการศึกษามีหน้าที่พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ นำไปใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรี

2.2.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญ เพราะจุดมุ่งหมายของการบริหารวิชาการอยู่ที่การสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม และมีคุณสมบัติตามที่ต้องการ งานวิชาการเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพและความสำเร็จของสถานศึกษา ความสำเร็จของสถานศึกษามักจะพิจารณาจากคุณภาพของผลผลิต คือ ตัวผู้เรียน ดังนั้นคุณภาพของผลผลิตจึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการ

ดำเนินงานด้านวิชาการของสถานศึกษา การบริหารด้านวิชาการจึงเป็นงานที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องรับผิดชอบในการบริหารงานด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระดับพื้นที่การศึกษา การบริหารงานวิชาการจะประกอบด้วยการทำงานเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์ และนโยบายทางด้านวิชาการ การจัดทำมาตรฐานด้านวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมด้านวิชาการ การพัฒนาสื่อต้นแบบ การเผยแพร่กิจกรรมการศึกษาและพัฒนาบุคลากรทางด้านวิชาการ การนิเทศ ติดตามผล การวัดและประเมินคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา รายละเอียดในการดำเนินการจะมีความชัดเจนเมื่อได้จัดตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเรียบร้อยแล้ว

การบริหารวิชาการในยุคปฏิรูปการศึกษา สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จะมีโอกาสในการตัดสินใจมากขึ้น หลักการกระจายอำนาจทางการศึกษา ที่ให้สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่รับผิดชอบการบริหารงานวิชาการ โดยตรง เป็นเรื่องที่สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องปรับตัวอย่างมาก ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรู้และเข้าใจและมีทักษะเกี่ยวกับการบริหารวิชาการ โดยเฉพาะในเรื่องของการบริหารหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น และสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ ทั้งทางด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ซึ่งหมายความว่า ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องรู้ และเข้าใจกรอบแนวความคิดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นอย่างดี จนสามารถนำไปดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางและในขณะเดียวกันก็สนองความต้องการความสนใจและศักยภาพของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่น รวมทั้งสามารถพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ที่เหมาะสม ตลอดจนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เพียงพอ

ชุดฝึกอบรมผู้บริหาร ประมวลสาระทางวิชาการ (2547, น.17) ให้ข้อคิดว่างานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษา ในระดับสถานศึกษาการบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการพัฒนาผู้เรียน โดยทั่วไปงานวิชาการจะประกอบด้วยการศึกษาปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาและการนำหลักสูตรไปใช้การจัดเตรียมการเรียนการสอน การจัดวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนและสื่อการเรียนการสอน การส่งเสริมการสอน การวัดผลประเมินผล การดำเนินงานเกี่ยวกับห้องสมุด แหล่งการเรียนรู้ การนิเทศติดตามผล การวางแผนและการกำหนดวิธีการดำเนินวิชาการรวมถึงการประชุมทางวิชาการ สรุปว่าการบริหารงานวิชาการมีความสำคัญและเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาในสถานศึกษา เป็นงานหลักของผู้บริหารที่ต้องให้ความสนใจและปรับปรุงการเรียนการสอนให้บังเกิดประสิทธิภาพแก่ผู้เรียน

2.2.3 ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานที่มีขอบข่ายกว้างขวาง ได้มีนักการศึกษาได้กำหนดขอบเขตของงานวิชาการไว้ เช่น

มิลเลอร์ (Miller, 1965, p.175) พบว่างานวิชาการประกอบด้วย 1) การจัดโปรแกรม 2) การปฏิบัติตามโปรแกรม 3) การติดตามการเรียนการสอน และ 4) การจัดบริการการสอน

เซอร์จิโอ วานนี และคณะ (Serjiovanni and others, 1980, p.267-268) กล่าวถึงขอบข่ายงานวิชาการว่าประกอบด้วย 1) การตั้งปรัชญาการศึกษาขึ้นมาและตั้งวัตถุประสงค์ในการบริหารงานเพื่อให้บรรลุปรัชญาการศึกษา 2) จัดทำโครงการเพื่อให้การบริหารงานบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ 3) จัดให้มีการประเมินผลหลักสูตรและการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ 4) สร้างบรรยากาศในสถานศึกษาให้พร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง และ 5) จัดหาวัสดุเพื่อการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ

ขอบข่ายงานวิชาการตามหลักการกระจายอำนาจจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, แนวปฏิบัติการจัดการศึกษาสถานศึกษานิติบคคส 2551, น.8) กำหนดขอบข่ายและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารงานด้านวิชาการว่าประกอบด้วย 1) การวางแผนงานวิชาการ 2) ดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น 3) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 4) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 5) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 6) การวัดประเมินผลและดำเนินการโอนผลการเรียน 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 8) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 9) การนิเทศการศึกษา 10) การแนะแนว 11) การพัฒนาระบบประกันภายในและมาตรฐานการศึกษา 12) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 13) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น 14) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวองค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 15) การจัดทำระเบียบแนวและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา 16) การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา และ 17) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี

2.2.3.1 ขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น.33-38 อ้างถึงใน อำนวย พลรักษา, 2556, น.18) กำหนดขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษาด้านวิชาการไว้ 12 งาน ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สาระแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ 2) นิเทศการใช้

หลักสูตร 3) ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร และ 4) ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน และ 2) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

3. การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) กำหนด ระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา 2) พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผล ให้ได้มาตรฐาน และ 3) ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้น การประเมินตามสภาพจริง

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย 1) ส่งเสริมให้ครูศึกษาวิเคราะห์ วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และ 2) ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานการวิจัยหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

5. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ประกอบด้วย 1) การสำรวจแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษาชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษาและเขตพื้นที่ การศึกษาใกล้เคียงและ 2) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้

6. การพัฒนาสื่อวัตกรรมการเรียนการสอนและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมให้ครูผลิตและพัฒนาสื่อวัตกรรมการเรียนการสอน และ 2) ประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อและ นวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

7. การนิเทศการศึกษาประกอบด้วย 1) การจัดระบบนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนภายในสถานศึกษาและ 2) ประเมินผลการจัดระบบและกระบวนการนิเทศการ ศึกษาในสถานศึกษา

8. การแนะแนวการศึกษา ประกอบด้วย 1) การจัดระบบการแนะแนวทางวิชาการ และวิชาชีพภายในสถานศึกษาโดยเชื่อมโยงกับกระบวนการเรียนการสอน และ 2) ดำเนินการแนะ แนวการศึกษาโดยความร่วมมือของผู้ปฏิบัติการสอนทุกคนในสถานศึกษา

9. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) จัดระบบ โครงสร้างองค์กรให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และ 2) กำหนด เกณฑ์การประเมินเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของ

กระทรวงศึกษาธิการ เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

10. การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน ประกอบด้วย 1) การศึกษาสำรวจความต้องการสนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน และ 2) ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการและส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่น

11. ประสานความร่วมมือช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ

12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

สรุปได้ว่า ขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษาด้านวิชาการ ประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญในหลักสูตรการเรียนการสอนของสถานศึกษา 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีดังนี้ สถานศึกษาร่วมกับชุมชนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา, การติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ คือการส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน การส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม 3) การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนรู้มีดังนี้ การร่วมกับชุมชนกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล, การเรียนของสถานศึกษามีเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนอย่างหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาดังนี้ ส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนเผยแพร่ผลงานการวิจัย 5) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้มีดังนี้ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ 6) การนิเทศการศึกษาดังนี้ การจัดระบบและกระบวนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา เน้นแนวการศึกษาโดยความร่วมมือของผู้ปฏิบัติการสอนทุกคนในสถานศึกษา และ 7) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วยการวางแผนการพัฒนากฎหมายการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของสถานศึกษา

2.2.4 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ในการบริหารสถานศึกษางานวิชาการถือว่าเป็นงานสำคัญซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหารเพราะงานวิชาการมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของสถานศึกษา

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์(2551, หน้า 22)ได้กล่าวถึงหลักการบริหารงานวิชาการที่สำคัญ ๆ พบว่าการบริหารวิชาการต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วม (Participation)การปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการบริหารได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ โดยหลักการมีส่วนร่วม การเสนอแนะและการพัฒนาในงานวิชาการ ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย จึงอาจดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการวิชาการโดยมีเป้าหมายนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพได้มากขึ้น การมีส่วนร่วม ต้องเริ่มจากการร่วมคิดร่วมทำและร่วมประเมิน

ธนสาร บัลลังก์ปัทมา (2551, หน้า 78-79) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของครูใน การบริหารงานวิชาการว่า ผลจากการกระจายอำนาจการศึกษาตามโครงการ โรงเรียนผู้นำ การเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ ทำให้สถานศึกษาต้องบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะงานวิชาการซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของ การบริหารงานโรงเรียน ต้องเปิดโอกาสให้ครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดย วงจรคุณภาพของเดมมิง (Demming cycle's)คือ วงจร PDCA ในการขับเคลื่อนงาน ได้แก่ การวางแผน P-Plan การดำเนินการ D-Do การติดตามประเมินผล C-Check และการพัฒนา ปรับปรุง A-Act วิชาการ โรงเรียนนิติบุคคล 12 ด้าน มีแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู แยกรายด้าน ดังนี้

ด้านการวางแผนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนควรให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มากขึ้น โดยการศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร จัดทำ สารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม ชุมชนและท้องถิ่น เพื่อพัฒนา หลักสูตร สถานศึกษาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โรงเรียนควรให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยพัฒนาครูเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน โรงเรียนควรให้ครูเข้ามามี ส่วนร่วมในการปรับปรุงระเบียบและแนวปฏิบัติในการวัดผลประเมินผลให้มากขึ้น โดยให้ครู จัดทำ แผนการวัดและประเมินผลแต่ละรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ 30 หน่วยการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ครูดำเนินการวัดผลและ ประเมินผล ตามสภาพจริง ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนควรให้ครูเข้ามามีส่วน ร่วมใน การกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการมีส่วนร่วมปรับปรุง พัฒนาและ เผยแพร่งานวิจัยของ โรงเรียนมากขึ้น

ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โรงเรียนควรให้ครูเข้ามามี ส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตามและประเมินผลการใช้สื่อการเรียนรู้ให้มากขึ้น ด้านการพัฒนา

แหล่งเรียนรู้ โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน และการมีส่วนร่วมปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ให้มากขึ้น โดยการสำรวจแหล่งเรียนรู้ จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งเรียนรู้ รวมทั้งนำนักเรียน ไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ให้มากขึ้น

ด้านการนิเทศการศึกษา โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน นิเทศงานวิชาการของโรงเรียนให้มากขึ้น โดยจัดระบบการนิเทศงานวิชาการ นิเทศการเรียน การสอนในรูปแบบที่หลากหลาย

ด้านการแนะแนวการศึกษา โรงเรียนควรให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียน และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมแนะแนวให้มากขึ้น

ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดนโยบายการประกันคุณภาพภายในให้มากขึ้น โดยดำเนินการให้ครอบคลุมระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ที่ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก

ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน โรงเรียนควรให้ครูเข้ามามีส่วนร่วม ในการติดตามประเมินการบริการความรู้สู่ชุมชนให้มากขึ้น ชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและนำวิทยาการต่าง ๆ มาใช้เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพ ปัญหา และความต้องการ ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนความร่วมมือเพื่อพัฒนาวิชาการกับโรงเรียนอื่นให้มากขึ้น ในรูปแบบการสนับสนุนวิทยากร การสร้างเครือข่าย การแลกเปลี่ยนข้อมูล 31

ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษา โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการด้านการส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่ครอบครัวองค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาให้มากขึ้น โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม โดยสำรวจ และ ศึกษาความต้องการในการรับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา แล้วนำข้อมูลมาวางแผน พร้อมทั้งหามาตรการในการสนับสนุน ส่งเสริมและสร้างความรู้ความเข้าใจให้ครู

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา นับว่าเป็นงานที่สำคัญยิ่ง เพราะถือการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจของการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมหลายๆ ด้าน หลายๆ ฝ่าย และมีการวางแผนงาน การติดตามผล การวัดและประเมินผล เพื่อให้งานนั้นบรรลุเป้าหมายที่คาดหวังไว้ และให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2.2.5 หลักเกณฑ์การกำหนดตัวบ่งชี้การบริหารงานวิชาการ

หลักเกณฑ์การกำหนดตัวบ่งชี้ของ สมศ. การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดตัวบ่งชี้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน กลุ่มตัวบ่งชี้ข้อตกลง และกลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพนอกสถานศึกษาแต่ละแห่งตามมาตรฐานการศึกษาของชาติและครอบคลุมหลักเกณฑ์ในเรื่องต่อไปนี้คือ 1) มาตรฐานที่ว่าด้วยผลการจัดการศึกษาในแต่ละระดับชั้นและประเภทการศึกษา 2) มาตรฐานที่ว่าด้วยการบริหารจัดการศึกษา 3) มาตรฐานที่ว่าด้วยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ 4) มาตรฐานที่ว่าด้วยการประกันคุณภาพภายใน (กลุ่มงานประเมินคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สมศ., 2554, น.11) ดังจะเห็นความสอดคล้องตามตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ความสอดคล้องระหว่างตัวบ่งชี้และมาตรฐานตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ

กลุ่มตัวบ่งชี้	ตัวบ่งชี้	มาตรฐานตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ
กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน	1. ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี	ผลการจัดการศึกษา
	2. ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์	
	3. ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	
	4. ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น	
	5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน	การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
	6. ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	
	7. ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและการพัฒนาสถานศึกษา	การบริหารจัดการศึกษา
	8. พัฒนาการของการประกันคุณภาพภายในโดยสถานศึกษา และต้นสังกัด	การประกันคุณภาพภายใน

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

กลุ่ม ตัวบ่งชี้	ตัวบ่งชี้	มาตรฐานตาม กฎกระทรวงศึกษาธิการ
กลุ่ม ตัวบ่งชี้ อัตลักษณ์	9. ผลการพัฒนาให้บรรลุตามปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา	ผลการจัดการศึกษา
	10. ผลการพัฒนางานโครงการพิเศษและจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา	
กลุ่ม ตัวบ่งชี้ มาตรการ ส่งเสริม	11. ผลการดำเนินงานโครงการพิเศษเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา	ผลการจัดการศึกษา
	12. ผลการส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษาเพื่อยกระดับมาตรฐานรักษามาตรฐาน และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา	การบริหารจัดการศึกษา

ที่มา: จากคู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาพื้นฐาน ฉบับสถานศึกษา (แก้ไขเพิ่มเติม พฤศจิกายน 2554) (หน้า 11), โดยกลุ่มงานประเมินคุณภาพ การศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สมศ., 2554, กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานส่งเสริมและ พัฒนาการประเมินคุณภาพการศึกษา สมศ.

- กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน

หมายถึง กลุ่มตัวบ่งชี้ที่ประเมินภายใต้ภารกิจของสถานศึกษา โดยกำหนดตัวบ่งชี้ และ เกณฑ์การประเมินบนพื้นฐานที่ทุกสถานศึกษาต้องมีและปฏิบัติได้ ซึ่งสามารถชี้ผลลัพธ์และ ผลกระทบได้ดี และมีความเชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพภายใน (กลุ่มงานประเมินคุณภาพ การศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สมศ., 2554, น.12)

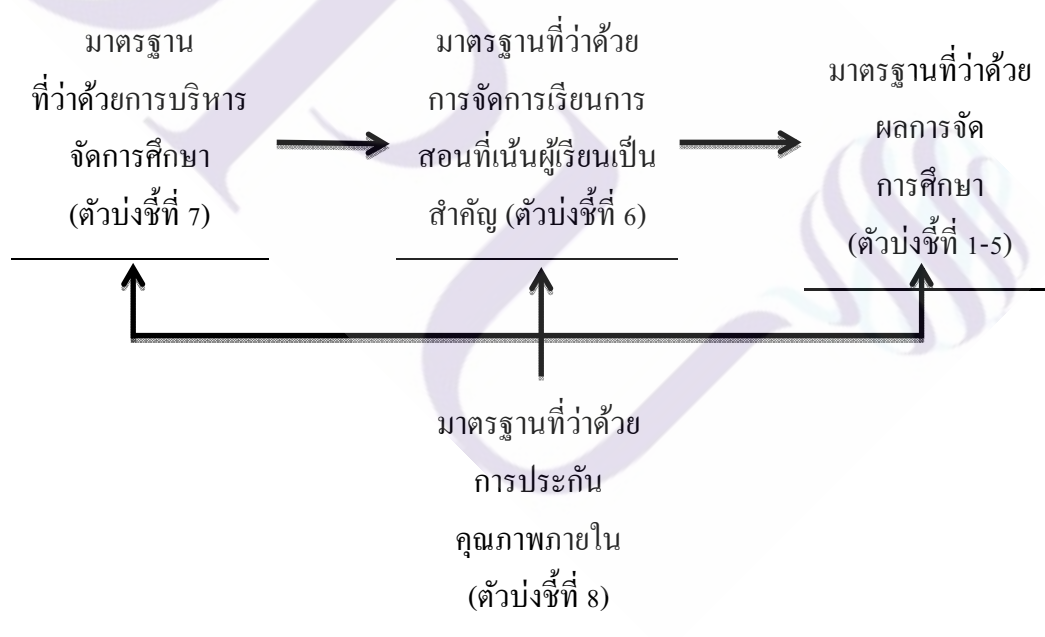
- กลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์

หมายถึง กลุ่มตัวบ่งชี้ที่ประเมินผลผลิต ตามปรัชญา ปณิธานวิสัยทัศน์ พันธกิจ และ วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา รวมถึงความสำเร็จตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนเป็น เอกลักษณ์ของแต่ละสถานศึกษา โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาและ หน่วยงานต้นสังกัด (กลุ่มงานประเมินคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สมศ., 2554, น.

- กลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม

หมายถึง กลุ่มตัวบ่งชี้ที่ประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่อร่วมกันชี้แนะ ป้องกัน และแก้ไขปัญหาสังคมตามนโยบายของรัฐ ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนตามกาลเวลาและปัญหาสังคมที่เปลี่ยนไป โดยมีเป้าหมายที่แสดงถึงความเป็นผู้ชี้นำสังคม อาทิเช่น 1) การรักษาดิน การบำรุงศาสนาและเทินทูนพระมหากษัตริย์ 2) การส่งเสริมและสืบสาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 3) การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติเป็นแบบอย่าง 3) การสร้างสังคมสันติสุขและความปรองดอง 4) การส่งเสริมความร่วมมือในกรอบประชาคมอาเซียน และ 5) การส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม พลังงาน เศรษฐกิจ สุขภาพ ค่านิยม จิตสาธารณะและความประหยัด รวมทั้งการแก้ปัญหาสังคม อาทิความขัดแย้ง อุบัติเหตุ และสิ่งเสพติด เป็นต้น (กลุ่มงานประเมินคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สมศ., 2554, น.12)

กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐานมีความสอดคล้องกับมาตรฐานตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานและตัวบ่งชี้ต่างๆ ในลักษณะห่วงโซ่แห่งคุณภาพ ดังรูปภาพที่ 2.1

รูปภาพที่ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานและตัวบ่งชี้ต่างๆ ในลักษณะห่วงโซ่แห่งคุณภาพ
ที่มา: จากคู่มือการประเมินคุณภาพภายในกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับสถานศึกษา (แก้ไขเพิ่มเติม พฤศจิกายน 2554, น. หน้า 11), โดยกลุ่มงานประเมินคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สมศ., 2554, กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาการประเมินคุณภาพการศึกษา สมศ.

ผู้วิจัยเลือกเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสามของ สมศ. มาเป็นแนวทางในการศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี

โดยเลือกกลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ย่อย 6 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้ที่ 4 ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็น

ตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผู้เรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 7 ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและการพัฒนาสถานศึกษา

กลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ย่อย 2 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

ตัวบ่งชี้ที่ 9 ผลการพัฒนาให้บรรลุตามปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 10 ผลการพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา และ

กลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ย่อย 2 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

ตัวบ่งชี้ที่ 11 ผลการดำเนินงาน โครงการพิเศษเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 12 ผลการส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษาเพื่อยกระดับมาตรฐานรักษามาตรฐาน และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ

ซึ่งมีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ข้อ 38 ซึ่งกำหนดให้ สมศ. ทำการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาแต่ละแห่ง ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ และครอบคลุมหลักเกณฑ์เรื่องต่อไปนี้เป็นที่ คือ มาตรฐานว่าด้วยผลการจัดการศึกษาในแต่ละระดับและประเภทการศึกษามาตรฐานที่ว่าด้วยการบริหารจัดการศึกษา, มาตรฐานที่ว่าด้วยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมาตรฐานที่ว่าด้วยการประกันคุณภาพภายใน

จากกลุ่มตัวบ่งชี้ของ สมศ. ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและนำตัวบ่งชี้ทั้งหมด มาทำการคิดเชิงสังเคราะห์ โดยการรวมตัวบ่งชี้ทั้งหมดเข้าด้วยกัน และนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาของผู้วิจัยเอง ใน 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้

3) ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน 4) ด้านพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู 5) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และ 6) ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ

2.2.6 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของกลุ่มสหวิทยาเขต

2.2.6.1 ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรมีความสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาทุกระดับ เพราะเป็นโครงสร้างกำหนดกรอบแนวทางการปฏิบัติที่จะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตรวมทั้งเป็นแนวทางในการให้การศึกษา ให้วิชาความรู้ การถ่ายทอดวัฒนธรรม การปลูกฝังเจตคติและค่านิยม การสร้างความรู้เชิงเติบโต ความสมบูรณ์ทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา หรืออีกนัยหนึ่งก็คือการพัฒนาผู้เรียนในทุกๆด้าน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนด ฉะนั้นเพื่อสามารถนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1) ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษาเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการ ศึกษาในแต่ละสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน โดยสถานศึกษาจะต้องนำกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไปจัดทำเป็นสาระหลักสูตรสถานศึกษาผนวกกับสาระการเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามสถานศึกษากำหนดเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ รวมทั้งเป็นหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ชมพัญญู กุญชร ณ อยุธยา (2540, น. 3-5) ได้อธิบายความหมายของ หลักสูตร ว่ามีความแตกต่างกันไปตั้งแต่ความหมายที่แคบสุดจนถึงกว้างสุด แต่จำแนกความคิดเห็นของนักศึกษาที่ได้ให้นิยามความหมายของหลักสูตรออกเป็น 2 ใหญ่ๆ ดังนี้ 1) หลักสูตร หมายถึง แผนประสบการณ์การเรียนรู้ นักการศึกษาที่มีความคิดเห็นว่าหลักสูตร หมายถึง แผนประสบการณ์การเรียนรู้ มองหลักสูตรในลักษณะที่เป็นเอกสาร หรือ โครงการการศึกษาที่สถาบันการศึกษาได้วางแผนไว้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามแผนหรือ โครงการที่กำหนดไว้ หลักสูตรตามความหมายนี้หมายถึงรวมถึง แผนการเรียนรู้หรือรายวิชาต่างๆ ที่กำหนดให้เรียนรวมทั้งเนื้อหาวิชาของรายวิชาต่างๆ กิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล ซึ่งได้กำหนดไว้ในแผนความคิดเห็นของผู้เรียนกลุ่มนี้ไม่รวมถึงการนำหลักสูตรไปใช้หรือการเรียนการสอนที่ปฏิบัติจริง แต่ทั้งแผนประสบการณ์การเรียนกับการสอนที่ปฏิบัติจริงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และ 2) หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนที่สถาบันการศึกษาจัดให้ซึ่งหมายรวมถึงประสบการณ์

การเรียนรู้และการนำหลักสูตรไปใช้ด้วย แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของทั้งทาบาและไทเลอร์ที่เห็นว่า หลักสูตรประกอบด้วยจุดมุ่งหมายประสบการณ์ทางการศึกษาหรือเนื้อหาการจัดประสบการณ์ทางการศึกษาหรือจัดการเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล

ธำรง บัวศรี (2542, น. 7) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงจุดมุ่งหมายการจัดการเนื้อหาสาระกิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

มาเรียม นิลพันธุ์ (2543, น. 6) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง เอกสารข้อกำหนดเกี่ยวกับมวลประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาไปในแนวทางที่ต้องการ

คาสเวล และแคมเบล (Caswell and Cambell 1935, p. 66) ได้ให้จำกัดความว่า หลักสูตรเป็นสิ่งที่ประกอบด้วยประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เรียนภายใต้การแนะนำของครู

ไทเลอร์ (Tyler. 1949 , p. 79) ได้สรุปว่าหลักสูตรเป็นสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ทั้งหมด โดยมีสถานศึกษาเป็นผู้วางแผนและกำกับเพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายของการศึกษา

ทาบา (Taba. 1962, p. 11) ให้คำสรุปเกี่ยวกับหลักสูตรอย่างสั้นๆ ว่าหลักสูตรเป็นแผนการเกี่ยวกับการเรียนรู้

กู๊ด (Good. 1973, p. 157) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ ดังนี้ คือ 1) หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียน ได้ศึกษา เพื่อสำเร็จหรือรับประกาศนียบัตรในสาขาวิชาหนึ่ง 2) หลักสูตร หมายถึง ค่าโครงสร้างทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอน ซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่ผู้เพื่อให้สำเร็จการศึกษาและสามารถเข้าศึกษาต่อในทางอาชีพต่อไป และ 3) หลักสูตร หมายถึง กลุ่มวิชาและการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนภายใต้การแนะนำของสถานศึกษา

โอลิวา (Oliva. 1992, p. 8-9) ได้ให้นิยามความหมายของหลักสูตรโดยแบ่งเป็นการให้นิยามโดยยึดจุดประสงค์ บริบทหรือสภาพแวดล้อม และวิธีดำเนินการหรือยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) การให้นิยามโดยยึดจุดประสงค์ (Purpose) หลักสูตรจึงมีภาระหน้าที่ที่จะทำให้ผู้เรียนควรจะเป็นอย่างไร หรือมีลักษณะอย่างไร หลักสูตรในแนวคิดนี้จึงมีความหมายในลักษณะที่เป็นวิธีการที่นำไปสู่ความสำเร็จตามจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมายนั้นๆ เช่น หลักสูตร คือ การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม หลักสูตร คือ การพัฒนาทักษะการคิดผู้เรียน เป็นต้น 2) การให้นิยามโดยยึดบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Contexts) นิยามของหลักสูตร ในลักษณะนี้จึงเป็นการอธิบายถึงลักษณะทั่วไปของหลักสูตรซึ่งแล้วแต่ว่าเนื้อหาสาระของหลักสูตรนั้นมีลักษณะเป็นอย่างไร เช่น หลักสูตรที่ยึดเนื้อหาวิชา หรือหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือหลักสูตรที่เน้นการปฏิรูปสังคม เป็นต้น 3) การให้นิยามโดยยึดวิธีดำเนินการหรือยุทธศาสตร์ (Strategies) เป็นการนิยามในเชิง

วิธีดำเนินการที่เป็นกระบวนการ ยุทธศาสตร์หรือเทคนิควิธีการในการจัดการเรียนการสอน เช่น หลักสูตร คือ กระบวนการแก้ปัญหา หลักสูตร คือ การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม การทำงานกลุ่ม หลักสูตร คือ การเรียนรู้เป็นรายบุคคล หลักสูตร คือ โครงการหรือแผนการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

โอลิวา ได้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ แผนงานหรือโครงการที่จัดประสบการณ์ทั้งหมดให้แก่ผู้เรียน ภายใต้การดำเนินงานของสถานศึกษา และในทางปฏิบัติหลักสูตรประกอบด้วยจำนวนของแผนการต่างๆ ที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร และมีขอบเขตกว้างหลายหลาย เป็นแนวทางของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต้องการ ดังนั้นหลักสูตรอาจเป็นหน่วย (Unit) เป็นรายวิชา (Course) หรือเป็นรายวิชาย่อยต่างๆ (Sequence of Courses) แผนงานหรือโครงการทางการศึกษาดังกล่าวนี้อาจจัดขึ้นได้ทั้งในและนอกชั้นเรียนหรือสถานศึกษาก็ได้

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลักสูตรการศึกษา หมายถึง ประสบการณ์ความรู้ต่างๆ ที่ได้จากการเรียนรู้ที่สถานศึกษาเป็นผู้ที่จัดให้ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน มีลักษณะเป็นกิจกรรม โครงการ หรือแผน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียน ได้พัฒนาและมีความรู้ตามความมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

2) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

3) จุดหมายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขมีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ความสามารถในด้านการสื่อสาร ด้านการคิด ด้านการแก้ปัญหาการใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

4) ความสำคัญของหลักสูตร

นักการศึกษาหลายท่านได้แสดงทัศนะและความคิดเห็นที่เกี่ยวกับความสำคัญของหลักสูตรว่าหลักสูตรมีความสำคัญอย่างไรต่อการจัดการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าหลักสูตรมีความสำคัญต่อการกำหนดมาตรฐานและคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนในแต่ละวัยแต่ละระดับการศึกษาได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกันหรือไม่ อย่างไร ซึ่งจะมีผลกระทบต่อผู้เรียนว่าควรเรียนรู้สาระการเรียนรู้อะไร มีเนื้อหาสาระมากน้อยเพียงใดจากการศึกษาเอกสารพบว่ามีผู้ที่กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้โดยสรุป ดังนี้

สันต์ ธรรมบำรุง (2527, น. 152) สรุปความสำคัญของหลักสูตรไว้ 9 ประการ คือ 1) หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง 2) หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาชาติ 3) หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาล หรือเป็นธรรมเนียมในการจัดการศึกษา เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติตาม 4) หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเพื่อควบคุมการเรียนการสอนในระดับต่างๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ของการศึกษาของ

รัฐแก่สถานศึกษาอีกด้วย 5) หลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษา ที่จะอำนวยความสะดวกและควบคุม ดูแลติดตามให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาล 6) หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา 7) หลักสูตรจะกำหนดและลักษณะรูปร่างของสังคมในอนาคตได้ว่าจะเป็นไปในรูปใด 8) หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นการพัฒนากำลังซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้ผล และ 9) หลักสูตรจะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงย่อมได้กำลังที่มีประสิทธิภาพสูง

พงษ์ศักดิ์ ภูกาบขาว (2540, น. 18-19) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้ 1) หลักสูตรย่อมเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของครู 2) หลักสูตรย่อมเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา 3) หลักสูตรย่อมกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์ว่าเด็กควรได้รับสิ่งใดบ้างที่เป็นประโยชน์แก่เด็กโดยตรงและแก่สังคม 4) หลักสูตรย่อมกำหนดว่า เนื้อหาวิชาอะไรบ้างที่จะช่วยให้เด็กมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างราบรื่น เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม 5) หลักสูตรย่อมกำหนดวิธีการดำเนินชีวิตของเด็กให้เป็นไปได้ด้วยความราบรื่นและผาสุก และ 6) หลักสูตรย่อมกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะและเจตคติในอันที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม และบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศ

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าหลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับต่างๆ และเป็นแนวทางในการปฏิบัติการจัดทำแผนการเรียนการสอนของในแต่ละสถานศึกษาที่จะต้องกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนของสถานศึกษาของตนให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติตามหลักสูตรแกนกลางที่ได้กำหนดไว้

5) องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร นับว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ความหมายของหลักสูตร สมบูรณ์และสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล และการปรับปรุงการเรียนการสอนหรือการพัฒนาหลักสูตรได้ องค์ประกอบของหลักสูตร โดยทั่วไปมี 4 องค์ประกอบ ดังนั้นองค์ประกอบของหลักสูตร หมายถึง ส่วนภายในที่ประกอบกันเข้าเป็นหลักสูตร หรือส่วนรายละเอียดในหลักสูตร (นิรมล ศตวุฒิ และคณะ, 2542, น. 2-3) ดังนี้

1. ความมุ่งหมาย (objectives) คือ เป็นเสมือนการกำหนดทิศทางของการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปในลักษณะต่างๆ ที่พึงประสงค์อัน

ก่อให้เกิดประโยชน์ในสังคมนั้นการกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตรต้องคำนึงถึงข้อมูลพื้นฐานของสังคมเพื่อประโยชน์ในการแก้ปัญหา และสนองความต้องการของสังคมและผู้เรียน และต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับนโยบายการจัดการศึกษาของชาติด้วย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรส่วนนี้ เป็น 2 ลักษณะ คือ “หลักการของหลักสูตร” หมายถึง แนวทางหรือทิศทางในการจัดการศึกษาซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการจัดการศึกษาระดับนั้นๆ จะยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ “จุดหมายของหลักสูตร” หมายถึง พฤติกรรมต่างๆหรือคุณสมบัติต่างๆ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน เมื่อผ่านกระบวนการต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรนั้นแล้ว

2. เนื้อหาวิชา (Content) เป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้ในหลักสูตรให้ชัดเจน โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาไปสู่ความมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระที่ได้กำหนดไว้ต้องสมบูรณ์ ต้องผนวกความรู้ ประสบการณ์ ค่านิยม แนวคิด และทัศนคติเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งในด้านความรู้ ความทัศนคติ และพฤติกรรมต่างๆ อันพึงประสงค์

3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นกิจกรรมที่จะแปลงหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติกิจกรรมนั้นมีหลายลักษณะ แต่กิจกรรมที่สำคัญที่สุด คือ กิจกรรมการเรียนการสอน หรืออาจกล่าวได้ว่า “การสอนเป็นหัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้” ดังนั้น ครูผู้สอนจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นผู้จัดการเรียนรู้ การกำหนดวิธีการที่จะนำผู้เรียนไปสู่ความมุ่งหมายของหลักสูตรประกอบด้วย 1) วิธีการจัดการเรียนรู้การกำหนด วิธีการจัดการเรียนรู้หลักสูตรจะเน้นแบบยึดครูเป็นสำคัญหรือยึดผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปรัชญาการศึกษาหรือแนวความคิด ความเชื่อในการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์และขึ้นอยู่กับจุดหมายของหลักสูตรนั้นเป็นสำคัญ สำหรับวิธีการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรในปัจจุบัน เน้นแบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญหรือเน้น “การสอนคนมากกว่าการสอนหนังสือ” โดยมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ เช่น กระบวนการเรียนหรือวิธีการเรียนสำคัญพอๆ กับเนื้อหาวิชาให้ผู้เรียนเป็นผู้แสดงและครูเป็นผู้กำกับการแสดงชี้แนะแนวทาง ผู้เรียนค้นหาคำความรู้ สรุปและตัดสินใจเอง สอนปฏิบัติควบคู่ไปกับทฤษฎี เป็นต้น และ 2) วัสดุประกอบหลักสูตร หมายถึง วัสดุ เอกสาร รวมทั้งสื่อการเรียนการสอนต่างๆ เพื่อช่วยให้ครูใช้หลักสูตรได้โดยง่าย สะดวก และมีประสิทธิภาพสูงขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) วัสดุประกอบหลักสูตรสำหรับครู เช่น แผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือครู คู่มือการใช้หลักสูตร คู่มือการประเมินผล คู่มือการแนะแนว คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นต้น และ (2) วัสดุประกอบหลักสูตรสำหรับนักเรียน เช่น หนังสือเรียน หนังสือแบบฝึกหัด บัตรงาน หนังสืออ่านเพิ่มเติม แบบคัดลายมือ เป็นต้น

4. การประเมินผล (Evaluation) เป็นองค์ประกอบที่ชี้ให้เห็นว่าการนำหลักสูตรแปลงไปสู่การปฏิบัตินั้น บรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ หลักสูตรเกิดสัมฤทธิ์ผลมากน้อยเพียงใด ข้อมูลจากการประเมินผลนี้จะป็นแนวทางไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรต่อไป

ธำรง บัวศรี (2538, น. 7-8) ที่กล่าวเน้นว่าหลักสูตรประกอบด้วย 1) จุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร 2) จุดประสงค์ของการเรียนการสอน 3) เนื้อหาสาระและประสบการณ์ 4) วัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน และ 5) ประเมินผล

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้ 1) ความมุ่งหมาย คือผลที่ประสงค์ให้บรรลุ 2) เนื้อหา คือ สาระสำคัญของรายละเอียดของหลักสูตร 3) การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นส่วนสำคัญเพราะเป็นการนำไปสู่การปฏิบัติว่าเมื่อนำไปใช้แล้วจะเป็นไปตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ และ 4) การประเมินผล หมายถึง การวัดผลความก้าวหน้าทางการศึกษา

6) โครงสร้างหลักสูตร

โครงสร้างของหลักสูตร หมายถึง การกำหนดรูปแบบของการจัดเนื้อหาสาระ การกำหนดขอบเขตหรือจำนวนความมากน้อยของสาระ รวมทั้งเวลาเรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2544, น. 5-7)

1. ระดับช่วงชั้น กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2. สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน 8 กลุ่มสาระ ดังนี้ 1) ภาษาไทย 2) คณิตศาสตร์ 3) วิทยาศาสตร์ 4) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 5) สุขศึกษาและพลศึกษา 6) ศิลปะ 7) การงานอาชีพและเทคโนโลยี และ 8) ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมกลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพมุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเอง ตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง ดังนี้ 1) กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคลสามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิตและการพัฒนาตนสู่โลกอาชีพและมืงานทำ และ 2) กิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

4. มาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งกำหนดไว้ 2 ลักษณะ คือ 1) มาตรฐานการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2) มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

5. เวลาเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดในการจัดการเรียนรู้และ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไว้ดังนี้ 1) ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง 2) ชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง 3) ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5-6 ชั่วโมง 4) ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5-6 ชั่วโมง

7) รูปแบบหลักสูตร

หลักสูตรแต่ละรูปแบบจะแตกต่างกันในประเด็นสำคัญ ดังนี้ แนวความคิดหรือปรัชญาในการจัดการศึกษาแตกต่างกันจุดเน้นของความมุ่งหมายแตกต่างกัน เป็นต้น จากหลักเกณฑ์ความแตกต่างของหลักสูตรดังกล่าว จำแนกรูปแบบของหลักสูตรได้ 8 รูปแบบ ดังนี้

1. หลักสูตรแบบเนื้อหาวิชาหรือแบบรายวิชา เป็นหลักสูตรแบบดั้งเดิมหรือหลักสูตรเก่าที่เน้นการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาเป็นหลัก ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาความรู้ต่างๆ จะจัดไว้เพื่อถ่ายทอดอย่างมีระเบียบตามที่ผู้รู้ในแต่ละวิชาได้กำหนดไว้

2. หลักสูตรแบบสัมพันธ์วิชา เป็นหลักสูตรที่มีพื้นฐานมาจากหลักสูตรแบบรายวิชา เนื่องจากเมื่อนำหลักสูตรรายวิชาไปใช้การเรียนรู้อของผู้เรียนในแต่ละวิชาแตกแยกกันมากขึ้น ผู้เรียน

นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้น้อย เพื่อแก้ปัญหา จึงนำเนื้อหาวิชาต่างๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึง และมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันจัดไว้ด้วยกัน

3. หลักสูตรแบบหมวดวิชาหรือสหสัมพันธ์ มีลักษณะเป็นจุดมุ่งหมายจะผสมผสานเนื้อหาวิชาที่มีลักษณะใกล้เคียงกันหรือสาขาเดียวกัน ให้มีความสัมพันธ์ระหว่างวิชามากขึ้น ในลักษณะหมวดวิชา เช่น หมวดวิชาสังคมศึกษา ประกอบด้วยวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม เป็นต้น

4. หลักสูตรกิจกรรมและประสบการณ์ หลักสูตรลักษณะแบบนี้ต้องการแก้ไขข้อบกพร่องของหลักสูตรแบบรายวิชา ที่ไม่คำนึงถึงความต้องการและความสนใจของผู้เรียน หลักสูตรนี้จึงยึดเอากิจกรรม ความสนใจและประสบการณ์แวดล้อมมาเป็นแนวทางในการจัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ในชีวิตจริง โดยยึดปรัชญาพัฒนาการเป็นแนวทางด้านการวัดผลให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนมากกว่าปริมาณความรู้ ความจำ โดยมีข้อดี คือ สนองความต้องการ และความสนใจของผู้เรียนเป็นการเรียนอย่างมีความหมาย เป็นต้น

5. หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม หลักสูตรนี้ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดปรัชญาพัฒนาการนิยม ของ จอห์น ดิวอี้ ซึ่งเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ และประสบการณ์จะทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลง หลักสูตรนี้จะยึดเอาสังคมและชีวิตของเด็กเป็นหลัก เช่น การมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมประเพณีของสังคมที่แวดล้อมอยู่โดยพยายามให้เนื้อหามีส่วนสัมพันธ์กับชีวิตเพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง เป็นต้น

6. หลักสูตรแกนกลาง มีลักษณะผสมผสานเนื้อหาวิชาเพื่อที่จะตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ชีวิตของผู้เรียนของผู้เรียน หลักสูตรประกอบด้วยสิ่งที่ผู้เรียนต้องเรียนเป็นความรู้หนึ่ง และส่วนที่ให้เลือกส่วนหนึ่ง หลักสูตรสำคัญอยู่ที่การจัดการเวลาเรียน และการจัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและขณะเดียวกันเน้นการเรียนรู้ทางวิชาการอย่างมีระบบ โดยมีข้อดีคือ มีการผสมผสานทาง ด้านการเรียนรู้และเนื้อหาวิชา มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตและความสนใจของผู้เรียน สนองความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล เปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง

7. หลักสูตรแบบเอกัตถภาพ เป็นการจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรไปตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคล การจัดหลักสูตรแบบนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของครูผู้สอนที่จะวิเคราะห์ความต้องการ ระดับสติปัญญา และความสามารถของผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง จัดการเรียนการสอนอยู่ในรูปของการจัดชุดการเรียนให้ผู้เรียนได้ศึกษาและพัฒนาความสามารถ

ของตนไปตามลำดับ มี ข้อดีคือ ผู้เรียนสามารถได้เรียนได้ด้วยตนเอง โดยมีครูคอยให้คำแนะนำปรึกษา ผู้เรียนยึดแนวการสอนที่จัดทำไว้ โดยไม่ต้องพบผู้สอนเป็นประจำ ผู้เรียนที่มีความสามารถสูงสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มความสามารถ แต่มีข้อจำกัดที่ว่าความสัมพันธ์ในการรวมกลุ่มมีน้อย ผู้เรียนที่ขาดความรับผิดชอบและไม่มีความซื่อสัตย์อาจจะไม่ได้ผลเต็มที่ การแก้ปัญหาต่างๆ กระทำได้น้อยและควรจะมาจากความคิดเห็นของกลุ่มมากกว่าคนเดียว

8. หลักสูตรบูรณาการ เป็นการผสมผสานเนื้อหาเข้าด้วยกัน ไม่แยกเป็นรายวิชาโดยพยายามรวมประสบการณ์ต่างๆ ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยจะคัดเลือกตัดตอนมาจากหลายๆ สาขา แล้วมาจัดเป็นกลุ่มหมวดหมู่เพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ที่ต่อเนื่อง มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตและพัฒนาตนเอง การบูรณาการเนื้อหาวิชาต่างๆ จะเน้นที่ตัวเด็กและปัญหาสังคมเป็นสำคัญ การจัดการเรียนสอน มุ่งให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการ การวัดผลจะเน้นพัฒนาการทุกด้าน โดยเฉพาะด้านความสามารถในการแก้ปัญหาที่มีข้อดี คือ ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ต่อเนื่อง มีประโยชน์โดยตรงต่อการดำรงชีวิตเป็นหลักสูตรที่มีการผสมผสานกันอย่างดี

สรุปได้ว่าการกำหนดรูปแบบของหลักสูตรเป็นการพิจารณาเลือกและจัดเนื้อหาสาระหลักสูตรให้สอดคล้องสอดคล้องพระราชบัญญัติการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานและนโยบายของการศึกษา ซึ่งในแต่ละสถานศึกษาอาจจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันไป แต่ต้องมีความสอดคล้องกับหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้กำหนด

8) ลักษณะของหลักสูตรที่ดี

หลักสูตรที่ดีย่อมส่งผลดีต่อการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา กล่าวคือ หลักสูตรที่ดีจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปปฏิบัติได้ดี มีประสิทธิภาพทางด้านครูสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดผลดีต่อผู้เรียน หลักสูตรที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ คือ

1. หลักสูตรควรมีความคล่องตัว และสามารถปรับปรุงและยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี
2. หลักสูตรควรเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้การเรียนการสอนได้บรรลุตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้
3. หลักสูตรควรได้รับการจัดทำหรือพัฒนาจากคณะบุคคลหลายฝ่าย
4. หลักสูตรจะต้องจัดได้ตรงตามความมุ่งหมายของการศึกษาแห่งชาติ

5. หลักสูตรควรมีกิจกรรมกระบวนการและเนื้อหาสาระของเรื่องที่สอน บริบูรณ์เพียงพอที่จะช่วยให้ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็นแก้ปัญหาเป็น และพัฒนาการเรียนผู้เรียนในทุก ด้าน
6. หลักสูตรควรบอกแนวทางด้านสื่อการสอน การใช้สื่อ การวัดและประเมินผล ไว้อย่างชัดเจน
7. หลักสูตรควรมีลักษณะที่สนองความต้องการและความสนใจ ทั้งของผู้เรียน และสังคม
8. หลักสูตรควรส่งเสริมความเจริญงอกงามในตัวผู้เรียนทุกด้าน รวมทั้งส่งเสริม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
9. หลักสูตรควรชี้แนะแนวทางกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนความรู้ ทักษะและเจตคติได้ด้วยตนเอง จากสื่อต่างๆ ที่อยู่รอบตัว
10. หลักสูตรควรมาจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆ อย่างรอบคอบ
11. เป็นหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื้อหาและกิจกรรมต้องเหมาะสมกับ ธรรมชาติ
12. เนื้อหาและประสบการณ์ต้องสอดคล้องกับสภาพการดำรงชีวิตของผู้เรียน ประสบการณ์ต้องเป็นสิ่งที่ใกล้ตัว และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

จากการศึกษาด้านหลักสูตร สรุปได้ว่าการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการการทำงานหรือขั้นตอนของการตัดสินใจเลือกหาทางเลือกการเรียนการสอนที่ เหมาะสมร่วมกัน หรือเป็นที่รวบรวมของทางเลือกที่เหมาะสมต่างๆ เข้าด้วยกันจนเป็นที่สามารถ ปฏิบัติได้ การเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนและการกำหนดระบบการจัดหาวัสดุอุปกรณ์และการ จัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนร่วมกัน

2.2.6.2 ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้

พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 4 มาตรา 22- มาตรา 30 สรุปได้ว่า ให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ เน้น ความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการ ตามความเหมาะสมของแต่ละ ระดับการศึกษา โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของ ผู้เรียนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญ สถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้ เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่าง ต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างสมดุล ปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชาส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ พัฒนาระบบ การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยมีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ข้อ 14 (2) (4) (8) ระบุให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำดำเนินการตามแผนพัฒนาการศึกษาและจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1) ความหมายของแหล่งการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข่าวสารข้อมูลสารสนเทศ แหล่งความรู้ทาง วิทยาการและประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียน ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ ด้วยตนเอง ตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องจากแหล่งต่างๆ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิด กระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (กรมสามัญศึกษา, 2544, น. 6)

กรมสามัญศึกษา (2542ก, น. 9) ให้ความหมายคำว่าแหล่งเรียนรู้ว่าแหล่งเรียนรู้ หมายถึง ถิ่น ที่อยู่บริเวณ บ่อเกิดสถานที่หรือศูนย์รวบรวมความรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ความ เข้าใจ และความชำนาญ

บุญเลิศ มาแสง (2543, น. 29) ให้ความหมายคำว่าแหล่งเรียนรู้หรือแหล่งวิทยาการ หมายถึง สถานที่ร่วมกิจกรรมที่กระตุ้นเตือนให้เกิดความสำนึกและตระหนักถึงความจำเป็นที่ จะต้องศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา แหล่งเรียนรู้จะอยู่ไหน รูปร่างหน้าตาอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับ ความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความจำเป็นในแต่ละท้องถิ่น

นฤมล ต้นสุรเศรษฐ์ (2533, น. 6) ให้ความหมายว่า แหล่งวิทยาการในชุมชน หมายถึง ทุกสิ่งที่อยู่รอบตัว สามารถกระทบได้ด้วยประสาทสัมผัสทางตา ทางจมูก ทางหู ทางลิ้น ทางกายและทางใจ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ความเท่ากัน ความเป็นไปและการเปลี่ยนแปลงของ สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว ช่วยให้เป็นคนทันโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นสุขตามสมควรแก่ อรรถภาพ

สรุปได้ว่าแหล่งเรียนรู้ หมายถึง สถานที่ที่ก่อให้เกิดความรู้ เกิดการเรียนรู้ ซึ่งมาจาก สิ่งแวดล้อมรอบตัว จากภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน ในแต่ละแหล่งการเรียนรู้จะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม และความเป็นอยู่หรือประเพณีในแต่ละท้องถิ่นนั้นๆ

2) ความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง จึงได้กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ ไว้ในมาตรา 25 ดังนี้

“มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการแหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ”

ความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้สามารถสรุปได้ดังนี้ เป็นแหล่งที่รวมขององค์ความรู้อันหลากหลายพร้อมที่จะให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้า ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เป็นแหล่งเชื่อมโยงให้สถานศึกษาและชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของตน

เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการการเรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความสนุกสนาน และมีความสนใจที่จะเรียน ไม่เกิดความเบื่อหน่าย

ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการได้คิดเองปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

ทำให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังให้รู้และรักท้องถิ่นของตน มองเห็นคุณค่าและตระหนักถึงปัญหาในชุมชนของตน พร้อมทั้งจะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

การเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขบนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากลเป็นการเรียนรู้คู่ขนานระหว่างความรู้สากลกับความรู้ท้องถิ่น ท้องถิ่นเป็นระบบความรู้ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านมิติสัมพันธ์การสั่งสมและถ่ายทอดผ่านรุ่นสู่รุ่น ส่วนใหญ่เป็นชิ้นงาน เครื่องดนตรี เครื่องใช้ ผ้าไหม ผ้าฝ้าย การละเล่น ของเล่น และความรู้ที่อยู่ในตัวของบุคคลที่เป็นข้อควรปฏิบัติ บทสวด ภาษาเขียน นิทาน คำกลอน บทเพลง ตำราของปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกับธรรมชาติและเทคโนโลยีพื้นบ้านที่สอดคล้องกับสังคมการดำรงชีวิตของผู้เรียน ถือว่าเป็นการเรียนรู้แบบคู่ขนานระหว่างความรู้ท้องถิ่นสู่สากล

มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ไว้ ดังนี้

เจเดด (Jedede 1995, p. 97-137) ได้เสนอว่ารูปแบบของการเรียนรู้คู่ขนาน ระหว่างความรู้สากล แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญา ส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีความจำ

ระยะยาวของผู้เรียน ทำให้สนใจ ใฝ่รู้ รักการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ และสามารถนำความรู้ท้องถิ่น ไปปรับประยุกต์สู่สากล

ซินเวลีและคอร์ซิงเลีย (Sinvely และ Corsinglia 2001d, p. a6-34) กล่าวถึง กระบวนการผสมผสานความรู้ท้องถิ่นเข้ากับความรู้สากลในการจัดการเรียนการสอน โดยยึดแหล่ง การเรียนรู้ในท้องถิ่น เป็นแกนหลักเสริมการเรียนรู้ทำให้เกิดการยอมรับ พுகุญและรับฟังความ เหมือนความต่างระหว่างวัฒนธรรม โครงสร้าง รูปแบบการคิดโดยที่วัฒนธรรมเดิมไม่จำเป็นต้อง เปลี่ยนโครงสร้างตัวเองทั้งหมด ก่อนที่จะรับวัฒนธรรมใหม่เข้าไป

แอปเพิล (Apple 1990, p. 50-67) การนำวิทยาการพื้นบ้านมาใช้ในการเรียน การ สอนจะช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามทางสติปัญญา ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในท้องถิ่นอย่าง ปกติสุข บนพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพภูมิศาสตร์ นิเวศวิทยา ความเชื่อ ปรัชญา วิถี ท้องถิ่น และวิถีแห่งการดำรงชีวิต

กิงแก้ว อารีรักษ์ (2548, p. 118) ให้ความสำคัญของการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ ไว้ ดังนี้ 1) กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อที่หลากหลาย 2) ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้ลึกซึ้งขึ้น โดยใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลสะท้อนความคิดเห็นจาก แหล่งการเรียนรู้ 3) กระตุ้นมุ่งเน้นลึกในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งผลักดันให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูล ที่ เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น สามารถสร้างผลผลิตในการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสูงขึ้น 4) เสริมสร้างการเรียนรู้ จนเกิดทักษะการแสวงหาข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการสร้างความตระหนักเชิงมโนทัศน์ เกี่ยวกับธรรมชาติและ ความแตกต่างของข้อมูล 5) แหล่งการเรียนรู้เสริมสร้างการพัฒนาการคิด เช่น การแก้ปัญหา การให้เหตุผล และการประเมินอย่างมีวิจารณญาณ โดยอาศัยกระบวนการวิจัยอิสระ 6) เปลี่ยนเจตคติของครูและผู้เรียนที่มีต่อเนื้อหาวิชาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 7) พัฒนาทักษะ การวิจัยและความเชื่อมั่นในตนเองในการค้นหาข้อมูล และ 8) เพิ่มผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการในด้าน เนื้อหา เจตคติ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยอาศัยแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายในการเรียนรู้

นเรนทร์ คำมา (2548) ได้กล่าว ถึงความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ไว้ดังนี้ 1) เป็น แหล่งที่รวบรวมขององค์ความรู้อันหลากหลายพร้อมที่จะให้ผู้เรียน ได้ศึกษาค้นคว้าด้วย กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) เป็นแหล่งเชื่อมโยงให้สถานศึกษาและท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกัน ทำให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษาแก่บุตรหลาน 3) เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เกิด ความสนุกสนานและมีความสนใจที่จะเรียนรู้ไม่เกิดความเบื่อหน่าย 4) ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จากการที่ได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรม

และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และ 5) ทำให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังให้รู้และรักท้องถิ่นตน มองเห็นคุณค่าและตระหนักถึงปัญหาในท้องถิ่นพร้อมเป็นสมาชิกที่ดีของท้องถิ่นทั้งปัจจุบันและอนาคต

ประเวศ วะสี (2536, น.1) กล่าวว่า ท้องถิ่นมีแหล่งการเรียนรู้ และผู้รู้ด้านต่างๆ มากมาย มากกว่าที่ครูสอนท่องหนังสือ ถ้าเปิดโรงเรียนสู่ท้องถิ่นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากครูในท้องถิ่น จะมีครูมากมายหลากหลายเป็นครูที่รู้จริงทำจริง จะทำให้การเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติจริง การเรียนสนุกไม่น่าเบื่อ ที่สำคัญเป็นการปรับระบบที่มีคุณค่า เดิมการศึกษามองข้ามคุณค่าเหล่านี้ เมื่อผู้รู้ในท้องถิ่นเหล่านี้เป็นครูได้ จะเป็นการยกระดับคุณค่า ศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจของท้องถิ่นอย่างแรง เป็นการถักทอทางสังคม

แหล่งการเรียนรู้มีบทบาทในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียน ทั้งในระบบและนอกระบบ (กรมสามัญศึกษา, 2544, น. 7) ดังนี้ 1) แหล่งการเรียนรู้สามารถตอบสนองการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการ (Process Of Learning) การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง (Learning By Doing) ทั้งจากท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ตนเองมีอยู่แล้ว 2) เป็นแหล่งกิจกรรม แหล่งทัศนศึกษา แหล่งฝึกงาน และแหล่งประกอบอาชีพของผู้เรียน 3) เป็นแหล่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นโดยตรง 4) เป็นห้องเรียนธรรมชาติ เป็นแหล่งค้นคว้า วิจัย และฝึกอบรม 5) เป็นองค์กรเปิด ผู้สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเต็มที่และทั่วถึง 6) สามารถเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้เรียนในเชิงรุก เข้าสู่กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึงประหยัดและสะดวก 7) มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน และ 8) มีสื่อประเภทต่างๆ ประกอบด้วย สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนและพัฒนาอาชีพ

สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของผู้เรียน เนื่องจากการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับบรรยากาศจริง สัมผัสจากประสบการณ์จริง จากแหล่งเรียนรู้ในสถานที่จริงซึ่งแตกต่างจากห้องเรียน ทำให้เกิดความเข้าใจและสามารถมองเห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้น ดังนั้นแหล่งเรียนรู้จึงมีความสำคัญและมีความหมายอย่างมากสำหรับผู้เรียน ดังนี้ 1) ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพชีวิตจริง สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ครอบครัว ท้องถิ่น 2) ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่มีคุณค่า มีความหมายต่อชีวิต ทำให้เห็นคุณค่า เห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียน 3) ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ท้องถิ่นสู่ความรู้สากลสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปสู่สิ่งที่อยู่ไกลตัวได้อย่างเป็นรูปธรรม 4) เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง 5) มีส่วนร่วมในองค์กร ท้องถิ่น บุคคล และครอบครัวในการพัฒนาท้องถิ่น และ 6) ได้เรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้ลงมือปฏิบัติจริง ส่งผลให้เกิดทักษะการแสวงหาความรู้ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

3) ประเภทของแหล่งเรียนรู้

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารพบว่า ได้มีผู้แบ่งกลุ่มหรือประเภทแหล่งการเรียนรู้ไว้หลายลักษณะ ดังนี้

เกษม คำบุตคา (2550, น. 10) ได้จำแนกแหล่งการเรียนรู้ออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้ 1) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นบุคคล เช่น ครู เพื่อนในห้องเรียน เพื่อนต่างห้องเรียน เพื่อต่างระดับบุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง คนในชุมชน เป็นต้น 2) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นแหล่งวิชาการ ได้แก่ สถานที่ต่างๆ ภายในสถานศึกษาและชุมชน เช่น ห้องสมุด วัด ตลาด ร้านค้า สถานีตำรวจ สถานีอนามัย โบราณสถาน สวนสัตว์ เป็นต้น 3) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ ห้วย หนอง คลอง สวนสาธารณะ ป่าต้นไม้ ใบไม้ อุทยานธรรมชาติรวมทั้งสัตว์ต่างๆ เช่น สัตว์เลี้ยง สัตว์ป่า เป็นต้น และ 4) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีต่างๆ เช่น หนังสือ ตำรา นิตยสาร วารสารสิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ แผ่นปลิว ป้ายโฆษณาต่างๆ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เสียงตามสาย เกมคอมพิวเตอร์ และ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆ เป็นต้น

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม (2545, น. 6) ได้จำแนกแหล่งการเรียนรู้ไว้ 3 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติเป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้จากสภาพจริง เช่น อุทยานแห่งชาติ สวนพฤกษศาสตร์ ภูเขา ทะเลแม่น้ำ ลำคลอง ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ฝนตกแดดออก น้ำท่วม ความแห้งแล้ง ฯลฯ 2) แหล่งการเรียนรู้ที่จัดหรือสร้างขึ้น ในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ได้สะดวกและรวดเร็ว (1) แหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ได้แก่ ห้องเรียน ห้องสมุด สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สนามกีฬา เป็นต้น (2) แหล่งการเรียนรู้นอกสถานศึกษา ได้แก่ ศาสนสถาน พิพิธภัณฑ์ สถาบันค้นคว้าวิจัย แหล่งวิชาการ แหล่งบริการ สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ห้องสมุดประชาชน ศูนย์กีฬา ศูนย์การค้า เป็นต้น 3) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง ตลอดจนบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น บุคคลที่เป็นภูมิปัญญาในสาขาอาชีพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ (2547, น. 3-4) ได้จัดประเภทของแหล่งเรียนรู้ได้หลายแบบตามความสอดคล้องกับสถานศึกษาแต่ละแห่งเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการใช้

แบบที่ 1 จัดตามลักษณะของแหล่งเรียนรู้ 1) แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ได้จากสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ลำธาร กวาด หิน ดิน ทราย ชายทะเล 2) แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สร้างเพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน

โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุดประชาชน สถาบันทางการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาดบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย สถานประกอบการ และ 3) บุคคลเป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ คุณธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งด้านการประกอบอาชีพและการสืบสานวัฒนธรรม ตลอดจนนักคิด นักประดิษฐ์และผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในด้านต่างๆ

แบบที่ 2 จัดตามแหล่งที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้ 1) แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเดิมจะมี แหล่งเรียนรู้ที่เป็นหลักคือครู อาจารย์ ห้องเรียน ห้องสมุด ต่อมามีการพัฒนาเป็นห้อง ปฏิบัติการ เช่น ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องจริยธรรม ห้องศิลปะ ตลอดจนการใช้อาคารสถานที่บริเวณและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเช่น ห้องอาหาร สนาม ห้องน้ำ สวนดอกไม้ สวนสมุนไพร แหล่งน้ำในสถานศึกษา 2) แหล่งเรียนรู้ในชุมชนครอบคลุมทั้งด้านสถานที่และบุคคล อาจอยู่ในชุมชนใกล้เคียงสถานศึกษา และชุมชนที่สถานศึกษาพาไปศึกษาหาความรู้ เช่น แม่น้ำภูเขา ชายทะเล วัด ตลาดห้องสมุดประชาชน สถานีตำรวจ สถานีอนามัย สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ฟาร์ม สวนผัก สวนผลไม้

ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ (2537, น. 58-59) แบ่งแหล่งการเรียนรู้ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นบุคคล หมายถึง บุคคลที่สามารถให้ข้อมูลข่าวสารกับผู้อื่น ได้ซึ่ง ได้แก่ สมาชิกในครอบครัว เพื่อนบ้าน ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ จากประสบการณ์ของตนเอง เป็นต้น ซึ่งแหล่งบุคคลนี้จะเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารแบบสองทางมากกว่าแหล่งการเรียนรู้ประเภทอื่นๆ 2) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสื่อมวลชน เป็นแหล่งที่เป็นการให้ข้อมูลข่าวสาร ผ่านทางสื่อมวลชน ประเภทต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และวารสารต่างๆ เป็นต้น ซึ่งสื่อมวลชนจะสามารถเข้าถึงผู้ใช้ได้อย่างกว้างขวางแต่การสื่อสารจากแหล่งสื่อมวลชนจะเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว 3) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสถาบัน เป็นองค์กรซึ่งจัดตั้งขึ้น โดยหน่วยงานของรัฐบาลหรือเอกชนเพื่อทำหน้าที่ในการแสวงหาสารสนเทศแล้วนำมาวิเคราะห์ จัดเก็บ และให้บริการเผยแพร่ ได้แก่ ห้องสมุดหรือศูนย์สารสนเทศ แหล่งข้อมูลของหน่วยงานองค์กรทางราชการ สมาคมวิชาชีพ เป็นต้น

Ramirez (1954, p. 386) จำแนกแหล่งความรู้ในชุมชนออกเป็น 4 ประเภทดังนี้ 1) แหล่งความรู้ที่เป็นธรรมชาติ อาทิ แสงแดด อากาศ ดิน น้ำ เป็นต้น 2) แหล่งความรู้ที่เป็นบุคคล ได้แก่ บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในชุมชน 3) แหล่งความรู้ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ แหล่งความรู้ที่เกิดจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ การคิดประดิษฐ์ เช่น เครื่องยนต์ และ 4) แหล่งความรู้ที่เป็นสถาบัน ได้แก่ สถาบันต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น สถานศึกษา โบสถ์ เป็นต้น

Jarolimek (1969, p. 189) จำแนกแหล่งความรู้ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ประเภทที่เป็นวัสดุในการอ่าน (Reading Materials) ได้แก่ หนังสือ จุลสารวารสาร หนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ต่างๆ 2) ประเภทที่ไม่ใช่วัสดุในการอ่าน (Non-Reading Materials) ได้แก่ ภาพยนตร์ รูปภาพฟิล์ม สตรีป เครื่องบันทึกเสียง แผนที่ ลูกโลก และแหล่งวิทยาการอื่นๆ

Nichols (1971, p. 342) แบ่งประเภทของแหล่งความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน ดังนี้ 1) ผู้ชำนาญพิเศษ เช่น นักดนตรี จิตรกร ผู้ชำนาญงานพิเศษ นักกีฬา พนักงานซื้อขาย และบริการ พ่อค้า นักธุรกิจ นายธนาคาร นักอุตสาหกรรม ช่างนา 2) พ่อแม่หรือผู้ปกครอง 3) ตัวแทนองค์กร ได้แก่ ตัวแทนของสังคม เทศบาล ศูนย์วัฒนธรรมหรือหน่วยงานอื่นๆ 4) ผู้แทนทางด้านธุรกิจและอุตสาหกรรม ได้แก่ บุคคลที่ทำงานทางด้านธุรกิจการค้าขายหรือโรงงานอุตสาหกรรมเช่น บริษัทขนส่ง เหมืองแร่ บริษัทห้างร้านต่างๆ 5) ผู้แทนรัฐบาล เช่น ตำรวจ เทศมนตรี เจ้าหน้าที่อนามัย เป็นต้น 6) คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ประชาชน เช่น กรรมการศึกษา สถานศึกษา คณะที่ปรึกษาให้สถานศึกษา คณะครูภายในสถานศึกษา เป็นต้น 7) ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย พืชสัตว์ป่า น้ำ ดิน แร่ และวัสดุชนิดต่างๆ ทางธรรมชาติและ 8) สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาคารสถานที่ เครื่องบิน ถนน รถไฟ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ปุชนิยสถาน เป็นต้น

สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นบุคคล เช่น ครู ปรากฏ ผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น นักการศึกษา นักวิจัย ผู้ประกอบการ 2) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ เช่น สถานศึกษา ห้องสมุด สถานประกอบการต่างๆ ศาสนสถาน แปลงเกษตร สถานที่ทางธรรมชาติต่าง เป็นต้น และ 3) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสื่อสารสนเทศ และสื่อเทคโนโลยีต่างๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ สื่อทางคอมพิวเตอร์ ผลงานประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมต่างๆ เป็นต้น

4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา

กรมสามัญ (2542ข, น. 20-24) ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องศึกษารวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อการจัดสร้างหรือปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาให้เหมาะสม และนำข้อมูลสารสนเทศมาศึกษาทบทวน วิเคราะห์สภาพปัจจุบันเปรียบเทียบกับในอดีต วิเคราะห์แนวโน้มความเป็นไปได้ในการดำเนินการและกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อเป็นทิศทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาดังนี้

1) แนวโน้มการพัฒนา เช่น ข้อมูลสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม สภาพภูมิศาสตร์ ประชาชน ประเพณี ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ทั้งในระดับท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับชาติที่เอื้อต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

2) ความต้องการของผู้ปกครองชุมชน เช่น ความต้องการบริการของสถานศึกษาที่ให้ต่อชุมชนในด้านต่างๆ การร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา

3) แนวทางการจัดการศึกษาของรัฐ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นโยบายของกระทรวงศึกษาที่อ้างอิงการกำหนดให้มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา

4) ศักยภาพของสถานศึกษา ในด้านความพร้อมของทรัพยากร และข้อจำกัดด้านสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา รวมทั้งโอกาสที่ดีและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมนอกที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

2. แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาอาจจะนำยุทธศาสตร์มาใช้ในการดำเนินงาน ดังนี้

1) ยุทธศาสตร์พัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมการจัดการและใช้แหล่งเรียนรู้เป็นวิธีการกระตุ้นให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

(1) บุคลากร ประกอบด้วยคณะครู ผู้เรียน เจ้าหน้าที่ ผู้ปกครอง คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิธีการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการใช้แหล่งเรียนรู้ ดังนี้ จัดประชุมสัมมนา ให้ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน, จัดทัศนศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้อื่นๆ นอกสถานศึกษา, ส่งเสริมให้ร่วมกิจกรรมกับหน่วยงาน องค์กรของรัฐ เอกชนที่จัดโครงการ กิจกรรมให้ความรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ต่างๆ, จัดศูนย์วิชาการรวบรวมความรู้ไว้ให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง, จัดการแข่งขันประกวดการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาตามความสนใจและความต้องการจำเป็นเพื่อเสริมสูตรปกติ, จัดนิเทศภายในเพื่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา และจัดประเมินและติดตามผลการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา

(2) เนื้อหาสาระในการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ ดังนี้ ข่าวดสารข้อมูลที่ทันสมัยเป็นปัจจุบัน, จัดสำนึกในการส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้, วิธีการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเอง, กิจกรรมที่ควรจัดในแหล่งเรียนรู้, การเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้เป็นศูนย์กลาง, วิธีการใช้แหล่งเรียนรู้ให้คุ้มค่า และการประเมินผลการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้

2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นวิธีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีแนวทางดำเนินงาน

3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา (1) วิเคราะห์พฤติกรรม คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดในผู้เรียนตามสาระการเรียนรู้ (2) กำหนดสถานการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพแหล่งเรียนรู้ที่มีในสถานศึกษา (3) ร่วมกับผู้เรียนออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงด้วยตนเองโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา (4) ส่งเสริมและกระตุ้น ให้ผู้เรียนแสวงหาและร่วมกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ทั้งภายในสถานศึกษา และภายนอกสถานศึกษาตามความสนใจเพื่อสรุปเป็นข้อความที่นำไปใช้ในชีวิตรจริง (5) ผู้เรียนมีส่วนร่วมประเมิน ตนเองในการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้โดยเน้นการประเมินสภาพจริงให้สามารถสรุปเป็นความก้าวหน้าและผลสำเร็จของตนเอง และ (6) ให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานที่เป็นผลจากการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

สรุปได้ว่าการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษามีเป้าหมายสำคัญ คือเพื่อให้สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ประโยชน์ได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตามความต้องการ ความสนใจและความถนัด และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตรประจำวัน โดยผู้สอนและผู้เรียนจะต้องช่วยกันออกแบบและพัฒนากิจกรรมที่ใช้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน

5) แนวทางการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

1. สำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง

2. จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งเรียนรู้แก่ครู บุคลากร องค์กร หน่วยงานและสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง

3. จัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ทำให้เกิดองค์ความรู้ และประสานความร่วมมือสถานศึกษาอื่นที่จัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน

4. ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

6) การจัดแหล่งเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้ที่สถานศึกษาสามารถจัดให้มีขึ้นในสถานศึกษา มีได้หลายชนิดขึ้นอยู่กับพื้นที่ และกำลังความสามารถของสถานศึกษาเอง เช่น หากมีพื้นที่บริเวณกว้างขวาง อาจเลือกจัดแหล่งการเรียนรู้เป็นสวนพฤกษศาสตร์ สวนวรรณคดี สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สวนสัตว์ ศูนย์กีฬาหรือจัดเป็นที่เรียนที่อ่านหนังสือเคลื่อนที่ เป็นต้น

หากสถานศึกษามีอาคารเรียนเพียงพอ ก็สามารถเลือกจัดแหล่งการเรียนรู้ในลักษณะห้องต่างๆ เช่น ห้องสมุด มุมหนังสือ มุมกระจายข่าว ห้องพิพิธภัณฑวัตถุท้องถิ่น ห้องศิลปะ ห้องดนตรี ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องพยาบาล ห้องอินเทอร์เน็ต หรือห้องเพื่อการเรียนการสอน เป็นต้น

แต่ถ้าสถานศึกษาใดมีข้อจำกัดทั้งพื้นที่และอาคารเรียน ก็ต้องจัดสิ่งที่มีอยู่แล้วในสถานศึกษาทุกชนิดให้แปรสภาพเป็นแหล่งการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มากที่สุด

7) การใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา

หากสถานศึกษาใดมีพื้นที่และห้องเรียนจำกัดไม่สามารถจัดแหล่งการเรียนรู้ตามที่กล่าวมาแล้วได้ ก็อาจจัดสิ่งที่สถานศึกษามีอยู่อย่างจำกัดนั้น ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ได้เช่นกัน กล่าวคือ หากสถานศึกษามีพันธุ์ไม้ยืนต้นชนิดใดชนิดหนึ่งอยู่ในสถานศึกษาเพียง 1 ต้น เช่น ต้นโพธิ์ ต้นไทร ต้นมะม่วง ต้นมะพร้าว ต้นมังคุด ต้นขนุน ต้นมะขาม ต้นมะยม ต้นยาง ฯลฯ ก็สามารถเชื่อมโยงบูรณาการพันธุ์ไม้นั้นมาสู่การเรียนการสอนได้เช่นกัน ได้ร่วมกันศึกษา เรียนรู้อรรถความรู้จากพันธุ์ไม้นั้นๆ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ (วารสารวิชาการ ปีที่ 1 มกราคม - มีนาคม 2548) ดังนี้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนเขียนชื่อพันธุ์ไม้ หากแปล แต่งคำประพันธ์หากคำประพันธ์ที่ปรากฏชื่อพันธุ์ไม้นั้นๆ มาฝึกอ่านออกเสียง อ่านในใจ อ่านทำนองเสนาะ ฝึกเขียน ตามคำบอก เขียนเรียงความ คัดลายมือ ฝึกพูดบรรยาย ลักษณะของพันธุ์ไม้ ฝึกโต้วาทีในญัตติเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ ฯลฯ

กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ให้ผู้เรียนฝึกนับจำนวน คำนวณจำนวน ประมาณการจำนวนผลผลิตของพันธุ์ไม้ ฝึกการวัดและการคาดคะเนขนาดและความสูงของพันธุ์ไม้ ฝึกหาตำแหน่ง ระยะทาง ทิศทาง ขนาด พื้นที่ รูปร่างของพันธุ์ไม้ เขียนแผนผัง แผนที่ แสดงที่ตั้งของพันธุ์ไม้ ฝึกคำนวณรายได้ที่เกิด จากผลผลิตของพันธุ์ไม้ในแต่ละปี

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับค่านิยมความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ ศึกษาภูมิปัญญาที่เกิดจากพันธุ์ไม้ ฝึกเขียนรายงานจากการสำรวจสภาพทางกายภาพของพันธุ์ไม้ ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับพันธุ์ไม้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ศึกษาสรรพคุณทางยาของพันธุ์ไม้ การผลิตยาชงสมุนไพรจากผลผลิตของพันธุ์ไม้ รายชื่ออุปกรณ์กีฬาที่ทำจากพันธุ์ไม้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ฝึกวาดภาพระบายสีพันธุ์ไม้ เรียนรู้ชนิดและลักษณะของเครื่องดนตรีที่ทำจากพันธุ์ไม้

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ฝึกออกแบบและสร้างสิ่งของ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่ทำจากพันธุ์ไม้นั้นๆ เรียนรู้อาชีพ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยพันธุ์ไม้ การนำผลผลิตของ พันธุ์ไม้มาทำเป็นอาหาร รวมทั้งการถนอมอาหารที่ได้จากพันธุ์ไม้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศให้ผู้เรียนเรียนรู้คำศัพท์ และประโยคเกี่ยวกับ ส่วนประกอบของพันธุ์ไม้

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนกำหนดพันธุ์ไม้ที่มีในสถานศึกษาเป็นไม้ประจำสถานศึกษา จัดตั้งชมรมเพื่อสร้างจิตสำนึกในการสงวนและอนุรักษ์พันธุ์ไม้หายากในท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าพันธุ์ เพียงต้นเดียวที่มีในสถานศึกษา ก็สามารถใช้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ทุกกลุ่มสาระ การเรียนรู้

การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพราะเป็นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้ เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน การเขียน และเกิดการใฝ่ รู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจ ของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการฝึกทักษะ ฝึกกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ ส่งผลให้ ผู้เรียนสามารถจดจำองค์ความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ตลอดไป ดังนั้นสถานศึกษา ทุกแห่งจะต้องให้ความสำคัญในการจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน และมีการใช้ ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ทั้งในสถานศึกษาและในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.2.6.3 ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายทางการศึกษาที่ให้ความสำคัญ ของสื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา ไว้หลายมาตรา ดังนี้

พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (2553, น. 22-23) หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ดังนี้

มาตรา 63 รัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและ โครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการ ส่ง วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปแบบอื่น เพื่อใช้ประโยชน์ สำหรับการศึกษาระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมตามความจำเป็น

มาตรา 64 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือ ทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนา

ขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้ โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

มาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

มาตรา 66 ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในโอกาสแรกที่สุด เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในการแสวงหาความรู้ ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรา 67 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนา การผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย

มาตรา 68 ให้มีการระดมทุน เพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจากเงินอุดหนุนของรัฐ ค่าสัมปทาน และผลกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจการด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาชน รวมทั้งให้มีการลดอัตรา ค่าบริการเป็นพิเศษในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเพื่อพัฒนาคนและสังคมหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรเงินกองทุนเพื่อการผลิต การวิจัยและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 69 รัฐต้องจัดให้มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผน ส่งเสริมและประสานการวิจัย การพัฒนาและการใช้ รวมทั้งการประเมินคุณภาพ และประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เป็นการกำหนดให้ทุกภาคส่วนของการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยมาใช้ในหลักสูตรของการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการสอนของครูผู้สอนที่จะต้องจัดทำสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและตรงกับความต้องการของผู้เรียนเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่หลากหลายจากสื่อการเรียนการสอนที่ได้มาตรฐาน

1) ความหมายของสื่อ

พิจารณาคำว่า สื่อ ในภาษาไทยกับคำในภาษาอังกฤษ พบว่ามีความหมายตรงกับคำว่า Media (ในกรณีที่มีความหมายเป็นเอกพจน์จะใช้คำว่า Medium) สื่อ (Media) เป็นคำที่มาจาก

ภาษาละตินว่า Medium แปลว่า ระหว่าง หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่บรรจุข้อมูลเพื่อให้ผู้ส่งและผู้รับสามารถสื่อสารกันได้ตรงตามวัตถุประสงค์

คำว่า สื่อ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำนี้ไว้ดังนี้ สื่อ (กริยา) หมายถึง ติดต่อกันถึงกัน เช่น สื่อความหมาย ชักนำให้รู้จักกัน สื่อ (นาม) หมายถึง ผู้หรือสิ่งที่ติดต่อกันถึงกันหรือชักนำให้รู้จักกัน เช่น เขาใช้จดหมายเป็นสื่อติดต่อกัน เรียกผู้ที่ทำหน้าที่ชักนำให้ชายหญิงได้แต่งงานกันว่า พ่อสื่อ หรือ แม่สื่อ (ศิลปะ) วัสดุต่างๆ ที่นำมาสร้างสรรค์งานศิลปกรรม ให้มีความหมายตามแนวคิด ซึ่งศิลปินประสงค์แสดงออกเช่นนั้น เช่น สื่อผสม

อนุศักดิ์ สมิตสันติ (2540, น. 179-180) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่จะช่วยในการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนและผู้เรียนเป็นผู้ใช้เพื่อช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น 1) ทำให้สิ่งที่เข้าใจยากให้เข้าใจง่ายขึ้น 2) เป็นการสร้างแรงจูงใจและเร้าความสนใจ 3) ช่วยเสริมสร้างความคิดและการแก้ปัญหาในการเรียนรู้ของผู้เรียน 4) สามารถเอาชนะข้อจำกัดต่างๆ เกี่ยวกับเวลา ระยะทางและขนาดได้ เช่น (1) ทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวเร็วช้าลงเพื่อศึกษาได้ (2) ทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวช้าดูเร็วขึ้นเพื่อศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลง (3) สามารถนำสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตมาศึกษาได้ (4) สามารถย่อสิ่งใหญ่ให้เล็กลงเพื่อให้สะดวกแก่การศึกษา (5) ขยายสิ่งเล็กให้ใหญ่ขึ้น (6) ทำสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมขึ้น และ (7) สามารถนำสิ่งที่อยู่ไกลมาศึกษาได้

2) ความสำคัญของสื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ได้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร สื่อเป็นเครื่องถ่ายทอดความรู้ ความคิด เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ความนิยมและประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่ใช้มาตรฐานเป็นตัวกำหนดคุณภาพของผู้เรียน โดยหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานจะกำหนดมาตรฐานเป็นตัวกำหนดคุณภาพของผู้เรียน โดยหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานจะกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้เป็นช่วงชั้น สถานศึกษามีบทบาทและภาระหน้าที่โดยตรงในการจัดทำหลักสูตรการศึกษา โดยคำนึงสภาพปัญหา ความพร้อม เอกลักษณะ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สถานศึกษาจะต้องจัดทำรายวิชาในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้ครบถ้วนตามมาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน บทบาทในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรของสถานศึกษา

3) กระบวนการพัฒนาสื่อการเรียนรู้

กรมวิชาการ. (2544, น. 25-37) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีลักษณะต่างไปจากหลักสูตรที่ผ่านมาที่สถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษาเอง บทบาทในการผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรของสถานศึกษาจึงเป็นภารกิจที่ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้จะต้องดำเนินการ เพราะสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิมหรือมีจำหน่ายอยู่ในท้องตลาดคงมีอาจจะสนองผลการเรียนรู้รายปี รายภาค ตามหลักสูตรกลุ่มสาระต่างๆ ของสถานศึกษาได้อย่างครบถ้วน การผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องผลการเรียนรู้รายปี รายภาค อาจดำเนินการได้ใน 2 ลักษณะใหญ่ คือ 1) การผลิต จัดทำสื่อการเรียนรู้ขึ้นใหม่ และ 2) การจัดแปลง ปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำหรือสร้างไว้แล้ว

การผลิตหรือจัดทำสื่อการเรียนรู้ขึ้นใหม่ เป็นวิธีการได้มาซึ่งสื่อการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนสามารถกำหนดรูปแบบ สาระการเรียนรู้และวิธีนำเสนอสาระการเรียนรู้ของสื่อชิ้นนั้นได้ตามความต้องการของผู้สอนอย่างแท้จริง แต่ครูผู้สอนจะต้องใช้เวลาในการออกแบบและดำเนินการผลิต จัดทำสื่อชิ้นนั้นมากบ้างน้อยบ้าง ตามแต่ละชนิดหรือประเภทของสื่อที่จะผลิต การผลิตหรือจัดทำสื่อการเรียนรู้ขึ้นใหม่สามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น

1. หนังสือเรียนสื่อการเรียนรู้พื้นฐานสำหรับการเรียนการสอนในชั้นเรียน ซึ่งมีเนื้อหา สาระครอบคลุมขอบข่ายสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร หนังสือที่ดีไม่เพียงแต่นำเสนอข้อเท็จจริงหรือความรู้ต่างๆ เท่านั้น แต่จะต้องให้แนวทางแก่ผู้เรียนในการศึกษาความรู้เพิ่มเติมพัฒนาความคิด และการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันด้วยหนังสือเรียนที่มีลักษณะพิเศษที่จะช่วยผู้เรียนให้ศึกษาทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ เป็นขั้นตอนทีละเล็กทีละน้อยตามลำดับ จนเกิดการเรียนรู้สิ่งที่กว้างขวางขึ้น การเรียนรู้จากหนังสือ บทความ หน่วยการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง แต่บางบท บางหน่วยการเรียนรู้ ผู้เรียนก็จำเป็นต้องได้รับคำชี้แนะ ช่วยเหลือจากผู้สอนเพิ่มเติมเสริมเติมเต็มสาระการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์ ชัดเจนยิ่งขึ้น รูปแบบของหนังสือเรียน อาจทำในลักษณะของหน่วยการเรียนรู้ เช่น สาระการเรียนรู้กลุ่มสุขศึกษา และพลศึกษา ชั้นปีที่ 1 (ป.1) กำหนดสาระไว้ 4 หน่วยการเรียนรู้ คือ หน่วยกายใจสมบูรณ์ หน่วยเพิ่มพูนพละนามัย หน่วยปลอดภัยไร้พิษ และหน่วยชีวิตมีคุณค่า ซึ่งแต่ละหน่วยจะมีสาระแยกเป็นเรื่องๆ ไป

2. คู่มือครู คู่มือการสอน คู่มือการจัดการเรียนรู้เป็นสื่อที่ให้แนวทางกับครูผู้สอนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละสาระการเรียนรู้ให้เป็นไปตามจุดประสงค์หรือมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร โดยทั่วไปจะประกอบไปด้วยจุดประสงค์ของบทเรียน เนื้อหา สาระการเรียนรู้ กิจกรรม กระบวนการเรียนรู้สื่อการเรียนรู้การวัดผลและประเมินผล บางเล่มอาจมีสาระอื่นๆ

เพิ่มเติมนอกเหนือจากที่กล่าวไปแล้ว เช่น กิจกรรมเสนอแนะเพิ่มเติม โครงการ และภาคผนวกหรือ
อาจจะเสนอหลักการ ทฤษฎี และหรือความรู้โดยละเอียดสำหรับครูผู้สอน

3. ชุดการเรียนการสอน ประกอบด้วยสื่อหลายๆ ชนิด จัดรวมไว้เป็นชุด เช่น คู่มือ
แนะนำการใช้ชุดการเรียนการสอน หนังสือเรียน หนังสืออ้างอิง ใบงาน แบบฝึกหัด แบบฝึก
กิจกรรม บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สไลด์วีดิทัศน์อุปกรณ์ต่างๆ ในการทำชุดการเรียนการสอน
อาจจัดทำในรูปแบบที่จะสามารถบูรณาการภายในกลุ่มหรือระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตลอดจน
บูรณาการกระบวนการใช้สื่อแต่ละชนิดในชุดให้เหมาะสมกับกาลเวลาและสภาพแวดล้อมที่
เปลี่ยนแปลง

4. บทเรียนสำเร็จรูปเป็นสื่อที่เหมาะสมสำหรับให้ผู้เรียนใช้เพื่อการเรียนรู้ด้วย
ตนเองประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ที่ครบถ้วนและสมบูรณ์ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และประเมินผล
การเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งอาจทำให้รูปของสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือและสื่อเทคโนโลยี เช่น
บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAT)

5. แบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะ แบบฝึกกิจกรรม เป็นสื่อการเรียนรู้ที่ครูควรเป็น
ผู้จัดทำขึ้นเอง เพราะครูเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน จึงย่อมจะทราบว่าสาระส่วนใด
ควรจะมีแบบฝึกที่จะช่วยเสริมทักษะให้กับผู้เรียน

6. สื่อเสริมการเรียนรู้อื่นๆ เป็นสื่อที่มีสาระลึกซึ้งในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น เรื่องดิน
จักรวาล ประเทศเพื่อนบ้านหรืออาจมีสาระหลายๆ เรื่องเพื่อการศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติม ผู้เรียน
สามารถศึกษาค้นคว้าได้ตามความสนใจและความสามารถของแต่ละบุคคล สื่อ เสริมการเรียนรู้อาจ
จัดทำในรูปแบบของหนังสือ แอลบั้มที่ภาพพร้อมเสียง แอลบั้มที่กเสียง สไลด์ซีดีรอม อินเทอร์เน็ต

4) กระบวนการผลิตสื่อการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2544, น. 38-39) กล่าวถึงกระบวนการผลิตสื่อการเรียนรู้ไว้ว่าการผลิต
สื่อการเรียนรู้แต่ละประเภท อาจมีขั้นตอนวิธีการผลิตที่เป็นรายละเอียดปลีกย่อย แตกต่างกันไป ใน
ที่นี้จะนำเสนอกระบวนการผลิตสื่อการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้กับการผลิตสื่อการเรียนรู้ต่างๆ
ไป ซึ่งมีกระบวนการตามขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปของการผลิตสื่อ
2. ศึกษาและกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียน โดยพิจารณาว่าผู้ที่จะใช้สื่อ นั้นคือใคร มี
ความรู้และประสบการณ์เดิมมาอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดคุณสมบัติส่วนอื่น
ของสื่อให้เหมาะสมต่อไป

3. กำหนดและวิเคราะห์เนื้อหาสาระว่าจะต้องประกอบด้วยเนื้อหาสาระอะไรบ้าง ทั้งนี้ควรจะต้องพิจารณากำหนดเนื้อหาสาระให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้และให้เหมาะสมกับผู้เรียนด้วย

4. กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมโดยการตีความและจำแนกแยกย่อยจุดประสงค์ทั่วไปให้ละเอียดลงไปถึงขั้นที่ทราบได้ว่าเมื่อผู้เรียนเรียนรู้จากสื่อเหล่านั้นแล้วสามารถทำอะไรได้บ้าง ซึ่งจะเป็แนวทางสำคัญในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

5. กำหนดรูปแบบและวิธีการประเมินผล

6. กำหนดวิธีการและแนวทางการเสนอเนื้อหาเป็นการวางแผนว่าจะเสนอเนื้อหาสาระในรูปแบบใดเรียงลำดับหัวข้อและเนื้อหาอย่างไร มีตัวอย่าง มีการนำเรื่อง สรุปเรื่อง หรือ ทบทวนเรื่องอย่างไร ควรมีแบบฝึกหัดหรือกิจกรรมแทรกอยู่ด้วยหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง

7. กำหนดแหล่งข้อมูลที่สนับสนุนการจัดทำสื่อการเรียนรู้ไม่ว่าจะผลิตสื่อการเรียนรู้ชนิดใด อาจจะเป็นสิ่งพิมพ์หรือสื่อเทคโนโลยี ผู้ผลิตจะต้องกำหนดว่าจะหาข้อมูลสนับสนุนได้จากแหล่งใด เช่น แหล่งค้นคว้าเกี่ยวกับเนื้อหา ภาพประกอบ แผนภูมิ เป็นต้น

8. ยกร่างและจัดทำสื่อการเรียนรู้ตามรูปแบบ และวิธีการที่กำหนดไว้

9. ทดสอบคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่ผลิตขึ้น โดยนำสื่อต้นแบบไปทดลองใช้กับกลุ่มบุคคลที่เป็นตัวแทนของผู้เรียนที่จะต้องใช้สื่อ นั้น ใช้สื่อต้นแบบนี้จัดการเรียนการสอนจริงๆ เพื่อศึกษาข้อบกพร่องต่างๆ สำหรับนำมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงสื่อให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

10. ปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ตามข้อมูลที่ได้ศึกษาไว้

11. นำสื่อที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปใช้

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า กระบวนการผลิตสื่อการเรียนรู้แต่ละประเภทจะมีความแตกต่าง และขั้นตอนการผลิตที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับสื่อประเภทนั้นๆ แต่จะต้องมีความสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้ที่สถานศึกษานั้นได้จัดทำเป็นหลักสูตร โดยคำนึงผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีขั้นตอนการผลิต 11 ขั้นตอน ดังนี้ 1) กำหนดวัตถุประสงค์ 2) กำหนดคุณสมบัติผู้เรียน 3) กำหนดเนื้อหาให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์และเหมาะสมกับผู้เรียน 4) กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม 5) กำหนดรูปแบบและวิธีการประเมิน 6) กำหนดแนวทางการนำเสนอ 7) กำหนดแหล่งข้อมูลที่สนับสนุนที่ผู้เรียนสามารถไปศึกษาเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง 8) จัดทำสื่อการเรียนรู้ 9) ทดสอบคุณภาพของสื่อ 10) ปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ และ 11) นำไปใช้

จากการศึกษาด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน หมายถึง กระบวนการที่นำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการศึกษาทั้งการส่งเสริมการสอนมาใช้ร่วมกัน

2.2.6.4 ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู

โลกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สังคมแห่งการเรียนรู้ไม่มีวันหยุดนิ่ง สังคมโลกกลายเป็นสังคมความรู้ (Knowledge Society) หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) องค์กรทางการศึกษาจึงต้องปรับตัวให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) โดยพึงตระหนักว่า คุณภาพการศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพครูเป็นหลัก (Unesco, 1996)

1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาชีพครู

(1) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) เน้นความสำคัญของการพัฒนาวิชาชีพครูทั้งใน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต การใช้และการส่งเสริมพัฒนาครู โดยได้กำหนดเป็นนโยบายไว้ดังนี้ 1) สร้างปัจจัยและโอกาสให้คนดีคนเก่งเข้าสู่วิชาชีพครูอาจารย์ เช่น การปรับปรุงระบบการคัดเลือกผู้รับทุน การปรับปรุง ระบบตำแหน่ง การเปิดโอกาสให้แสดงความ สามารถอย่างอิสระ ควบคู่กับการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนและเนื้อหาสาระ ให้ครูอาจารย์เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีการทดลองปฏิบัติจริงมากขึ้น 2) เร่งรัดให้มีการพัฒนาครูอาจารย์และบุคลากร โดยฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง ตลอดทั้งพัฒนาให้สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพในการแบ่งเบาภาระและสนับสนุนการปฏิบัติงาน 3) สร้างจิตสำนึกและส่งเสริมขวัญกำลังใจในการทำงานของครู อาจารย์โดยการสร้างทางเลือกและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ที่เปิดกว้างหลากหลายให้การยกย่องเกียรติคุณ ตลอดทั้งการประเมินการสอนเพื่อนำไปประกอบการส่งเสริมความก้าวหน้าและสวัสดิการต่างๆ

สรุปได้ว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เน้นว่าคนต้องเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ถ้าเราพัฒนาคนได้สำเร็จการพัฒนาในด้านอื่นๆ ก็จะเกิดขึ้นตามมา หรืออาจกล่าวในอีกทำนองหนึ่งได้ว่าการพัฒนาทุกอย่างจะสำเร็จถ้าคนได้รับการพัฒนาและนำความรู้ทักษะความคิด และประสบการณ์ที่ได้รับจากการพัฒนาไปแก้ปัญหาและพัฒนาความรู้ใหม่ขึ้นมาอย่างไม่หยุดยั้ง การพัฒนาคนจะสำเร็จไม่ได้ถ้าครูและวิชาชีพครูไม่ได้รับการพัฒนาและยกย่อง

(2) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการพัฒนาวิชาชีพครู แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 กำหนดแนวทางในการพัฒนาวิชาชีพครูทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การใช้การพัฒนาและส่งเสริมครูและวิชาชีพครูไว้ดังนี้ 1) พัฒนาระบบการคัดเลือกผู้เข้าศึกษาวิชาชีพครูเพื่อให้ได้ผู้ที่มีความสนใจ ความถนัด และความตั้งใจจริง มาเรียนครู และ ประกอบอาชีพครูพร้อมทั้งสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพอื่นมา

ประกอบอาชีพครูโดยให้ได้รับการฝึกอบรม วิชาครูเพิ่มเติมก่อนประจำการ 2) พัฒนากระบวนการฝึกหัดครู การอบรมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเน้นให้มีการฝึกปฏิบัติและการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมความ สามารถในการสอนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์การ แสวงหาความรู้ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง การริเริ่มสร้างสรรค์ การสร้างการประยุกต์และใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาตลอดจนการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาของชุมชน การฟื้นฟู อนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของประเทศ 3) ส่งเสริมให้ครูมีบทบาทเป็นผู้นำทางความคิด และเป็นผู้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ตลอดจนประสาน แหล่งความรู้วิทยาการสากลกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนและกระจายความรู้อย่างกว้างขวาง 4) จัดอัตรากำลังของหน่วยงานทางการศึกษาให้เหมาะสมกับปริมาณงานเพื่อให้การใช้ครูและบุคลากรทางการศึกษาของแต่ละหน่วยงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 5) พัฒนาระบบการบริหารงานบุคคลของครูให้เหมาะสมกับวิชาชีพ พร้อมทั้งให้มีการกำหนดระเบียบและวิธีการ เพื่อยกฐานะอาชีพครู และ 6) จัดให้มีการกำกับดูแลคุณภาพ มาตรฐาน และการปฏิบัติวิชาชีพตามจรรยาวิชาชีพครู โดยการพัฒนาองค์กรวิชาชีพให้ เข้มแข็ง และให้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูที่มีกฎหมายรองรับ

(3) แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) เพื่อให้การพัฒนาวิชาชีพครูมีความต่อเนื่องและเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาวิชาชีพครู แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 กำหนดแนวทางการพัฒนาวิชาชีพครูทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับการผลิตการใช้การพัฒนาและส่งเสริมครูและวิชาชีพครูเพิ่มเติมจากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (2535-2539) ไว้ดังนี้ 1) เพิ่มทุนการศึกษาในโครงการพิเศษต่างๆ ให้มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 50 ของจำนวนครูอาจารย์ที่เกษียณอายุในแต่ละปี 2) เพิ่มปริมาณการผลิตครูอาจารย์ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้เพียงพอกับความต้องการและมีการรับผู้สำเร็จอาชีวศึกษาเข้ามาเรียนวิชาชีพครูให้มากขึ้น 3) มีการพัฒนาครูประจำการอย่างต่อเนื่อง โดยครูทุกคนต้องได้รับการพัฒนาตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่ครูอย่างน้อย ในทุกๆ 5 ปี 4) สนับสนุนและให้ทุนการศึกษาครูงานแก่ครูช่าง เพื่อเพิ่มความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง 5) มีการปรับปรุงระบบการสรรหาคณะครูเข้ารับราชการระบบตำแหน่งและการประเมินผลบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งครู และ 6) มีการจัดสวัสดิการให้ครูในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ครูสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

เพื่อให้การนำนโยบายในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540-2544) ไปปฏิบัติให้บังเกิดผลคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้เสนอมาตรการเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครู ดังนี้ 1) ปรับระบบการผลิตครูโดยสรรหาคณะครูและดีเข้าเรียนวิชาชีพครู ปฏิรูปการเรียนการสอน

ในการผลิตครูเพื่อผลิตครูที่มีคุณภาพตามที่ต้องการและเร่งรัดการผลิตครูสาขาที่ขาดแคลนให้เพียงพอ 2) อบรมและพัฒนาครูประจำการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องด้วยการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเร่งปรับระบบการพัฒนาผู้บริหารการศึกษาให้มีความสามารถในการบริหารและจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ปรับปรุงระบบการบริหารบุคลากรและระบบสวัสดิการ โดยปรับปรุงแก้ไข กฎ ระเบียบการบริหารงานบุคลากรเพื่อ สนับสนุนครูเก่งและดีและปรับปรุงระบบสวัสดิการในสถาบันการศึกษาทุกระดับให้เหมาะสมเพื่อสร้างขวัญกำลังใจและความภาคภูมิใจในอาชีพแก่ครู ฯลฯ

(4) แนวทางปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปครูไว้ดังนี้ 1) สร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบของครูผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาให้มุ่งมั่นต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง 2) ในการประเมินความก้าวหน้าของครูให้มุ่งเน้นที่การวัดประสิทธิภาพของผลการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน 3) ให้ครูทุกคนได้เพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะในรูปแบบต่างๆ อย่างต่อเนื่องทั่วถึงและทันต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนให้ครูทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนควบคู่กันไปกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีโดยในทุก 2 ปี ต้องผ่านการอบรมอย่างน้อย 1 ครั้ง ทั้งการอบรมของกระทรวงศึกษาธิการ และ/หรือกรมต้นสังกัด และการอบรมของสถาบันอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีวุฒิบัตรรับรอง ตลอดจนการอบรมทางไกล การเข้าประชุมสัมมนาและการพัฒนาตนเองในรูปแบบต่างๆ ให้ถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ และให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาเป็นส่วนหนึ่งของผลการปฏิบัติงานของครูด้วย 4) ให้ครูเลือกแผนการสอนหรือพัฒนาให้เหมาะสมกับผู้เรียนเพื่อมุ่งให้ผู้เรียนสามารถสร้างและพัฒนาความรู้ได้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง 5) ให้ครูที่สังกัดส่วนราชการต่างๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ สามารถทำการสอนในสถานศึกษาทั้งในและนอกสังกัดได้มากกว่า 1 แห่ง ทั้งนี้ โดยได้รับความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชาและให้ได้รับค่าตอบแทนพิเศษ และให้นับรวมเป็นส่วนหนึ่งของผลงานของครูในการบรรจุครูใหม่ให้นำประสบการณ์ของครูมาพิจารณาประกอบการกำหนดเงินเดือนด้วย 6) กำหนดคุณสมบัติและเปิดโอกาสให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคเอกชนและส่วนราชการต่างๆ รวมทั้งผู้เกษียณอายุราชการมาสอนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวง ศึกษาธิการ โดยมีค่าตอบแทนให้ตามความเหมาะสม 7) แก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูโดยการบรรจุแต่งตั้งครูให้ครบทุกตำแหน่ง ตามแผนอัตรากำลังของแต่ละสถานศึกษาการเกลี้ยอัตรากำลังครู และการลดจำนวนครูช่วยราชการให้คงเหลือน้อยที่สุดสำหรับครูผู้สอนวิชาขาดแคลนให้ได้รับค่าตอบแทนพิเศษ อีกทั้งสนับสนุนให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับหลังมัธยมศึกษาที่มีความพร้อมในการ

เปิดสอนสาขาวิชาขาดแคลน จัดสอนได้ถึงระดับปริญญาตรี 8) รื้อปรับระบบการกำหนดตำแหน่งครูในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการเพื่อจำแนกความก้าวหน้าในสายงาน (Career Ladder) ระหว่างครูกับผู้บริหารสถานศึกษาให้มีสายวิชาชีพ (Career Pattern) ที่ชัดเจนแต่มีความยืดหยุ่นและสามารถสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันได้ โดยเฉพาะครูสามารถก้าวหน้าตามสายงานการสอนในระดับตำแหน่งที่สูงขึ้นได้ด้วยผลงานของตนเอง ทั้งนี้กำหนดให้มีคู่มือปฏิบัติงานของครูและคู่มือปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา 9) กำหนดมาตรฐานวิชาชีพครู โดยให้ครูสภาคณะกรรมการข้าราชการครู และสถาบันผลิตครู ดำเนินการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และให้มีมาตรการพัฒนาวิชาชีพ โดยการกำหนดให้มีใบประกอบวิชาชีพครู 10) ปฏิรูประบบสวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลของครูทุกประเภท ทุกสังกัดเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของครู ส่งเสริมขวัญ กำลังใจและความมั่นคงในอาชีพให้กับครูรวมทั้งปรับปรุงโครงสร้างเงินเดือนและสวัสดิการอื่นๆ ของครู โดยมุ่งส่งเสริมสนับสนุนแก่ครู ที่สอนในถิ่นทุรกันดาร ครูที่สอนหลายชั้นเป็นพิเศษ 11) พัฒนาระบบและกลไกในการเลือกสรรบุคคลเข้าเรียนในสถาบันผลิตครูรวมทั้งพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียน การสอนในการผลิตครู ทั้งครูที่สอนหลายวิชา และครูเฉพาะวิชาที่เน้นการปฏิบัติเพื่อให้ได้ครูที่มีความรู้ความสามารถในเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์และมีคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งให้มีการปรับปรุงวิธีการสอบคัดเลือกและการบรรจุครูประจำการ โดยให้สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ทั้งนี้ไม่ควรบรรจุครูที่มาจากสถานศึกษาเอกชนระหว่างปีการศึกษา 12) เร่งรัดการพัฒนานักบริหารการศึกษา โดยการเพิ่มพูนแนวความคิด ความรู้ ตลอดจนทักษะในการบริหารและการจัดการ เพื่อให้สามารถพัฒนาสถานศึกษาและสถานศึกษาให้มีคุณภาพก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคตและ 13) ให้ศึกษานิเทศก์ทุกสังกัดหมั่นกำกับ ทำงานร่วมกัน โดยการนิเทศ ติดตามงานวิชาการในสถานศึกษาทุกสังกัด

จะเห็นได้ว่าแผนพัฒนาสำคัญที่กำหนดทิศทางการดำเนินงานในระดับชาติต่างกล่าวถึงความสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพครู เพื่อพัฒนากำลังคนของชาติทั้งด้านการพัฒนาระบบและกลไกในการเลือกสรรบุคคลเข้าเรียนครูการพัฒนากระบวนการฝึกหัดครู การสร้างจิตสำนึกให้ครูมีความรับผิดชอบและมุ่งมั่นต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง การส่งเสริมขวัญกำลังใจและความมั่นคงในการประกอบอาชีพครูการส่งเสริมให้ครูมีบทบาทเป็นผู้นำทางความคิด และประสานความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน การส่งเสริมให้ครูเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องทั่วถึงและทันการณ์รวมทั้งการส่งเสริมให้ครูมีใบประกอบวิชาชีพ และมีระบบการกำกับดูแลคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพครู

(5) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11

(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) มุ่งเน้นแนวทางการพัฒนาโดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้การเปลี่ยนแปลง ทั้งภายในและภายนอกประเทศ นอกจากนี้ ยังมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสร้างสังคมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอันก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี, 2556) ที่ต้องการให้พัฒนาการศึกษาของประเทศอย่างเร่งด่วน โดย 1 ในนโยบายเร่งรัด คือ ปฏิรูประบบการผลิตและพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรปัจจุบันและรองรับหลักสูตรใหม่ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ปี 2553 (กระทรวง ศึกษาธิการ, 2553) และมาตรฐานวิชาชีพครู (คุรุสภา, 2556) ตามที่คุรุสภากำหนด

ดังนั้น ครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ความสามารถให้แก่ศิษย์ รวมทั้งพัฒนาศิษย์ให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยเน้นกระบวนการ 4 ด้าน (ครูในศตวรรษที่ 21, ม.ป.ป.) คือ ด้านความรู้ ความคิดหรือพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ด้านความรู้สึกร อารมณ์ สังคมหรือด้านจิตพิสัย (Affective Domain) ด้านทักษะปฏิบัติหรือทักษะพิสัย (Psycho-motor Domain) และด้านทักษะการจัดการหรือทักษะกระบวนการ (Management Skill) แนวโน้มการศึกษาในระดับนานาชาติได้มุ่งเน้นไปที่ทักษะความสามารถ ทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต การอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น รวมทั้งทักษะพื้นฐานด้านการทำงาน การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร และทักษะเฉพาะอาชีพ ซึ่งเป็นทักษะที่องค์การสหประชาชาติ (UN) และองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) (สำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, 2556) ให้ความสำคัญ ส่วนในวงการศึกษาไทยมองว่า ครู คือ กุญแจสำคัญในการแก้ไขปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา (รุ่ง แก้วแดง, 2543)

แต่ปัจจุบันพบว่า ความเป็นครูในสังคมไทยกำลังเผชิญกับคำถามจากสังคมหลายด้าน ทั้งคุณภาพของผู้ที่มาเรียนวิชาชีพครู การไม่มีสถาบันการศึกษาที่ผลิตครูโดยเฉพาะ หลักสูตรวิชาชีพครูในสถาบันที่ผลิตครู คุณภาพของบัณฑิตครูเมื่อจบการศึกษา รวมถึงการพัฒนาครูที่ยังไม่ถูกปรับให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน เช่น ลักษณะของพลเมืองในอนาคตที่ประเทศต้องการเป็นอย่างไร ครูต้องจัดการเรียนการสอนอย่างไร จึงจะทำให้ผู้เรียนมีลักษณะเหล่านั้น และจะพัฒนาครูอย่างไร เป็นต้น

ดังนั้น จึงควรต้องมีการปรับตัวประสงค์ของการผลิตและพัฒนาครูโดยมุ่งเน้นให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนและภาวะการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ ความตระหนักในการมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะที่สำคัญ โดยการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้เกิดการสร้างองค์ความรู้จากภายในผู้เรียนเอง และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่สำคัญก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน เพราะถึงแม้ครูจะมีความรู้ความสามารถเพียงใด แต่หากขาดความตระหนักในการจัดการเรียนรู้ตามความรู้ที่ได้รับการพัฒนามาแล้วนั้น การผลิตและพัฒนาครูเหล่านั้นจะไม่สามารถช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศได้อย่างเต็มที่ ฉะนั้นการยกระดับการศึกษาของประเทศไทยจะต้องมุ่งเน้นการพัฒนาครูเป็นสำคัญ เพื่อให้เป็นครูยุคใหม่ที่มีความรู้ความสามารถและมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป

2. มาตรการด้านการผลิตครู ตามข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษ ที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2554, น. 10) กล่าวว่าไว้ว่าจากกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) ได้เสนอ 5 มาตรการด้านการผลิตครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้บรรจุให้เป็นส่วนหนึ่งของข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบไปแล้วตั้งแต่วันที่ 18 สิงหาคม 2552 (การปฏิรูปการศึกษาไทยในทศวรรษแรก เริ่มตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีผลบังคับใช้คือในวันที่ 19 สิงหาคม 2542) 5 มาตรการด้านการผลิตครูฯ มีดังนี้

(1) ปรับระบบการผลิต การคัดสรร ค่าตอบแทนและสวัสดิการ ให้สามารถดึงดูดคนเก่งและดีมีใจรักในวิชาชีพ มาเป็นครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา เช่น มี ระบบการให้ทุนการศึกษาแก่ผู้เรียนที่มีใจรักมาเรียนครูและรับประกันบรรจุเป็นข้าราชการครูเมื่อสำเร็จการศึกษา

(2) สนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นเลิศด้านการผลิตครูให้สถาบันอุดมศึกษาที่เน้นความเป็นเลิศด้าน การผลิตครูวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับวิชาชีพครู รวมทั้งมีระบบประกัน

(3) วางแผนการผลิตครู การพัฒนาและการใช้อย่างเป็นระบบ โดยระบบที่จะใช้กับคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาจะสอดคล้องกับความต้องการ ทั้งระดับพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ

(4) จัดระบบเพื่อให้บัณฑิตสาขาอื่นได้เป็นครู ผู้สำเร็จการศึกษาสาขาอื่น ที่มีใจรักในวิชาชีพครูสามารถ ศึกษาวิชาครูเพิ่มเติมตามเกณฑ์ที่กำหนด รวมทั้งส่งเสริมให้สถานศึกษาระดมทรัพยากรบุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน ท้องถิ่น เพื่อ เป็นผู้สอนและพัฒนาการเรียนรู้

(5) พัฒนาระบบการผลิตครูอาจารย์ที่สอนในระดับสูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยพัฒนาระบบการผลิตครูคณาจารย์และบุคลากรสำหรับการอาชีวศึกษาและการอุดมศึกษา เชื่อมโยงความสามารถในการสอน การบริหารจัดการความรู้และการถ่ายทอดผนวกเข้ากับประสบการณ์จากการฝึกสอน ฝึกงาน สหกิจศึกษาหรือการปฏิบัติงาน ฝึกประสบการณ์วิชาชีพจริงในหน่วยงานองค์กรด้านการศึกษา และสถานประกอบการ ภาคอุตสาหกรรม รวมถึงการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมด้านการสอน และด้านธุรกิจอุตสาหกรรมเพื่อผลิตเชิงพาณิชย์และองค์ความรู้ใหม่ในวิชาชีพ

3. ปัจจัยส่งเสริมการทำหน้าที่ของครูให้เกิดประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

(1) การอบรมแลกเปลี่ยนและสร้างเครือข่ายความรู้ เช่น การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบ (Professional Learning Community: PLC) เพื่อรวมตัวกันทำงานเป็นทีม ซึ่งอาจอยู่ภายในสถานศึกษาเดียวกันหรือต่างสถานศึกษาก็ได้ โดยใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้ครูไม่จำกัดเพียงวิธีการสอนของตนเองเท่านั้น แต่ยังสามารถเรียนรู้วิธีการสอนอื่นๆ มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง

(2) การพัฒนาตนเองด้านไอซีที เพราะสภาพในปัจจุบันแวดล้อมไปด้วยเทคโนโลยีมากมาย ด้านการศึกษาเองคงหนีเทคโนโลยีเหล่านี้ไม่พ้นและไม่มีเหตุผลที่จะต้องทำเช่นนั้น เพราะเมื่อพิจารณาผลดีของการนำไอซีทีมาใช้ในการศึกษาแล้ว ไอซีทีจะช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การเผยแพร่เนื้อหาบทเรียน การนำเสนอสื่อการเรียนการสอน การสืบค้นข้อมูล การเผยแพร่ผลงานของผู้เรียน การติดต่อสื่อสาร เป็นต้น นอกจากนี้ไอซีทียังเป็นเครื่องมือในการสร้างสังคมของการทำงานเป็นทีมของครูให้มีความสะดวกรวดเร็วขึ้น เช่น การประชุมสัมมนา การติดต่อสื่อสาร การนำเสนอและเผยแพร่ความรู้ เป็นต้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าทักษะด้านไอซีทีของครูมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในยุคปัจจุบันครูควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการประยุกต์ใช้ไอซีทีเป็นเครื่องมือในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้รวมถึงใช้ในการจัดการเรียนการสอน

(3) การลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน โดยจัดให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานฝ่ายต่างๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เช่น ฝ่ายธุรการ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายวัสดุ

เป็นต้น เพื่อให้ครูมีเวลาในการเตรียมการสอนจัดการเรียนการสอน และประเมินผลการเรียนการสอน ได้เต็มศักยภาพมากขึ้น

(4) การสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครู เช่น การปรับเลื่อนวิทยฐานะ โดยประเมิน จากผลผลิตและผลลัพธ์จากกระบวนการเรียนการสอน นั่นคือ พิจารณาที่ตัวนักเรียนเป็นหลัก ควบคู่กับ ผลงานทางวิชาการหรือจัดให้มีการประกวดแข่งขันผลงานวิชาการ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้ครูมีขวัญและกำลังใจได้เป็นอย่างดีเป็นอย่างดี

(5) การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของการศึกษาไทย คือ การมีครูไม่ครบชั้นเรียนและการขาดแคลนครูในบางวิชาเอก การจัดสรรอัตราค่าจ้างครูที่ยืดจำนวนครูต่อจำนวนผู้เรียนเป็นหลัก ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาโดยรวม การที่สถานศึกษามีนักเรียนจำนวนน้อยไม่ได้หมายความว่า สถานศึกษาต้องการครูจำนวนน้อยไปด้วย เพราะถึงแม้สถานศึกษาจะมีจำนวนผู้เรียนน้อยแต่จำนวนห้องเรียนไม่ได้ลดลง ดังนั้นครูหนึ่งคนอาจต้องสอน 3-4 ห้องเรียนในเวลาเดียวกัน เป็นไปได้ยากที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัญหานี้ควรได้รับการแก้ไขเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอนของครู โดยมีแนวทางเช่น ปรับเปลี่ยนระบบอัตราค่าจ้างครู การจับกลุ่มกันของสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นเพื่อใช้บุคลากรและทรัพยากรร่วมกัน เป็นต้น หากปัญหาถูกแก้ไข จะทำให้ครูสามารถใช้เวลาในการเตรียมการสอน และจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มที่

การส่งเสริมการทำหน้าที่ของครูให้เกิดประสิทธิภาพ สามารถทำได้ด้วยการฝึกอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำงานเป็นทีม การพัฒนาตนเองด้านไอซีที การลดภาระงาน การสร้างขวัญกำลังใจ และการแก้ไขปัญหา การขาดแคลนครู แต่อย่างไรก็ตามแนวทางเหล่านี้จะต้องได้รับความร่วมมือจากรัฐบาลในด้านการปรับนโยบายให้เอื้อต่อการทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนของครู รวมถึงความตระหนักและมุ่งมั่นพัฒนาศักยภาพของตัวครูเองด้วย

4. การพัฒนาครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในศตวรรษที่ 21

กระทรวงศึกษาธิการ (ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี, 2556) ได้เล็งเห็นความสำคัญของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT: Information and Communications Technology) มาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนและพัฒนาครูได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งยังช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครู ตลอดจนลดความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาในสถานศึกษาที่ห่างไกลอีกด้วย

ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการ (2556) ได้มีแนวทางการพัฒนา ICT เพื่อการศึกษา ดังนี้ 1) การจัดหาระบบคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เพื่อการเรียนการสอนของสถานศึกษาทั้งคอมพิวเตอร์ประจำห้องปฏิบัติการ คอมพิวเตอร์ประจำห้องเรียน ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ

และคอมพิวเตอร์พกพา จัดตั้งศูนย์ข้อมูล (Data Center) และสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมเพื่อการศึกษา สำหรับใช้ในการเรียนการสอน 2) การพัฒนาโครงข่ายโทรคมนาคมเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐาน การบูรณาการโครงข่าย MOENet (บำรุง เขียบแหลม, ม.ป.ป.) และ NEDNet (กำจร ตติย กวี, 2555) ให้เป็นโครงข่ายเดียว โดยใช้ชื่อว่า OBEC-NET (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) สำหรับใช้เป็นเครือข่ายเพื่อการศึกษาและวิจัย โดยเชื่อมต่อโรงเรียนต่างๆ ไว้กับศูนย์ข้อมูลของ สพฐ. OBEC Data Center เพื่อให้ง่ายต่อการดูแลและบริหารจัดการ และ 3) การพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Digital Contents) ในรูปแบบสื่อออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ (E-Book) หรือแอปพลิเคชัน (Applications) ต่างๆ จากแนวทางการพัฒนาไอซีทีเพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ จะเห็นได้ว่าปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษา โดยมีแนวทางในการจัดการโครงสร้างพื้นฐาน จัดสภาพแวดล้อม และพัฒนาสื่อการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ ให้กับสถานศึกษา

แต่สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการนำเทคโนโลยีเหล่านี้ไปใช้ในการศึกษาคือ การพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการนำไปประยุกต์ใช้และพัฒนาการเรียนการสอน หากสภาพแวดล้อมและอุปกรณ์เอื้ออำนวยแต่ไม่รู้จักนำไปใช้ให้คุ้มค่า การลงทุนเพื่อพัฒนาไอซีทีเพื่อ การศึกษานี้จะได้ผลลัพธ์ที่ไม่คุ้มค่า ดังนั้นการวางแผนพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้ไอซีที เป็น เครื่องมือต้องทำทั้งระบบเพื่อปฏิรูปการเรียนการสอนให้ได้ผลอย่างแท้จริง

1. การออกแบบระบบการสอนในศตวรรษที่ 21

ต้องออกแบบให้ผู้เรียนได้เป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง มากกว่าการรับการถ่ายทอด จากครูผู้สอน (Constructivism) โดยออกแบบให้นักเรียนได้ค้นหาความรู้ด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และสรุปเป็นองค์ความรู้ รูปแบบการเรียนการสอนแบบนี้ เช่น การสอนแบบ สืบเสาะ (Inquiry Learning) การสอนแบบปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) การสอนแบบ วิจัยเป็นฐาน (Research-Based Learning) เป็นต้น และหากต้องการให้ผู้เรียนสามารถจดจำความรู้ เหล่านั้น ได้ดีขึ้นและเกิดทักษะต่างๆ จากการปฏิบัติ ครูควรออกแบบการสอนให้ผู้เรียนได้ลงมือ ปฏิบัติจริง ด้วยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน และเผยแพร่ความรู้และนวัตกรรมที่ได้สู่สาธารณชน โดย อาศัยเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการเรียนการสอนและการปฏิบัติกิจกรรม รูปแบบการสอนแบบนี้ เช่น การสอนแบบโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) เป็นต้น การออกแบบตามรูปแบบการ สอนเหล่านี้จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะต่างๆ ที่สำคัญ เช่น ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะการ เรียนรู้และทำงานร่วมกัน ทักษะการสื่อสาร ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการคิด สร้างสรรค์และนวัตกรรม เป็นต้น ซึ่งทักษะต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตใน ศตวรรษที่ 21

กระบวนการประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียนที่เรียนด้วยวิธีการและรูปแบบการสอนข้างต้น เป็นสิ่งสำคัญที่ครูต้องทำความเข้าใจ การวัดผลประเมินผลต้องเน้นการประเมินเพื่อพัฒนาใช้วิธีการที่หลากหลายควบคู่กันไป เพื่อวัดทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียน การใช้แบบทดสอบเพียงอย่างเดียวไม่สามารถวัดและประเมินผลการเรียนรู้ได้ครอบคลุม ครูต้องใช้ทั้งการสังเกต การทดสอบ การประเมินผลงาน ฯลฯ ซึ่งต้องวัดและประเมินผลให้ครอบคลุมทั้งพุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและเจตพิสัย ที่ครูได้ออกแบบไว้ตั้งแต่แรก

การเรียนการสอนในยุคสมัยใหม่ครูจะต้องเรียนรู้และทำงานเป็นทีม คือ ครูเป็นผู้เรียนรู้ไปด้วย โดยเรียนรู้ร่วมกันกับครูท่านอื่นๆ เพื่อร่วมกันวางแผนออกแบบการสอน พูดคุยปรึกษาหารือ เสนอแนะซึ่งกันและกัน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมของครูนี้ เรียกว่า Professional Learning Community (PLC) สถานศึกษาบางแห่งจัดให้มี PLC ทุกสัปดาห์ ซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถวางแผนการสอน การประเมิน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ถนอมพร เลหาจรัสแสง (ม.ป.ป.) ได้เสนอทักษะที่จำเป็นสำหรับครูไทย ในอนาคต (C-Teacher) ไว้ที่น่าสนใจ 8 ประการ คือ 1) Content ครูต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี หากไม่รู้จริงในเรื่องที่สอนแล้วก็ยากที่ ผู้เรียนจะมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา นั้นๆ 2) Computer (ICT) Integration ครูต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีจะช่วยกระตุ้นความสนใจให้กับผู้เรียน และหากออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยส่งเสริมความรู้และทักษะที่ต้องการได้เป็นอย่างดี 3) Constructionist ครูผู้สอนต้องเข้าใจแนวคิดที่ว่า ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยเชื่อมโยงความรู้เดิมที่มีอยู่ภายในเข้ากับการได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ดังนั้นครูจึงควรนำแนวคิดนี้ไปพัฒนาวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ที่คงทนและเกิดทักษะที่ต้องการ 4) Connectivity ครูต้องสามารถจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ผู้เรียนกับครู ครูภายในสถานศึกษาเดียวกันหรือต่างสถานศึกษาและระหว่างสถานศึกษา และสถานศึกษากับชุมชน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อม ในการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ อันจะก่อให้เกิดประสบการณ์ตรงกับผู้เรียน 5) Collaboration ครูมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่าง ผู้เรียนกับครูและผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน เพื่อฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ด้วยตนเองและทักษะสำคัญอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง 6) Communication ครูต้องมีทักษะการสื่อสารทั้งการบรรยาย การยกตัวอย่าง การเลือกใช้สื่อ และการนำเสนอ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม 7) Creativity ครูต้องออกแบบสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนมากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้หน้าห้อง

เพียงอย่างเดียว และ 8) Caring ครูต้องมีมูทิตาจิตต่อผู้เรียน ต้องแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยอย่างจริงใจต่อผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อใจ ส่งผลให้เกิดสภาพการเรียนรู้ที่ต้นตัวแบบ ผ่อนคลาย ซึ่งเป็นสภาพที่ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด

2. แนวทางและความเป็นไปได้ในการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21

(1) ด้านนโยบาย จากสภาพการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาในประเทศไทยต้องมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์โลกไม่เพียงเฉพาะครูเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการพัฒนาทั้งระบบให้เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคสมัยใหม่ด้วย โดยมีแนวทางที่ควรส่งเสริมและเปิดมุมมองของการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องกำหนดนโยบายเพื่อเป็นกรอบในการผลิตและพัฒนาครู กำหนดมาตรฐานวิชาชีพครู พัฒนาหลักสูตรครูในสถาบันอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน จัดอบรมให้ความรู้และปรับทัศนคติของครูในการจัดการเรียนรู้สมัยใหม่ ส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาตนเอง ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาช่วยในการพัฒนาครู สร้างระบบ Coaching โดยให้ครูที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนเป็นผู้ฝึกปฏิบัติ ให้กับครูที่ยังขาดความชำนาญ ส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายหรือการเรียนรู้ร่วมกันของครู ส่งเสริมให้ครูนำปัญหาที่พบในชั้นเรียนจากประสบการณ์ไปเป็นปัญหา ในการวิจัยเพื่อหาแนวทางการแก้ไขหรือแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป (สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ, 2553), (ถนอมพร เลาหจรัสแสง, ม.ป.ป.), (จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์, 2555), (OraKwo, 2012), (วิจารณ์ พานิช, 2555), (ศิริวรรณ นักร้อง, 2556)

นโยบายการพัฒนาครูที่ชัดเจนครอบคลุม และเป็นระบบจะส่งผลให้ครูมีความรู้ความสามารถในการ จัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพและการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ ก็เป็นส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้ครูมีการพัฒนาตนเอง โดยเปลี่ยนแปลงทั้งทัศนคติ วิธีสอนและบทบาท ทั้งยังส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ที่หลากหลายกลายเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำมาปรับใช้ภายใต้บริบทของตนเอง เพื่อถ่ายทอดและเสริมสร้างความรู้ให้ผู้เรียนคิดเป็นแก้ปัญหาเป็น ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม มีทักษะชีวิตและวิชาชีพตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของชาติและนานาชาติ

(2) ด้านการพัฒนาตนเองของครู ผู้ที่ได้ชื่อว่า ครู เป็นบุคคลสำคัญยิ่งต่อภารกิจในการพัฒนาเยาวชนของชาติ โดยนอกจากครูจะต้องมีจิตวิญญาณความเป็นครูแล้ว ยังต้องเป็นผู้ทรงความรู้ในเนื้อหาที่จะถ่ายทอดสู่ผู้เรียน และครูยังต้องจัดการเรียนการสอนได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังต้องพัฒนาศิษย์ให้มีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม

ดังนั้นครูจึงต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ไม่ทะนงว่าตนเองเป็นผู้ทรงความรู้แต่เป็นผู้เรียนรู้คนหนึ่งซึ่งพร้อมที่จะเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียนด้วย

ดังนั้นสิ่งที่ครูไทยในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องพัฒนาไม่ใช่เพียงวิชาความรู้ (Knowledge) แต่รวมถึงความสามารถและทักษะต่างๆ (Skills) ที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนในยุคสมัยใหม่ โดยครูต้องเรียนรู้และฝึกฝนทักษะการใช้คำถามในชั้นเรียน มีความสามารถในการแนะนำแหล่งเรียนรู้ วิธีการค้นหาความรู้ด้วยตัวเอง ซึ่งแนะนำแนวทางการกลั่นกรองข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ เรียนรู้วิธีการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวิธีการเรียนรู้แต่ละแบบประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้อย่างเหมาะสม ฝึกการออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียนและบริบทต่างๆ เรียนรู้วิธีการวิเคราะห์ผู้เรียน และส่งเสริมความสามารถที่แตกต่างกันของผู้เรียน (Multiple Intelligences) จัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงความรู้หลายแขนงไว้ด้วยกัน พัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยี แสวงหาความรู้รอบตัวเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เปิดใจรับการเปลี่ยนแปลงและยึดมั่นคุณธรรม จริยธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน (จันทวรรณ ปิยะวัฒน์, 2556 และ กลิ่น สระทองเนียม, 2556)

การพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 นั้น จะต้องมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การพัฒนาความรู้ความสามารถของครูต้องทำอย่างเป็นระบบและทำทั้งระบบนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการพัฒนา แต่อย่างไรก็ตามไม่เพียงแต่การสนับสนุนจากภายนอกเท่านั้น ตัวครูเองจะต้องเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองไปสู่ครูในศตวรรษที่ 21 ด้วย อีกทั้งต้องมีทักษะและความสามารถรอบด้านที่ตั้งอยู่บนมโนธรรมและความอดทน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศิษย์ให้สามารถสร้างองค์ความรู้จากภายในตนเอง รวมทั้งต้องสร้างศิษย์ให้มีทักษะชีวิต ตามสภาพแวดล้อมที่ต้องเผชิญในปัจจุบันและอนาคตอีกด้วย

สรุปได้ว่าสิ่งจำเป็นที่ครูในยุคปัจจุบันคือทักษะด้าน ICT ที่ครูจะต้องพัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีความรู้ความสามารถ เพราะในยุคปัจจุบันครูจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การจัดการทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ และการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียนยุคใหม่

จากการศึกษาด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู หมายถึง กระบวนการร่วมมือในการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านการพัฒนา การอบรม การสร้างเครือข่ายของครู การศึกษาคูงาน เพื่อนำมาพัฒนาในด้านการจัดการเรียนการสอนของครูเพื่อให้เกิดศักยภาพและประสิทธิภาพสูงสุด

2.2.6.5 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

1. จุดมุ่งหมายของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 2) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนจุดมุ่งหมายพื้นฐานสองประการ

ประการแรก คือ การวัด และประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียนและการเรียนรู้ของผู้เรียนในระหว่างการเรียนการสอน อย่างต่อเนื่อง บันทึกวิเคราะห์แปลความหมายข้อมูล แล้วนำมาใช้ในการส่งเสริมหรือปรับปรุงแก้ไขการเรียนรู้ของผู้เรียน และการสอนของครูการวัดและประเมินผลกับการสอนจึงเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กัน หากขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดการเรียนการสอนก็ขาดประสิทธิภาพ การประเมินระหว่างการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เช่นนี้เป็นการวัดและประเมินผลย่อย (Formative Assessment) ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนทุกวัน เป็นการประเมินเพื่อให้รู้จุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุง จึงเป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการพัฒนา ในการเก็บข้อมูล ผู้สอนต้องใช้วิธีการและเครื่องมือการประเมินที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การซักถาม การระดมความคิดเห็น เพื่อให้ได้มิติข้อสรุปของประเด็นที่กำหนด การใช้แฟ้มสะสมงาน การใช้ภาระงานที่เน้นการปฏิบัติการประเมินความรู้เดิม การให้ผู้เรียนประเมินตนเอง การให้เพื่อนประเมินเพื่อน และการใช้เกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics) สิ่งสำคัญที่สุดในการประเมินเพื่อพัฒนา คือ การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนในลักษณะคำแนะนำที่เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ทำให้การเรียนรู้พอกพูน แก้ไขความคิด ความเข้าใจเดิมที่ไม่ถูกต้อง ตลอดจนการให้ผู้เรียนสามารถตั้งเป้าหมายและพัฒนาตนได้

จุดมุ่งหมายประการที่สอง คือ การวัดและประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินสรุปผลการเรียนรู้ (Summative Assessment) ซึ่งมีหลายระดับ ได้แก่ เมื่อเรียนจบหน่วยการเรียนจบรายวิชาเพื่อตัดสินให้คะแนนหรือให้ระดับผลการเรียน ให้การรับรองความรู้ความสามารถของผู้เรียนว่าผ่านรายวิชาหรือไม่ ควรได้รับการเลื่อนชั้นหรือไม่ หรือสามารถจบหลักสูตรหรือไม่ ในการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนที่ดีต้องให้โอกาสผู้เรียนแสดงความรู้ความสามารถด้วยวิธีการที่หลากหลายและพิจารณาตัดสินบนพื้นฐานของเกณฑ์ผลการปฏิบัติมากกว่าใช้เปรียบเทียบระหว่างผู้เรียน

2. การจัดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของบุคลากรฝ่ายต่างๆ

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 6-8) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของบุคลากรทางการศึกษาแต่ละฝ่ายมีบทบาทหน้าที่ในการวัดและประเมิน ดังนี้

1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบทบาทหน้าที่การดำเนินงานการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังนี้ 1) ให้ความเห็นชอบหลักสูตรสถานศึกษาและระเบียบการวัดและ

ประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา 2) ให้ความเห็นชอบต่อเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม ดังนี้ (1) ความสามารถในการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน (2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา และ (3) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) ให้ความเห็นชอบกระบวนการและวิธีการสอนซ่อมเสริมการแก้ไขผลการเรียนและอื่นๆ 4) กำกับ ติดตามการดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้การพัฒนา ความสามารถด้านการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการจัดกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน และ 5) กำกับ ติดตามการวัดและประเมินผลและการตัดสินผลการเรียน

2) คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบทบาทหน้าที่การดำเนินงานการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังนี้ 1) กำหนดระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนสถานศึกษา 2) กำหนดแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางและสาระเพิ่มเติมของรายวิชาต่างๆ ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยวิเคราะห์ จากมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้และจัดทำรายวิชาพร้อมเกณฑ์การประเมิน 3) กำหนดสิ่งที่ต้องการประเมินในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พร้อมเกณฑ์การประเมินและแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมผู้เรียน 4) กำหนดการทบทวนการพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และ 5) ให้ข้อเสนอแนะหรือเกี่ยวกับ วิธีการเทียบโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามหลักการและแนวทางการเทียบโอนผลการเรียนของ กระทรวงศึกษาธิการ

3) คณะอนุกรรมการกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีบทบาท หน้าที่การดำเนินงานการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังนี้ 1) กำหนดแนวทางการจัดการ เรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พร้อมแนวทางการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ 2) สนับสนุนการจัดการเรียนรู้การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัด และ ประเมินผลการเรียนรู้และตัดสินผลการเรียนตามแนวทางที่กำหนดไว้ 3) พิจารณาให้ความเห็นชอบ ผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สาระการเรียนรู้รายปี รายภาค และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4) คณะกรรมการพัฒนาและประเมิน การอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน มีบทบาท หน้าที่การดำเนินงานการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังนี้ 1) กำหนดแนวทางในการพัฒนา การประเมิน การปรับปรุงแก้ไข และการตัดสินความสามารถใน การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ของผู้เรียน 2) ดำเนินการประเมินความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน และ 3) ตัดสินผล การพัฒนาความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนของผู้เรียนรายปีรายภาคและการจบ การศึกษาแต่ละระดับ

5) คณะกรรมการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่การดำเนินงานการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังนี้ 1) กำหนดแนวทางการพัฒนาและการประเมิน เกณฑ์การประเมิน และแนวทางการปรับปรุง แก้ไขคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2) พิจารณาตัดสินผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี รายภาค และการจบการศึกษาแต่ละระดับ และ 3) จัดระบบการปรับปรุงแก้ไขคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วยวิธีการอันเหมาะสม และส่งต่อข้อมูลเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

6) คณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียน มีบทบาทหน้าที่การดำเนินงานการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังนี้ 1) จัดทำสาระ เครื่องมือ และวิธีการเทียบโอนให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่การศึกษาในระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สิงหาคม 2549) 2) ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนให้กับผู้เรียนที่ร้องขอ 3) ประมวลผลและตัดสินผลการเทียบโอน และ 4) เสนอผลการเทียบโอนต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการของสถานศึกษาเพื่อให้ความเห็นชอบ และเสนอผู้บริหารสถานศึกษาตัดสินอนุมัติการเทียบโอน

7) ผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่การดำเนินงานการวัดและประเมิน ผลการเรียนรู้ 1) เป็นเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เป็นประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการของสถานศึกษา 3) อนุมัติผลการประเมินผลเรียนรายปี รายภาค และตัดสินอนุมัติการเลื่อนชั้นเรียน การเข้าชั้น การจบการศึกษา 4) ให้คำแนะนำข้อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการดำเนินงานแก่นักบุคลากรในสถานศึกษา 5) กำกับติดตามให้การดำเนินการวัดและประเมินผลเรียนรู้บรรลุเป้าหมาย และ 6) นำผลการประเมินไปจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน กำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษา

8) ผู้สอน มีบทบาทหน้าที่การดำเนินงานการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 1) จัดทำหน่วยการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้แผนการประเมินผลการเรียนรู้ในรายวิชาหรือกิจกรรมที่รับผิดชอบ 2) วัดและประเมินผลระหว่างเรียนควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนดพร้อมกับปรับปรุงแก้ไขผู้เรียนที่มีข้อบกพร่อง 3) ประเมินตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในรายวิชาที่สอน หรือกิจกรรมที่รับผิดชอบเมื่อสิ้นสุด การเรียนรายปี รายภาค ส่งหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ตรวจสอบสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และ 5) นำผลการประเมินไปวิเคราะห์เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

9) ครูวัดผล มีบทบาทหน้าที่การดำเนินงานการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 1) ส่งเสริมพัฒนาระบบและเทคนิควิธีการวัดและประเมินผลเรียนรู้ด้านต่างๆ แก่ครู และบุคลากรของสถานศึกษา 2) ให้คำปรึกษา ติดตาม กำกับการวัดและประเมินผลเรียนรู้ของ

สถานศึกษา ให้เป็นไปตามหลักวิชาการและแนวทางที่สถานศึกษากำหนดไว้ 3) ตรวจสอบ
กลั่นกรอง ปรับปรุงคุณภาพของวิธีการ เครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษา และ
4) ปฏิบัติงานร่วมกับนายทะเบียนรวบรวมตรวจสอบและประมวลผลการประเมินผลการเรียนรู้ของ
ผู้เรียน

10) นายทะเบียน มีบทบาทหน้าที่การดำเนินงานการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
ดังนี้ 1) ปฏิบัติงานร่วมกับครูวัดผลในการรวบรวม ตรวจสอบและบันทึกผลการประมวลข้อมูล ผล
การเรียนของผู้เรียนแต่ละคน 2) ตรวจสอบและสรุปข้อมูลผลการเรียนของผู้เรียนรายบุคคลแต่ละ
ชั้นปีและเมื่อจบการศึกษาเพื่อเสนอรายชื่อผู้มีความสามารถพิเศษตามเกณฑ์ให้คณะกรรมการบริหาร
หลักสูตรและวิชาการของสถานศึกษาให้ความเห็นชอบและเสนอให้ผู้บริหารสถานศึกษาตัดสินใจ
และอนุมัติผลการเลื่อนชั้นเรียนและจบการศึกษาแต่ละระดับ 3) จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา

3. หลักการดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกน กลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 10) กล่าวว่า iva การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตาม
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นกระบวนการเก็บรวบรวม
ตรวจสอบ ดีความผลการเรียนรู้และพัฒนาการด้านต่างๆ ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้
ตัวชี้วัดของหลักสูตร นำผลไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้และใช้เป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจ
ผลการเรียน สถานศึกษาต้องมีกระบวนการจัดการที่เป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินการวัดและ
ประเมินผลการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ และให้ผลการประเมินที่ตรงตาม
ความรู้ความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ถูกต้องตามหลักการวัดและประเมินผลการเรียนรู้รวมทั้ง
สามารถรองรับการประเมินภายในและการประเมินภายนอก ตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาได้
สถานศึกษาจึงควรกำหนดหลักการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจ
เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1. สถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดย
เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วม

2. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนและตัดสินใจผล
การเรียน

3. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต้องสอดคล้องและครอบคลุมมาตรฐานการ
เรียนรู้ ตัวชี้วัดตามกลุ่มสาระ การเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรสถานศึกษา และจัดให้มีการประเมิน
การอ่านคิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตลอดจนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องดำเนินการด้วยเทคนิค วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้สามารถวัดและประเมินผลผู้เรียนได้อย่างรอบด้านทั้งด้านความรู้ความคิด กระบวนการ พฤติกรรม และเจตคติเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัด ธรรมชาติวิชา และระดับชั้นของผู้เรียน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเที่ยงตรง ยุติธรรม และเชื่อถือได้

5. การประเมินผลผู้เรียน พิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

6. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตรวจสอบผลการประเมิน ผลการเรียนรู้

7. ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างสถานศึกษาและระหว่างรูปแบบการศึกษาต่างๆ

8. ให้สถานศึกษาจัดทำและออกเอกสารหลักฐานการศึกษา เพื่อเป็นหลักฐานการประเมินผลการเรียนรู้รายงานผลการเรียน แสดงวุฒิการศึกษาและรับรองผลการเรียนของผู้เรียน

4. องค์ประกอบของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 10-13) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดจุดมุ่งหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะ อันพึงประสงค์และมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลก กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดที่กำหนดในสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ มีความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ผู้สอนวัดและประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นรายวิชาตามตัวชี้วัดในรายวิชาพื้นฐาน และตามผลการเรียนรู้ ในรายวิชาเพิ่มเติม ตามที่กำหนดในหน่วยการเรียนรู้ผู้สอนใช้วิธีการที่หลากหลายจากแหล่งข้อมูลหลายๆ แหล่ง เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่สะท้อนความรู้ความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน โดยวัดและประเมินการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไปพร้อมกับการจัดการเรียนการสอน สังเกตพัฒนาการและความประพฤติกของผู้เรียน สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ การร่วมกิจกรรม ผู้สอนควรเน้นการประเมินตามสภาพจริง เช่น การประเมินการปฏิบัติงาน การประเมินจากโครงการ หรือการประเมินจากแฟ้มสะสมงาน ฯลฯ ควบคู่ไปกับการใช้การทดสอบแบบต่างๆ อย่างสมดุล ต้องให้ความสำคัญกับการ

ประเมินระหว่างเรียนมากกว่าการประเมินปลายปี ปลายภาค และใช้เป็นข้อมูลเพื่อประเมินการเลื่อนชั้นเรียนและการจบการศึกษาในระดับต่างๆ

2. การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน เป็นการประเมินศักยภาพของผู้เรียนในการอ่านหนังสือ เอกสาร และสื่อต่างๆ เพื่อหาความรู้ เพิ่มพูนประสบการณ์ความสุนทรีย์และประยุกต์ใช้แล้วนำเนื้อหาสาระที่อ่านมาคิดวิเคราะห์นำไปสู่การแสดงความคิดเห็น การสังเคราะห์สร้างสรรค์การแก้ปัญหาในเรื่องต่างๆ และถ่ายทอดความคิดนั้นด้วยการเขียน ที่มีสำนวนภาษาถูกต้อง มีเหตุผลและลำดับขั้นตอนในการนำเสนอ สามารถสร้างความเข้าใจแก่ผู้อ่านได้อย่างชัดเจนตามระดับความสามารถในแต่ละระดับชั้น กรณีผู้เรียนมีความบกพร่องในกระบวนการด้านการเห็นหรือที่เกี่ยวข้องทำให้เป็นอุปสรรคต่อการอ่าน สถานศึกษาสามารถปรับวิธีการประเมินให้เหมาะสมกับผู้เรียนกลุ่มเป้าหมาย การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสรุปผลเป็นรายปี รายภาค เพื่อวินิจฉัยและใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียนและประเมินการเลื่อนชั้นตลอดจนการจบการศึกษาในระดับต่างๆ

3. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นการประเมินคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 คุณลักษณะ ในการประเมินให้ประเมินแต่ละคุณลักษณะ แล้วรวบรวมผลการประเมินจากผู้ประเมินทุกฝ่ายและแหล่งข้อมูล หลายแหล่งเพื่อให้ได้ข้อมูลนำมาสู่การสรุปผลเป็นรายปี รายภาค และใช้เป็นข้อมูลเพื่อประเมินการเลื่อนชั้นและการจบการศึกษาในระดับต่างๆ

4. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมและผลงานของผู้เรียน และเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแต่ละกิจกรรม และใช้เป็นข้อมูลประเมินการเลื่อนชั้นเรียนและการจบการศึกษาในระดับต่างๆ

5. เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 13-15) ได้กล่าวถึงเกณฑ์การวัดและประเมิน ผลการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1) ระดับประถมศึกษา

(1) การตัดสินผลการเรียน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียน ดังนี้ (1)

ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมด (2) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัดและผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด (3) ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา และ (4) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินและมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดในการอ่าน คិควิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เพื่อให้การจัดการเรียนรู้บังเกิดผลผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาอย่างเพียงพอในความรู้ทักษะ คุณลักษณะ ที่กำหนดในตัวชี้วัด โดยมีเวลาเรียนที่เพียงพอต่อการพัฒนาด้วย โดยปกติในระดับประถมศึกษาผู้สอนจะมีเวลาอยู่กับผู้เรียนตลอดปีการศึกษาประมาณ 200 วัน สถานศึกษาจึงควรบริหารจัดการเวลาที่ได้รับนี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน และตระหนักว่าเวลาเรียนเป็นทรัพยากรที่ใช้หมดไปในแต่ละวัน มากกว่าเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของการบริหารหลักสูตร การกำหนดให้ผู้เรียนมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนตลอดปีการศึกษา จึงเป็นการมุ่งหวังให้ผู้สอนมีเวลาในการพัฒนาผู้เรียน และเติมเต็มศักยภาพของผู้เรียน และเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องตรวจสอบความรู้ความสามารถที่แสดงพัฒนาการของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง อีกทั้งต้องสร้างให้ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตน ด้วยการตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนของตนเองอย่างสม่ำเสมอเช่นกัน ตัวชี้วัดซึ่งมีความสำคัญในการนำมาใช้ออกแบบหน่วยการเรียนรู้นั้นยังเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนและผู้เรียนใช้ในการตรวจสอบย้อนกลับว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือการประเมิน ในชั้นเรียนซึ่งต้องอาศัยทั้งการประเมินผลย่อยเพื่อการพัฒนาและการประเมินผลรวมเพื่อสรุปการเรียนรู้จะเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน สถานศึกษาโดยผู้สอนกำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้ในการผ่านตัวชี้วัดทุกตัว ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาก็คือ ให้ทำทายการเรียนรู้ไม่ยากหรือง่ายเกินไป เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินว่าสิ่งที่ผู้เรียนรู้เข้าใจ ทำได้นั้น เป็นที่น่าพอใจบรรลุตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้หากยังไม่บรรลุจะต้องหาวิธีการช่วยเหลือ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสูงสุด การกำหนดเกณฑ์นี้ผู้สอนสามารถให้ผู้เรียนร่วมกำหนดด้วยได้เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันและสร้างแรงจูงใจในการเรียน การประเมินเพื่อการพัฒนาส่วนมากเป็นการประเมินอย่างไม่เป็นทางการ เช่น สังเกต หรือซักถาม หรือการทดสอบย่อย ในการประเมินเพื่อพัฒนานี้ควรให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาจนผ่านเกณฑ์ที่ยอมรับได้ผู้เรียนแต่ละคนอาจใช้เวลาเรียนและวิธีการเรียนที่แตกต่างกัน ฉะนั้น ผู้สอนควรนำข้อมูลที่ได้มาใช้ปรับวิธีการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ อันจะนำไปสู่ การบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ในท้ายที่สุดอย่างมีคุณภาพ การประเมินเพื่อการพัฒนาจึงไม่จำเป็นต้องตัดสินให้คะแนนเสมอไป การตัดสินให้คะแนนหรือให้เป็นระดับคุณภาพควรดำเนินการโดยใช้การ

ประเมินสรุปผลรวมเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้และจบรายวิชา การตัดสินผลการเรียนตัดสินเป็นรายวิชา โดยใช้ผลการประเมินระหว่าง ปีและปลายปีตามสัดส่วนที่สถานศึกษากำหนด ทุกรายวิชา ต้องได้รับการตัดสินให้ผลการเรียนตามแนวทางการให้ระดับผลการเรียนตามที่สถานศึกษากำหนด และผู้เรียนต้องผ่านทุกรายวิชาพื้นฐาน

(2) การให้ระดับผลการเรียน

(2.1) การตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนรายวิชา สถานศึกษาสามารถให้ระดับผลการเรียนหรือระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียนเป็นระบบตัวเลข ระบบตัวอักษร ระบบร้อยละ และระบบที่ใช้คำสำคัญสะท้อนมาตรฐาน การตัดสินผลการเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้ระบบผ่านและไม่ผ่าน โดยกำหนดเกณฑ์การตัดสินผ่านแต่ละรายวิชา ที่ร้อยละ 50 จากนั้นจึงให้ระดับผลการเรียนที่ผ่านเป็นระบบต่างๆ ตามที่สถานศึกษากำหนด ได้แก่ระบบตัวเลข ระบบตัวอักษร ระบบร้อยละ ระบบที่ใช้คำสำคัญสะท้อนมาตรฐาน ตารางข้างใต้แสดงการให้ระดับผลการเรียนด้วยระบบต่างๆ และการเทียบกันได้ระหว่างระบบ

(2.2) การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้นให้ผลการประเมิน เป็นผ่านและไม่ผ่าน กรณีที่ผ่านให้ระดับผลการประเมินเป็นดีเยี่ยม ดีและผ่าน

- ในการสรุปผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน เพื่อการเลื่อนชั้นและจบการศึกษา กำหนดเกณฑ์การตัดสินเป็น 4 ระดับ และความหมายของแต่ละระดับ ดังนี้ 1) ดีเยี่ยม หมายถึง มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ที่มีคุณภาพดีเลิศอยู่เสมอ 2) ดี หมายถึง มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ 3) ผ่าน หมายถึง มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ แต่ยังมีข้อบกพร่องบางประการ และ 4) ไม่ผ่าน หมายถึง ไม่มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน หรือถ้ามีผลงาน ผลงานนั้นยังมีข้อบกพร่องที่ต้องได้รับการปรับปรุง แก้ไขหลายประการ

- ในการสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รวมทุกคุณลักษณะเพื่อการเลื่อนชั้นและ จบการศึกษา กำหนดเกณฑ์การตัดสินเป็น 4 ระดับ และความหมายของแต่ละระดับ ดังนี้ 1) ดีเยี่ยม หมายถึง ผู้เรียนปฏิบัติตามคุณลักษณะจนเป็นนิสัย และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อประโยชน์สุขของตนเองและสังคม โดยพิจารณาจากผลการประเมิน ระดับดีเยี่ยม จำนวน 5-8 คุณลักษณะและไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับดี 2) ดี หมายถึง ผู้เรียนมีคุณลักษณะในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ เพื่อให้เป็นการยอมรับของสังคม โดยพิจารณาจาก (1) ได้ผลการประเมินระดับดีเยี่ยม จำนวน 1-4 คุณลักษณะ และ ไม่มี

คุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับดีหรือ (2) ได้ผลการประเมินระดับดีเยี่ยม จำนวน 4 คุณลักษณะ และ ไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน หรือ (3) ได้ผลการประเมินระดับดี จำนวน 5-8 คุณลักษณะ และ ไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน 3) ผ่าน หมายถึง ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่สถานศึกษากำหนด โดยพิจารณาจาก (1) ได้ผลการประเมินระดับผ่าน จำนวน 5-8 คุณลักษณะ และ ไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน หรือ (2) ได้ผลการประเมินระดับดี จำนวน 4 คุณลักษณะ และ ไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน 4) ไม่ผ่าน หมายถึง ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่สถานศึกษากำหนด โดยพิจารณาจากผลการประเมินระดับไม่ผ่าน ตั้งแต่ 1 คุณลักษณะ

- การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรม และผลงานของผู้เรียนตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการประเมินเป็นผ่านและไม่ผ่าน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มี 3 ลักษณะ คือ 1) กิจกรรมแนะแนว 2) กิจกรรมนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย (1) กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารียุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ โดยผู้เรียนเลือกอย่างใด อย่างหนึ่ง 1 กิจกรรม (2) กิจกรรมชุมนุมหรือชมรมอีก 1 กิจกรรม 3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ให้ใช้ตัวอักษรแสดงผลการประเมิน ดังนี้ (1) “ผ” หมายถึง ผู้เรียนมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติกิจกรรมและมีผลงาน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด (2) “มผ” หมายถึง ผู้เรียนมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติกิจกรรมและมีผลงาน ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ในกรณีที่ผู้เรียนได้ผลของกิจกรรมเป็น “มผ” สถานศึกษาต้องจัดซ่อมเสริมให้ผู้เรียนทำกิจกรรม ในส่วนที่ผู้เรียนไม่ได้เข้าร่วมหรือไม่ได้ทำจนครบถ้วน แล้วจึงเปลี่ยนผลจาก “มผ” เป็น “ผ” ได้ทั้งนี้ต้องดำเนินการ ให้เสร็จสิ้นภายในปี การศึกษานั้น ยกเว้นมีเหตุสุดวิสัยให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษา

2) ระดับมัธยมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 17) ได้กล่าวถึงเกณฑ์การวัดและประเมิน ผลในระดับมัธยมศึกษาไว้ ดังนี้

(1) การตัดสินผลการเรียน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผล การเรียนรู้เพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียน ดังนี้ (1) ตัดสินผลการเรียนเป็นรายวิชา ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนตลอดภาคเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมดในรายวิชานั้นๆ (2) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัดและผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด (3) ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา และ (4) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินและมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดในการอ่าน คิด วิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องตรวจ สอบความรู้ ความสามารถที่แสดง พัฒนาการของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง อีกทั้งต้องสร้างให้ผู้เรียน รับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองด้วยการตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนของตนเองอย่างสม่ำเสมอ เช่นกัน ตัวชี้วัดซึ่งมีความสำคัญในการนำมาใช้ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ นั้น ยังเป็นแนวทาง สำหรับผู้สอนและผู้เรียนใช้ในการตรวจสอบย้อนกลับว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือยัง การประเมิน ในชั้นเรียนซึ่งต้องอาศัย ทั้งการประเมินผลย่อยเพื่อการพัฒนาและการประเมินผลรวมเพื่อสรุปการ เรียนรู้จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการตรวจสอบความก้าวหน้า ในการเรียนรู้ของผู้เรียน สถานศึกษา โดยผู้สอนกำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้ในการผ่านตัวชี้วัดทุกตัวให้เหมาะสมกับบริบทของ สถานศึกษา กล่าวคือ ให้ทำทายการเรียนรู้ไม่ยากหรือง่ายเกินไป เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินว่า สิ่งที่ผู้เรียนรู้เข้าใจ ทำได้นั้น เป็นที่น่าพอใจ บรรลุตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้หากยังไม่บรรลุจะต้องหา วิธีการช่วยเหลือ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสูงสุด การกำหนดเกณฑ์นี้ ผู้สอนสามารถให้ผู้เรียน ร่วมกำหนดด้วยได้เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันและสร้างแรงจูงใจในการเรียน การประเมิน เพื่อการพัฒนา ส่วนมากเป็นการประเมินอย่างไม่เป็นทางการ เช่น สังเกต หรือซักถาม หรือการ ทดสอบย่อยในการประเมินเพื่อพัฒนานี้ควรให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาจนผ่านเกณฑ์ที่ยอมรับ ได้ผู้เรียนแต่ละคนอาจใช้เวลาเรียนและวิธีการเรียนที่แตกต่างกัน ฉะนั้นผู้สอนควรนำข้อมูลที่ได้มา ใช้ปรับวิธีการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพอันจะนำไปสู่การบรรลุมาตรฐานการ เรียนรู้อย่างมีคุณภาพ การประเมินเพื่อการพัฒนาจึงไม่จำเป็นต้องตัดสินให้คะแนนเสมอไป การ ตัดสินให้คะแนนหรือให้เป็นระดับคุณภาพควรดำเนินการ โดยใช้การประเมินสรุปผลรวมเมื่อจบ หน่วยการเรียนรู้และจบรายวิชา การตัดสินผลการเรียน ตัดสินเป็นรายวิชา โดยใช้ผลการประเมิน ระหว่างภาคและปลายภาคตามสัดส่วน ที่สถานศึกษากำหนด ทุกรายวิชาต้องได้รับการตัดสินและ ให้ระดับผลการเรียน ทั้งนี้ผู้เรียนต้องผ่านทุกรายวิชาพื้นฐาน

(2) การให้ระดับผลการเรียน การตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนราย วิชาของ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้ใช้ตัวเลขแสดงระดับ ผลการเรียนเป็น 8 ระดับ

การตัดสินผลการเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้ระบบผ่านและไม่ผ่าน โดย กำหนดเกณฑ์ การตัดสินผ่านแต่ละวิชาที่ร้อยละ 50 จากนั้นจึงให้ระดับผลการเรียนที่ผ่าน สำหรับ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย ใช้ตัวเลข แสดงระดับผลการเรียนเป็น 8 ระดับ แนวการ ให้ระดับผลการเรียน 8 ระดับ

ตารางที่ 2.2 ความหมายของระดับผลการเรียน 8 ระดับ

ระดับผลการเรียน	ความหมาย	ช่วงคะแนนเป็นร้อยละ
4	ดีเยี่ยม	80-100
3.5	ดีมาก	75-79
3	ดี	70-74
2.5	ค่อนข้างดี	65-69
2	ปานกลาง	60-64
1.5	พอใช้	55-59
1	ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ	50-54
0	ต่ำกว่าเกณฑ์	0-49

ในกรณีที่ไม่สามารถให้ระดับผลการเรียนเป็น 8 ระดับได้ให้ใช้ตัว อักษรระบุเงื่อนไขของผลการเรียน ดังนี้ 1) “มส” หมายถึง ผู้เรียนไม่มีสิทธิเข้ารับการวัดผลปลายภาคเรียน เนื่องจากผู้เรียนมีเวลาเรียนไม่ถึง ร้อยละ 80 ของเวลาเรียนในแต่ละรายวิชา และไม่ได้รับการผ่อนผันให้เข้ารับการวัดผลปลายภาคเรียน และ 2) “ร” หมายถึง รอการตัดสินและยังตัดสินผลการเรียนไม่ได้เนื่องจากผู้เรียนไม่มีข้อมูลผลการเรียน รายวิชานั้นครบถ้วน ได้แก่ ไม่ได้วัดผลระหว่างภาคเรียน/ปลายภาคเรียน ไม่ได้ส่งงานที่มอบหมายให้ทำ ซึ่งงานนั้นเป็นส่วนหนึ่ง ของการตัดสินผลการเรียนหรือมีเหตุสุดวิสัยที่ทำให้ประเมินผลการเรียนไม่ได้

การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้นให้ระดับผล การประเมินเป็นผ่านและไม่ผ่าน กรณีที่ผ่านให้ระดับผลการประเมินเป็นดีเยี่ยม ดี และผ่าน ดังนี้ (1) ในการสรุปผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน เพื่อการเลื่อนชั้นและจบการศึกษา กำหนดเกณฑ์การตัดสินเป็น 4 ระดับ และความหมายของแต่ละระดับ ดังนี้ (1) ดีเยี่ยม หมายถึง มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ที่มีคุณภาพดีเลิศอยู่เสมอ (2) ดี หมายถึง มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ (3) ผ่าน หมายถึง มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ แต่ยังมีข้อบกพร่องบางประการ (4) ไม่ผ่าน หมายถึง ไม่มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน หรือถ้ามีผลงาน ผลงานนั้นยังมีข้อบกพร่องที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขหลายประการ

การสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทุกคุณลักษณะเพื่อการเลื่อนชั้น และจบการศึกษา กำหนดเกณฑ์การตัดสินเป็น 4 ระดับ และความหมายของแต่ละระดับ ดังนี้ 1) ดีเยี่ยม หมายถึง ผู้เรียนปฏิบัติตามคุณลักษณะจนเป็นนิสัยและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อประโยชน์สุขของตนเองและสังคม โดยพิจารณาจากผลการประเมิน ระดับดีเยี่ยม จำนวน 5-8 คุณลักษณะ และไม่มีคุณลักษณะใด ได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับดี 2) ดี หมายถึง ผู้เรียนมีคุณลักษณะในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ เพื่อให้เป็นการยอมรับของสังคม โดยพิจารณาจาก (1) ได้ผลการประเมินระดับดีเยี่ยม จำนวน 1-4 คุณลักษณะ และ ไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับดีหรือ (2) ได้ผลการประเมินระดับดีเยี่ยม จำนวน 4 คุณลักษณะ และ ไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน หรือ (3) ได้ผลการประเมินระดับดี จำนวน 5-8 คุณลักษณะ และ ไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน 3) ผ่าน หมายถึง ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่สถานศึกษากำหนด โดยพิจารณาจาก (1) ได้ผลการประเมินระดับผ่าน จำนวน 5-8 คุณลักษณะ และ ไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน หรือ (2) ได้ผลการประเมินระดับดี จำนวน 4 คุณลักษณะ และไม่มี คุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน 4) ไม่ผ่าน หมายถึง ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติได้ไม่ครบตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่สถานศึกษากำหนด โดยพิจารณาจากผลการประเมินระดับไม่ผ่าน ตั้งแต่ 1 คุณลักษณะ

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรม และผลงานของผู้เรียนตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการประเมินเป็นผ่านและไม่ผ่าน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มี 3 ลักษณะ คือ 1) กิจกรรมแนะแนว 2) กิจกรรมนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย (1) กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์และนักศึกษาวิชาทหาร โดยผู้เรียนเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง (2) กิจกรรมชุมนุมหรือชมรม ทั้งนี้ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมทั้งข้อ (1) และ (2) สำหรับ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถเลือกเข้าร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งในข้อ (1) หรือ (2) 3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ให้ใช้ตัวอักษรแสดงผลการประเมิน ดังนี้ “ผ” หมายถึง ผู้เรียนมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติกิจกรรมและมีผลงาน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และ “มผ” หมายถึง ผู้เรียนมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติกิจกรรมและมีผลงาน ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

จากหลักการ วัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สรุปได้ว่าเป็นกระบวนการตรวจสอบผลการเรียนรู้และพัฒนา การด้านต่างๆ ของผู้เรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดของหลักสูตร นำผลไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้และใช้เป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินผลการเรียน สถานศึกษาต้องดำเนินการวัดและ

ประเมินผลการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ มีกระบวนการจัดการที่เป็นระบบ และกระบวนการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพเพื่อให้ผลการประเมินถูกต้องตามสภาพความรู้ความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ถูกต้องตามหลักการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมทั้งสามารถรองรับการประเมินภายในและการประเมินภายนอกตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาได้ สถานศึกษาจึงควรกำหนดหลักการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังนี้ 1) สถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม 2) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต้องสอดคล้องและครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตร จัดให้มีการประเมินการอ่าน ทิศวิเคราะห์และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตลอดจนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) การประเมินผู้เรียนพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอน ต้องดำเนินการด้วยเทคนิควิธีการที่หลากหลายเพื่อให้สามารถวัดและประเมินผู้เรียนได้อย่างรอบด้านทั้งด้านความรู้ ความคิด กระบวนการ พฤติกรรมและเจตคติเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัด ธรรมชาติวิชาและระดับชั้นของผู้เรียน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความเที่ยงตรง ยุติธรรมและเชื่อถือได้ 5) การประเมินผลการเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน พัฒนาการจัดการเรียนและตัดสินใจผลการเรียน 6) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตรวจสอบผลการประเมินผลการเรียนรู้ 7) ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างสถานศึกษาและรูปแบบการศึกษาต่างๆ ให้สถานศึกษาจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาเพื่อเป็นหลักฐานการประเมินผลการเรียน รายงานผลการเรียน แสดงวุฒิการศึกษาและรับรองผลการเรียนของผู้เรียน

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การประเมินผลระหว่างเรียนการประเมินผลระหว่างเรียนเป็นการดำเนินการในระดับชั้นเรียน จุดหมายสำคัญเพื่อมุ่งหาคำตอบว่านักเรียนมีพัฒนาการและความก้าวหน้าในการเรียนรู้เพียงใด นักเรียนคนใดต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขด้านใดบ้าง ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องมีการวัดประเมินความรู้ ความก้าวหน้าของนักเรียนตามแผนการเรียนรู้ที่กำหนดเป็นระยะ สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำแผน การจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นเพื่อให้ครูได้นำไปใช้ในท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ทุกแผนได้จัดทำแบบประเมินไว้ ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการประเมินความรู้ ความสามารถของนักเรียนหรือประเมินทักษะการปฏิบัติงานตามสภาพจริงของนักเรียนได้ ครูต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอและครูสามารถใช้เทคนิคการประเมินอื่นๆ เพิ่มเติม อาทิ การซักถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต การตรวจการบ้าน ตรวจผลงาน ตรวจแฟ้มสะสมงาน การ

ทดสอบ เป็นต้น ทั้งนี้วิธีการประเมินอาจให้นักเรียนประเมินตนเอง ครูเป็นผู้ประเมิน เพื่อนนักเรียน ประเมินหรือผู้ปกครองร่วมประเมินก็ได้

การประเมินผลในระดับชั้นเรียนจะทำให้ครูทราบว่าผู้เรียนคนไหนเก่งหรืออ่อนใน สมรรถภาพใด กลุ่มสาระการเรียนรู้ใดจะต้องได้รับการช่วยเหลือในเรื่องใด ครูต้องแก้ไขข้อ บกพร่องหรือส่งเสริมผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม เช่น การสอนซ่อมเสริม การให้ ฝึกทักษะเพิ่มเติมหรือร่วมมือกับผู้ปกครองในการแก้ไข ช่วยเหลือร่วมกับครู การวัดประเมินผล ระหว่างเรียนในการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น แม้ว่าจะมีผู้เรียนต่างชั้นมาจัดการเรียนการ สอนร่วมกัน ในการวัดประเมินความสามารถของผู้เรียนครูผู้สอนต้องสามารถตอบคำถามได้ว่า ผู้เรียนแต่ละคนมีความรู้ ความสามารถ มีข้อบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้าง การ ประเมินผลเป็นระยะ เป็นรายเรื่อง รายสมรรถภาพจะช่วยให้ครูสามารถพัฒนาช่วยเหลือผู้เรียนได้ ตรงตามความรู้ความสามารถที่แท้จริง ทั้งยังช่วยให้ครูสามารถแบ่งกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดสื่อ อุปกรณ์ แบบฝึก ฯลฯ ให้กับผู้เรียนได้ตรงตามความรู้ความสามารถที่แท้จริงอีกด้วย

การวัดประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการดำเนินการในระดับสถานศึกษา ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดไว้ เพื่อตัดสินผลการเรียนเป็นราย ปี / รายภาค การประเมินผลตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ การอ่าน คิววิเคราะห์และเขียน การประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผลจากการวัดประเมินผลนี้สถานศึกษา สามารถนำไปใช้เป็นฐานในการพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนให้ได้ตาม มาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการวัดประเมินไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนชั้น กรณีที่ผู้เรียนไม่ ผ่านการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด โรงเรียนต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริมและจัดให้มี การประเมินผลการเรียนรู้ด้วยการวัดประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนในการสอนแบบคละชั้น ใช้ แนวทางของการวัดประเมินผลตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

จากการศึกษาด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันเพื่อที่ตรวจสอบว่าผู้เรียนได้พัฒนาไป ตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้หรือไม่ในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย จิตพิสัย โดย การวัดประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและ เพื่อตัดสินผลการเรียน

2.2.6.6 ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ

กิจกรรมวิชาการจัด ได้หลากหลายรูปแบบ แต่ควรเป็นกิจกรรมที่แตกต่างจากการเรียน ในหลักสูตรปกติ กล่าวคือ กิจกรรมมีความน่าสนใจ สนุก ทำท่าย มีความอิสระทางความคิดเปิด

โอกาสให้ปฏิบัติมากที่สุดและผู้เข้าค่ายทุกคนได้แสดงออกถึงศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ

1. ความหมายของงานวิชาการ

คำว่า วิชาการ ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 คือ การที่เกี่ยวกับวิชาความรู้โดยเฉพาะ งานวิชาการในสถานศึกษา เป็นงานหลักที่บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งมีผู้เสนอความหมายและขอบข่ายของงานวิชาการในสถานศึกษาไว้หลายแนวทาง

รุจิรี ภู่อาระ และจันทราณี สงวนนาม (2545 , น. 56) ได้ให้ความหมายของงานวิชาการ ว่า หมายถึง เป็นการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

สุมาลี แก้ววิมล (2547 , น. 15) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่าเป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการจัดกิจกรรมทุกชนิดใน โรงเรียนที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีคุณภาพสูงสุด โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ตามความมุ่งหมายของหลักสูตร

ศุภวรรณ นิตสุวรรณ (2548 , น. 14) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมหลากหลายที่เกี่ยวกับหลักสูตร และการปรับปรุงพัฒนาการเรียน การสอนเพื่อให้การเรียนการสอนของสถานศึกษาได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูงสุด

กัญญา สาทร (อ้างอิงใน สันติ บุญภิรมย์, 2552 , น. 21) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด

สรุปได้ว่า งานวิชาการในสถานศึกษาเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารสถานศึกษา เพราะสถานศึกษาเป็นแหล่งสร้างคน ให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา และมีคุณธรรม โดยถือว่าผู้เรียนทุกคนที่ศึกษาในสถานศึกษานี้จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และช่วยสร้างสรรค์สังคมให้ร่มเย็นเจริญรุ่งเรืองได้

2. ขอบข่ายงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียน ที่ผู้บริหารจะต้องเข้าใจขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ เพื่อจะได้ปฏิบัติและบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ซึ่งนักวิชาการศึกษาได้แบ่งขอบข่ายของงานวิชาการไว้ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้กว้างๆ 3 ด้าน คือ

1) การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการเป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการนำ

หลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอนมีรายละเอียดงานดังนี้ (1) แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดทำปฏิทินการศึกษา ความรับผิดชอบ งานตามภาระหน้าที่ การจัดชั้นตอนและเวลาในการทำงาน (2) โครงการสอน เป็นการจดยละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามหลักสูตร และ (3) บันทึกการสอนเป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์ โดยการวางแผนไว้ล่วงหน้า และยึดโครงการสอนเป็นหลัก 2) การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอนเพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี และสามารถปฏิบัติได้จึงต้องมรการจัดเกี่ยวกับการเรียนการสอนดังนี้ (1) การจัดตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละรายวิชา (2) การจัดชั้นเรียน เป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่ รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในห้องเรียน (3) การจัดครูเข้าสอน การจัดครูเข้าสอนต้องพิจารณาถึงความพร้อมของสถานศึกษา และความพร้อมของบุคลากรรวมถึงเชิญวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน (4) การจัดแบบเรียน โดยปกติสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการจะใช้แบบเรียนที่กระทรวงกำหนด นอกจากนั้นครูอาจใช้หนังสืออื่นเป็นหนังสือประกอบหรือจากเอกสารที่ครูเตรียมเอง (5) การปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการความก้าวหน้าของสังคม ธุรกิจอุตสาหกรรม เป็นต้น (6) การฝึกงาน จุดมุ่งหมายของการฝึกงานเป็นการให้ผู้เรียนรู้จักนำเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง ทั้งยังมุ่งให้ผู้เรียนได้เห็นปัญหาที่แท้จริงในสาขาวิชาและอาชีพนั้น เพื่อให้โอกาสผู้เรียนได้เตรียมตัวที่จะออกไปเผชิญกับชีวิตจริงต่อไป 3) การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอนเป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและการส่งเสริมการจัดหลักสูตร และ โปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ได้แก่ (1) การจัดสื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่เอื้อต่อการศึกษาของผู้เรียน เน้นเครื่องมือ และกิจกรรมให้ครูได้เลือกใช้ในการสอน (2) การจัดห้องสมุดเป็นที่รวมหนังสือ เอกสารสิ่งพิมพ์และวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นแหล่งวิทยาการให้ผู้เรียนได้ศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติม (3) การนิเทศการสอนเป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน และ (4) การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการเพื่อใช้เครื่องมือในด้านการตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียน

อุทัย บุญประเสริฐ (2538) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้ดังนี้ 1) หลักสูตรและการจัดการในการนำหลักสูตรไปใช้ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับหลักการและหลักเกณฑ์การบริหารหลักสูตร 2) การสอน การบริหารการสอน และการปรับปรุงหรือพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ บรรลุหลักการ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) กิจกรรมนักเรียน และการบริหารกิจกรรมนักเรียนให้เสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้ได้ผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น 4) สื่อกับกิจกรรมการเรียนการสอนและงานห้องสมุดเพื่อเสริมหรือสนับสนุนการเรียนการ

สอนส่วนต่างๆ ตามหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและช่วยให้ครูมีความรู้ที่ก้าวหน้ากว้างขวาง และทันสมัยอยู่เสมอ 5) การวัดผลประเมินผลการศึกษาของตัวผู้เรียนและการประเมินมาตรฐานหรือการประเมินผลสำเร็จของงานทางวิชาการของสถานศึกษาโดยส่วนรวมทั้งสถานศึกษา และ 6) การจัดการนิเทศการศึกษาและการพัฒนาวิชาชีพสำหรับครูและสำหรับบุคลากรทางการศึกษาอื่นๆ ของสถานศึกษา

กรมสามัญศึกษา (2540) ได้กำหนดรายการประเมินงานวิชาการตามเกณฑ์ประเมินมาตรฐานสถานศึกษามัธยมศึกษา พ.ศ.2539 ของกรมสามัญศึกษาที่ถือว่าเป็นขอบข่ายงานวิชาการ 6 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) การวางแผนงานวิชาการ (1) การรวบรวมข้อมูล และจัดทำระเบียบแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับงานวิชาการ (2) การทำแผนงานวิชาการ 2) การบริหารงานวิชาการ (1) การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ (2) การจัดกลุ่มการเรียน (3) การจัดตารางสอน (4) การจัดครูเข้าสอนตามตารางสอน (5) การจัดครูสอนแทน และ (6) การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงานทางวิชาการ 3) การจัดการเรียนการสอน (1) การจัดทำ การใช้ การปรับปรุงแผนการสอนรายวิชา และ (2) การจัดหา จัดทำ ใช้บำรุงรักษา และส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนการสอน 4) การพัฒนาและส่งเสริมด้านวิชาการ ดังนี้ (1) การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน (2) การจัดสอนซ่อมเสริม (3) การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน (4) การจัดกิจกรรมผู้เรียนตามหลักสูตร (5) การพัฒนาครูทางด้านวิชาการ (6) จำนวนครูที่ผ่านการอบรมหรือฝึกอบรมด้านวิชาการในรอบ 2 ปี (7) การสร้างบรรยากาศทางวิชาการในสถานศึกษา และ (8) การส่งเสริมการวิเคราะห์ วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 5) การวัดผลและประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนผู้เรียน ดังนี้ (1) การดำเนินการวัดผลประเมินผลการเรียน (2) การสร้างและปรับปรุงเครื่องมือการวัดผลการเรียน (3) การจัดทำมีเอกสารและแบบฟอร์มเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียน (4) การดำเนินการเกี่ยวกับหลักฐานการวัดผลประเมินผลการเรียน และ (5) งานทะเบียนผู้เรียน 6) การประเมินผลการจัดการงานวิชาการ ดังนี้ (1) การประเมินผลการจัดการงานวิชาการ (2) การประเมินผลในด้านคุณภาพการจัด การเรียนการสอน

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มี 5 ด้าน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2544, น. 100-115) ดังนี้

1. งานแผนงานวิชาการ ได้แก่ การจัดทำโครงการสอนแผนการสอนและคู่มือประมวลผลการเรียนการสอน การจัดทำข้อมูลสถิตินักเรียน จัดทำนำเสนอแผนนโยบายแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาจัดทำแผนการดำเนินงาน และธรรมเนียมสถานศึกษาจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการและอื่นๆ

2. งานจัดการเรียนการสอน ได้แก่ จัดบริการการศึกษาสำหรับคนพิการผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ (มาตรา 10) ดำเนินการจัดการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบ และตาม อัยาศัย ตามที่เห็นสมควร โดยให้ตอบสนองนโยบายของชาติ และความต้องการของท้องถิ่นเป็น สำคัญ(มาตรา 15) กำหนดคาบเวลาเรียน ตามเกณฑ์ขั้นต่ำ กำหนด ปิด-เปิด ภาคเรียนของ สถานศึกษาจัดการสอน จัดชั้นเรียน จัดครูเข้าสอน จัดสอนซ่อมเสริม และอื่น ๆ

3. งานพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอน ได้แก่ จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น (มาตรา 27 วรรค 2) เทียบโอนผลการเรียน(มาตรา 15 วรรคท้าย) จัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติมาตรฐานการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัดและแนว การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 พัฒนาปรับปรุงกระบวนการเรียน การสอนให้มีประสิทธิภาพ (มาตรา 30) จัดหาและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและให้บริการแก่ครู คัดเลือกหนังสือแบบเรียนที่กระทรวงฯ หรือเขตพื้นที่อนุมัติให้ใช้ในสถานศึกษา อนุมัติให้ใช้ หนังสือแบบเรียนเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นที่สถานศึกษาจัดทำและพัฒนาขึ้น จัดทำตำราเรียนใน วิชาที่สถานศึกษาเป็นผู้จัดทำหลักสูตร จัดหาวิทยากรและแหล่งประกอบการฝึกงาน จัดบริการ ห้องสมุดและที่อ่านหนังสืออื่นๆ นอกเหนือจากห้องสมุดจัดมุมค้นคว้าศึกษาในห้องเรียน จัดห้อง วิชาการสำหรับค้นคว้าของครูและอื่นๆ

4. งานวัดผลและประเมินผล ได้แก่ การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน พิจารณา จากพัฒนาการผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการ ทดสอบควบคุมกระบวนการเรียนการสอน (มาตรา 26) ดำเนินการให้มีการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา (มาตรา 48) ได้แก่ การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษา อนุมัติการจบการศึกษา ออก หลักฐานทางวิชาการ จัดทำทะเบียนวัดผล ติดตามและรายงานผลการปฏิบัติงานด้านวิชาการและ อื่นๆ

5. งานอื่นๆ ให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆทางด้านวิชาการ ของสถานศึกษา ตามคำร้องของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือ บุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของ สถานศึกษา (มาตรา 50) ประสาน ส่งเสริมและดำเนินการเกี่ยวกับสิทธิการจัดการศึกษาของ ครอบครัวและชุมชน (มาตรา 12) รมรงค์ให้เด็กทุกคนในพื้นที่บริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มาตรา 10) นำเสนอการแต่งตั้งกรรมการและอนุกรรมการด้านวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2544, น. 35) ได้กล่าวว่างานวิชาการเป็นงานหลักหรือภารกิจหลัก ของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้การกระจายอำนาจในการบริหารจัดการ ไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพซึ่งได้กำหนดขอบข่าย ภารกิจ งาน วิชาการไว้ดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การ แนະแนวการศึกษา 9) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 10) การส่งเสริมความรู้ ด้านวิชาการแก่ชุมชน 11) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและ องค์กรอื่น และ 12) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

3. งานส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้ แสดงผลงานทางวิชาการ 2) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมแข่งขันและทดสอบความรู้ ทางวิชาการของสถาบันอื่นทางวิชาการในทุกระดับ 3) ฝึกอบรม ให้ความรู้กับผู้เรียนก่อนที่จะเข้า ร่วมแข่งขันทางวิชาการกับสถาบันอื่น 4) จัดระบบและดำเนินงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพงาน วิชาการตามมาตรฐานของโรงเรียนกระทรวงศึกษาธิการ และสมศ. และ 5) ดำรวจและรายงานผล ปัญหา อุปสรรคและความสำเร็จของกิจกรรมทางวิชาการต่อผู้อำนวยการสถานศึกษา

จากการศึกษาด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรม ส่งเสริมงานวิชาการ หมายถึง การร่วมมือในการจัดการกิจกรรมต่างๆ ในด้านงานวิชาการ จัด แข่งขันทักษะ จัดแสดงผลงานด้านงานวิชาการทั้งของผู้บริหาร ครู และผู้เรียนของสถานศึกษาใน กลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี

2.3 บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 (ปทุมธานี-สระบุรี)

เขตพื้นที่การศึกษา (Educational Service Area) เป็นระบบการจัดแบ่งเขตพื้นที่ การศึกษาการปกครองที่จัดแบ่งโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อจัดระบบและ กระจายอำนาจการจัดการศึกษาในประเทศไทยให้ครอบคลุมมากขึ้น การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิจัย ในสำนั กงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 (ปทุมธานี-สระบุรี) และได้นำเสนอข้อมูลของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 (ปทุมธานี-สระบุรี) พอสังเขป ดังนี้

2.3.1 ภาพรวมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 (ปทุมธานี-สระบุรี)

2.3.1.1 ข้อมูลทั่วไปจังหวัดปทุมธานี

“ถิ่นบัวหลวง เมืองรวงข้าว เชื้อชาวมอญ นครธรรมะ พระตำหนักรวมใจ สดใสเจ้า พระยา ก้าวหน้าอุตสาหกรรม ” คำขวัญประจำจังหวัดปทุมธานี

ปทุมธานีเดิมเป็นถิ่นฐานบ้านเมืองมาแล้วไม่น้อยกว่า 300 ปีนับตั้งแต่สมัยสมเด็จพระ นารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา คือเมื่อพุทธศักราช 2202 มังนทมิตรได้กวาดต้อนครอบครัว มอญเมืองเมาะตะมะอพยพหนีภัยจากศึกพม่าเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารสมเด็จพระนารายณ์ มหาราชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ครอบครัวมอญไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่สามโคก จาก นั้นชุมชน สามโคกได้พัฒนาขึ้นตามลำดับ ต่อมาแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรีชาว มอญได้อพยพหนีพม่าเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารอีกครั้งที่ 2 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งบ้านเรือนที่สามโคกและครั้งสุดท้ายในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระ พุทธเลิศหล้านภาลัย ได้มีการอพยพชาวมอญครั้งใหญ่จากเมืองเมาะตะมะเข้าสู่ประเทศไทยเรียกว่า “มอญใหญ่” พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชาวมอญบางส่วนตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านสาม โกกอีก ฉะนั้นจากชุมชนที่ขนาดเล็ก “บ้านสามโคก” จึงกลายเป็น “เมืองสามโคก” ในกาลต่อมา พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงเอาพระทัยใส่ดูแลทำนุบำรุงชาวมอญเมืองสามโคก ไม่ได้ขาด เมื่อเดือน 11 พุทธศักราช 2358 ได้เสด็จประพาสที่เมืองสามโคก และประทับที่พลับ พลาริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งซ้ายเมืองสามโคก ยังความปลาบปลื้มใจให้แก่ชาวมอญเป็นล้นพ้น จึงได้พากันหลั่งไหลนำดอกบัวขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายราชสักการะอยู่เป็นเนืองนิจ ยังความซาบซึ้งใน พระราชหฤทัยเป็นที่ยิ่ง จึงบันดลพระราชหฤทัยให้พระราชทานนามเมืองสามโคกเสียใหม่ว่า “เมืองประทุมธานี” ซึ่งวันนั้นตรงกับวันที่ 23 สิงหาคม พุทธศักราช 2558 ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ดังกล่าว ชื่อเมืองประทุมธานีจึงได้กำเนิดนับตั้งแต่บัดนั้นเป็น ต้นมา

ในปีพุทธศักราช 2461 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้ใช้คำ ว่า “จังหวัด” แทน “เมือง” และให้เปลี่ยนการเขียนชื่อจังหวัดใหม่จาก “ประทุมธานี” เป็น “ปทุมธานี” ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้ยุบจังหวัดชัยบุรีขึ้นกับ

จังหวัดปทุมธานี เมื่อพุทธศักราช 2475 นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้พระราชทานนามเมืองปทุมธานี เป็นต้นมา จังหวัดปทุมธานีก็เจริญรุ่งเรืองขึ้นเป็นลำดับ เป็นจังหวัดที่อุดมสมบูรณ์มีศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์อื่นๆ เป็นของตัวเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวปทุมธานีภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งและเป็นจังหวัดในเขตปริมณฑลที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาก ตัวเมืองปทุมธานีอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ไปทางทิศเหนือประมาณ 46 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 1,565 ตารางกิโลเมตร การปกครองจังหวัดปทุมธานีแบ่งเป็น 7 อำเภอ คือ อำเภอเมืองปทุมธานี อำเภอสสามโคก อำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอธัญบุรี อำเภอหนองเสือ อำเภอลองหลวง และอำเภอลำลูกกา

2.3.1.2 ข้อมูลทั่วไปจังหวัดสระบุรี

พระพุทธรูปปางไสยาสน์ ป่าสักชลสิทธิ์ ฐานผลิตอุตสาหกรรม เกษตรนำล้ำแหล่งเที่ยว หนึ่งเดียวกะหรีบับนมดี ประเพณีตักบาตรดอกไม้งาม เหลืองอร่ามทุ่งทานตะวัน ลือลั่นเมืองชุมทาง” คำขวัญประจำจังหวัดสระบุรี

จังหวัดสระบุรีมีประวัติอันสันนิษฐานว่าตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ. 2092 ในรัชสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิแห่งกรุงศรีอยุธยา สืบเนื่องมาจากยามมีศึกสงครามประชิดติดพระนครไม่สามารถเรียกระดมพลรักษาพระนครได้ทันเพราะหัวเมืองต่างๆ ตามที่มีการแบ่งการปกครองอยู่ห่างจากกรุงศรีอยุธยาไกล จึงต้องตั้งเมืองใหม่ขึ้นเพื่อให้สะดวกรวดเร็วและได้ผลทันต่อเหตุการณ์ยามเกิดศึกสงคราม ส่วนที่ตั้งเมืองสระบุรีคราวแรกไม่มีการกำหนดเขตแดนไว้แน่นอน สันนิษฐานว่าคงจะแบ่งเอาบางส่วนจากทางเมืองลพบุรี แขวงเมืองนครราชสีมา แขวงเมืองนครนายก ตั้งขึ้นเป็นเมืองสระบุรี ทั้งนี้เพราะเขตที่ตั้งขึ้นเป็นเมืองสระบุรี เป็นเขตที่คลุมบางส่วนของแม่น้ำป่าสัก ซึ่งสะดวกต่อการเดินทางไปทางภาคตะวันออก ตะวันออกเฉียงเหนือ และยังคงเป็นเส้นทางที่พวกขอมสมัยโบราณเคยใช้เดินทางในการติดต่อกับราชธานี (นครธม)

จังหวัดสระบุรีตั้งอยู่ภาคกลางของประเทศไทยตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานครประมาณเส้นรุ้งที่ 14 องศา 31 ลิปดา 43.59439 ฟลิปดาเหนือ กับเส้นแวงที่ 100 องศา 54 ลิปดา 35.58478 ฟลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ระยะทางประมาณ 108 กม. (อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ-ศาลากลางจังหวัด) และตามทางรถไฟสาย ตะวันออกเฉียงเหนือ ระยะทางประมาณ 113 กิโลเมตร และตามแม่น้ำเจ้าพระยาแยกเข้าแม่น้ำป่าสักประมาณ 165 กิโลเมตร เนื้อที่ จังหวัดสระบุรีมีเนื้อที่ทั้งหมด 3,576,486 ตร.กม. หรือประมาณ 2,235,304 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.70 ของพื้นที่ประเทศ

จังหวัดสระบุรีแบ่งการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสระบุรี อำเภอแก่งคอย อำเภอหนองแขง อำเภอวิหารแดง อำเภอหนองแค อำเภอบ้านหมอ อำเภอหนองโดน อำเภอพระพุทธบาท อำเภอเสาไห้ อำเภอมวกเหล็ก อำเภอวังม่วง อำเภอดอนพุด และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

2.5.1.3 วิสัยทัศน์ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 คือ เป็นองค์กรระดับชาติ ขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานสากล

2.3.1.4 พันธกิจ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 มีดังนี้ 1) เป็นองค์กรที่ทันสมัยบริหารจัดการคล่องตัวแบบ TQA เน้นการกระจายอำนาจตามหลักธรรมาภิบาล เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ให้บริการด้านการศึกษาที่เป็นเลิศ ด้วยการพัฒนาคุณภาพระดับชาติอย่างต่อเนื่อง 3) มุ่งมั่นพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่มืออาชีพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของบุคลากร 4) สร้างนวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา 5) ให้การบริการด้วยความรวดเร็วด้วยความจริงใจและมีมิตรไมตรี 6) สร้างภาคีเครือข่ายพัฒนาการศึกษาสู่ระดับชาติ และ 7) ส่งเสริม สนับสนุนนิเทศ ติดตามประเมินผลการบริหารองค์กรและสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2.3.1.5 เป้าประสงค์ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 มีดังนี้ 1) สร้างสรรค์ผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลก (World Citizen) เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข มีลักษณะความเป็นเลิศทางวิชาการตามหลักสเกวาร์ดการ์ดเนอร์ การสื่อสารสองภาษาล้ำหน้าทางความคิด ผลิตงานอย่างสร้างสรรค์และความรับผิดชอบต่อสังคมโลก 2) ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นคนดีมีจรรยาบรรณเป็นคนเก่งสอนอย่างมีคุณภาพ ใช้ภาษาสื่อการสอนเป็นภาษาไทยคู่ภาษาอังกฤษยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีขวัญและกำลังใจผ่านการประเมินในระดับชาติ 3) พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้สู่กลุ่มอาชีพเพื่อการมีงานทำเทียบเคียงมาตรฐานสากล 4) สร้างองค์กรและสถานศึกษาชั้นดีบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ TQA เป็นผู้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารและใช้จัดการเรียนการสอนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา 5) สถานศึกษามีปัจจัยพื้นฐานตามเกณฑ์มาตรฐาน สากล มีการพัฒนาบรรยากาศสภาพแวดล้อมในองค์กรและสถานศึกษาให้มีความสะอาดร่มรื่น สวยงาม อบอุ่น ปลอดภัยปลอดสารเสพติด และ 6) ระดมสรรพกำลังภาคีเครือข่ายร่วมพัฒนาจัดการเรียนรู้และร่วมพัฒนากับสถานศึกษาในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาคระดับประเทศ และระหว่างประเทศ สพม.เขต 4 ปทุมธานี-สระบุรี

2.3.1.6 ค่านิยมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 มีดังนี้ 1) มุ่งผลงานที่มีคุณภาพและเป็นเลิศ (Quality) 2) ดูแลการศึกษาด้วยหัวใจและความเป็นมืออาชีพ (Professional) 3) กระชับ มีประสิทธิภาพและคล่องตัว (Flexibility & Performance) 4) ทำงานเป็นทีม (Teamwork)

5) เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (Learning) 6) พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (Preparedness for change) 7) โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ (Good Governance) และ 8) รับผิดชอบต่อสังคม (Societal Responsibility)

2.3.1.7 วัฒนธรรมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 คือ มุ่งมั่นพัฒนาการศึกษาเด็กไทย ด้วยใจบริการ

2.3.2 ข้อมูลสารสนเทศการจัดการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 (ปทุมธานี-สระบุรี) เป็นองค์กรหลักในการบริหารจัดการมัธยมศึกษาให้มีคุณภาพและพัฒนาสู่ความเป็นเลิศตามมาตรฐานสากล มีหน้าที่จัดการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานเท่าเทียมกัน โดยมีปริมาณงานผลการดำเนินงานและแนวทางการพัฒนา ดังตารางที่ 2.2-2.4 (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2558)

ตารางที่ 2.3 แสดงข้อมูลสารสนเทศการจัดการศึกษา

ที่	ปริมาณงาน	จำนวน	หน่วย
1	จำนวนสถานศึกษา	42	โรงเรียน
	- ปทุมธานี มีสถานศึกษา	21	โรงเรียน
	- สระบุรี มีสถานศึกษา	21	โรงเรียน
2	จำนวนข้าราชการที่ปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษา (10 มิ.ย.58)	2,941	คน
3	จำนวนห้องเรียน	1,425	ห้องเรียน
	- ปทุมธานี มีห้องเรียน	986	ห้องเรียน
	- สระบุรี มีห้องเรียน	665	ห้องเรียน
4	จำนวนนักเรียน	63,609	คน
	- ระดับประถมศึกษา	366	คน
	- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	35,586	คน
	- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	27,657	คน
	ปทุมธานี		
	- ระดับประถมศึกษา	366	คน
	- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	17,742	คน

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ที่	ปริมาณงาน	จำนวน	หน่วย
	- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	27,657	คน
	ปทุมธานี		
	- ระดับประถมศึกษา	366	คน
	- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	17,742	คน
	- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	17,878	คน
	รวม	35,986	คน
	สระบุรี		
	- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	17,857	คน
	- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	11,454	คน
	รวม	29,311	คน

ที่มา: สพม. เขต 4 ปทุมธานี-สระบุรี หน้า 7

ตารางที่ 2.4 แสดงข้อมูลผู้เรียน และครูจังหวัดปทุมธานี (ผู้เรียน: 10 มิ.ย.58, ครู 10 มิ.ย.5858)

ที่	ชื่อสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน ครู	จำนวน ผู้เรียน
1	ปทุมวิไล	นายวิรพงษ์ คล้อยดี	146	3,390
2	คณะราษฎร์บำรุงปทุมธานี	นายไพฑูรย์ จารุสาร	101	2,291
3	ปทุมธานีรัตนพนธ์บำรุง	นายวิรพงษ์ ประดิษฐ์	54	831
4	หอวังปทุมธานี	นายสาทร สมบุญ	72	1,931
5	ธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยา	นายสุรชัย ภิญโญชีพ	146	3,933
6	ทีปังกรวิทยาพัฒน์ (มัธยมวัดหัตถสาร- เกษตร) ในพระราชูปถัมภ์	ว่าที่ร้อยตรีเริงฤทธิ์ ผดุงพันธ์	83	2,400
7	สวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต	นายสมชาย พิทักษ์ทอง	126	3,325

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

ที่	ชื่อสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน ครู	จำนวน ผู้เรียน
8	ชัยสิทธิ์वास “พัฒนัสายบำรุง”	นายทศพงศ์ พิระพุด	20	262
9	เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า ปทุมธานี	นายพงษ์วิวัฒน์ สิงห์มณี	93	2,285
10	บัวแก้วเกษตร	นางจรุง จารุสาร	39	729
11	สุนทรโรเมตตาประชาสรรค์	นางดวงกมล คงเมืองนาม	12	195
12	วราษานันต์ดามาศวิทยา	นายเจริญ บัวลี	65	1,759
13	จุฬารณราชวิทยาลัย ปทุมธานี	นายสมร ปาโท	32	785
14	ธัญบุรี	นายชวา หมั่นมี	126	2,848
15	ธัญรัตน์	นายอนุสรณ์ มาสกรานต์	130	3,300
16	สายปัญญารังสิต	น.ส.อารีวรรณ เอ็มโกษา	84	2,246
17	เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการลำลูกกา	นายนฤนาท ชันทับไทย	93	2,285
18	เทพศิรินทร์คลองสิบสาม ปทุมธานี	นายเอกภพ สมุทธานนท์	60	1,162
19	นวมินทรราชินูทิศ สอนกุลหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี	นายวรพันธ์ แก้วอุดม	86	1,998
20	มัธยมสังคีตวิทยา กรุงเทพมหานคร	นายนฤภพ ชันทับไทย	50	681
21	หนองเสือวิทยาคม	นายนฤนาท ผ่องศรีนวล	67	1,809
22	เฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา		1	90
		รวม	1,665	40,167

ที่มา: สพม. เขต 4 ปทุมธานี-สระบุรี หน้า 17

ตารางที่ 2.5 แสดงข้อมูลผู้เรียนจังหวัดสระบุรี

ที่	ชื่อสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน ครู	จำนวน ผู้เรียน
1	สวนกุหลาบวิทยาลัย สระบุรี	นายชานิต มุลสภา	78	2,019
2	สระบุรีวิทยาคม	นายเฉลียว ไตรพิพัฒน์	146	3,398
3	หนองแขงวิทยา	นายเชิดพงษ์ ชูพันธ์	39	615
4	บ้านหม้อ “พัฒนานุกูล”	นายพงษ์ศักดิ์ หนูทรัพย์	53	896
5	คอนฟูควิทยา	นายพิชญ์ เศษโต	19	318
6	หนองโคนวิทยา	นายสุชาติ กรดงาม	16	156
7	พระพุทธบาท “พลาณุกูลวิทยา”	นายชนาพล จีระเดชมัทร์	23	287
8	สุธีวิทยา	นายชวิศจิตปยุตพงษ์	61	1,042
9	โคกกระท้อนกิตติคุณวุฒิวิทยา	นายปรีชา แจ่มประดิษฐ์	33	470
10	เสาไห้ “วิมลวิทยานุกูล”	นายทิมมพร ศิริพันธ์	124	2,863
11	เทพศิรินทร์ พุแค	นายอิทธิเดช กุศล	80	1,925
12	แก่งคอย	นายฉัฐนันท์ คณพิทักษ์	105	2,839
13	บ้านท่ามะพร้าววิทยา	นายชนพจ แก้ววงษา	29	529
14	สองคอนวิทยาคม	นายชาติ วัฒนเขจร	29	368
15	เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสระบุรี	นางพรทิพย์ บุญเจริญ	24	509
16	หนองแค “สกรกิจพิทยา”	นายเชิดพงษ์ ชูพันธ์	84	2,236
17	หินกองวิทยาคม	นายสมชาย พงษ์ภมร	43	638
18	ประเทียบวิทยาทาน	นายทวน เทียงเจริญ	62	1,551
19	ซับน้อยเหนือวิทยาคม	นายสันต์รัช ศรีคำแท้	22	490
20	มวกเหล็กวิทยา	นายวัชรินทร์ มัสเจริญ	68	1,589
21	วังม่วงวิทยาคม	นางปราณี ลายเลื่อ	19	364
		รวม	1,123	24,481

ที่มา: สพม. เขต 4 ปทุมธานี-สระบุรี หน้า 18

2.3.3 กรอบแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

2.3.3.1 วิสัยทัศน์(VISION) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ถือเป็นองค์รรถรมาภิบาล ทันสมัย ยกระดับคุณภาพการมัธยมศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามมาตรฐานสากลบนพื้นฐานความเป็นไทย

2.3.3.2 พันธกิจ (MISSION) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 คือ 1) พัฒนาการมัธยมศึกษาให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ทันสมัยประชากรวัยเรียนมีคุณภาพระดับสากลบนพื้นฐานความเป็นไทย 2) พัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูงมีคุณธรรมมีจริยธรรม 3) พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้สู่กลุ่มอาชีพเทียบเคียงมาตรฐานสากล 4) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพและกระจายอำนาจตามหลักนิติบุคคล และ 5) ระดมสรรพกำลังสร้างภาคีเครือข่ายร่วมพัฒนาจัดการมัธยมศึกษาที่เข้มแข็ง

2.3.3.3 ค่านิยม ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 คือ เป็นหนึ่งเดียว (wholeness) และเป็นสังคมเปี่ยมสุข (happiness social)

2.3.3.4 เป้าหมาย ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 คือ 1) สร้างเยาวชนปทุมธานี-สระบุรี ให้เป็นคนที่สมบูรณ์ 2) นำทางพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูงมีคุณธรรมมีจริยธรรม 3) พัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้พร้อมสื่อ ICT และมีภูมิทัศน์ที่สวยงาม สะอาดร่มรื่น และ 4) ผู้เรียนทุกคนต้องทำงานในระหว่างเรียน

2.3.3.5 กลยุทธ์ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 คือ 1) การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 2) สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน และท้องถิ่น 3) สร้างเยาวชนให้มีความเป็น ไทยและทันต่อการเปลี่ยนแปลง 4) สร้างระบบการกำกับ ติดตาม และประเมินผลให้มีประสิทธิภาพ

2.3.3.6 ภาระงานที่ต้องติดตาม

1. การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 1) มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกันระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 กับสถานศึกษาและระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับบุคลากรในสถานศึกษา 2) ร่วมมือและประสานสัมพันธ์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคส่วนอื่นๆ ทุกภาคส่วน และ 3) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานของสถานศึกษาเป็นระยะๆ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความสำเร็จของผู้เรียน ครู และสถานศึกษา

2. การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนและท้องถิ่น คือ 1) สร้างหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และความต้องการของท้องถิ่น 2) สร้างกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะทางความคิด ทักษะในการดำรงชีวิต มีคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และมีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ 3) วัดผล

ประเมินผลการเรียนตามพัฒนาการของผู้เรียน 4) สร้างแหล่งการเรียนรู้พร้อมสื่อ ICT ในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้และ 5) ให้ผู้เรียนและบุคลากรในสถานศึกษาได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษารวมถึงต่างจังหวัดและต่างประเทศ

3. การสร้างเยาวชนให้มีความเป็นไทย และทันต่อการเปลี่ยนแปลง คือ 1) สืบสานประเพณีและวัฒนธรรมของไทยให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น 2) ปรับกระบวนการเรียนรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของอาเซียนและของโลก

2.3.3.7 การจัดเตรียมข้อมูล ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 4 คือ การจัดเตรียมข้อมูลที่แต่ละสถานศึกษาควรมีและเตรียมไว้โดยฝ่ายบริหารของสถานศึกษาจัดทำและวิเคราะห์ 1) ข้อมูลบุคลากรจำนวนบุคลากรแยกตามประเภทข้าราชการครู ครูอัตราจ้าง ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว พนักงานราชการ เป็นต้น และบุคลากรปฏิบัติงานตรงความรู้ความสามารถจำนวนเท่าไร และไม่ตรงความรู้ ความสามารถจำนวนเท่าไร 2) ข้อมูลสถานที่อาคารเรียน อาคารประกอบ 3) ข้อมูลสื่อการเรียนการสอนรวมทั้งคอมพิวเตอร์ มีความพร้อมหรือขาดอย่างไร 4) กิจกรรมอาชีพของประชากรในท้องถิ่นและกิจกรรมอาชีพของจังหวัด และ 5) จุดเด่น จุดด้อย ปัญหา และอุปสรรคของแต่ละสถานศึกษา

2.3.3.8 ขั้นตอนการดำเนินการประกอบด้วย 1) จัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจและกำหนดเป้าหมาย กำหนดกรอบการจัดทำแผนผู้เข้าร่วมประชุม ผู้อำนวยการสถานศึกษาและรองผู้อำนวยการฝ่ายแผนของสถานศึกษาประชุมครั้งละจังหวัดจำนวนจะไม่มากเกินไปเพื่อให้ทุกคนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น 2) จัดประชุมทบทวนกรอบเป้าหมายและกรอบแผนของแต่ละสถานศึกษารวม 2 จังหวัด เพื่อให้เห็นภาพรวมทั้งหมด ผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการฝ่ายแผน 3) ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับหัวหน้างานในสถานศึกษาเพื่อให้ได้ช่วยวิพากษ์กรอบเป้าหมายและกรอบแผนผู้ที่เข้าร่วมประชุม ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหัวหน้ากลุ่มสาระ หัวหน้างานของแต่ละสถานศึกษา ถ้าจำนวนรวมทั้งจังหวัดมากไปอาจประชุมทีละสหวิทยาเขต 4) แต่ละสถานศึกษาประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับบุคลากรของสถานศึกษาทุกคนให้ร่วมแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์ 5) ประชุมร่วมกันจัดทำแผน ตามกรอบเป้าหมายและกรอบแผนที่ได้วิพากษ์ตกลึกแล้วสถานศึกษาละประมาณ 3-4 คน 6) ประชุมร่วมกันระหว่างสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือผู้ที่มีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน และทำข้อตกลงร่วมกัน 7) ปฏิบัติตามแผนในส่วนที่ทำได้ก่อนและเตรียมการในส่วนที่เกี่ยวข้อง เริ่มกระบวนการเต็มแผน ณ วันที่เปิดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา พ.ศ.2556 และ 8) ดำเนินการ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

2.3.3.9 สร้างระบบการกำกับ ติดตาม และประเมินผลให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้ 1) มีการประชุม ปรึกษาหารือในการกำหนดการปฏิบัติงานร่วมกัน 2) มีการจัดทำแผนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาและสถานศึกษาร่วมกันพร้อมทั้งดำเนินการตามแผน 3) มีการกำกับ ติดตามและประเมินผลในเชิงประจักษ์ 4) มีการให้ขวัญกำลังใจ ยกย่องชมเชยกับผู้ที่ปฏิบัติงานได้ ประสบความสำเร็จและส่งเสริมให้มีความสามารถเพิ่มขึ้น และ 5) สร้างกระบวนการพัฒนาบุคลากรที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ ให้มีกำลังใจในการปฏิบัติงานต่อไป

2.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

มงคล อี๊ดเหล็ก (2542, น. บทคัดย่อ, อ้างถึงในทวิท ระโหฐาน, 2552, น. 37) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดตราด พบว่าการมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจการบริหารสถานศึกษาอยู่ระดับปานกลาง และงานวิชาการเป็นงานหลักอยู่ในอันดับแรก ครูชายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากกว่าครูหญิง

พรเทพ นามกล (2543, น. บทคัดย่อ, อ้างถึงในนฤมล พอดี, 2549, น. 40) ศึกษาสภาพ ปัจจุบันและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูโรงเรียนอัสสัมชัญ ระยอง ผลการวิจัยพบว่า 1) บุคลากรครู โรงเรียนอัสสัมชัญ ระยอง มีส่วนร่วมในการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง 2) การมีส่วนร่วมในการบริหารของบุคลากรในโรงเรียนมีปัญหาอยู่ระดับน้อย 3) เปรียบเทียบความคิดของ บุคลากรครูกับผู้บริหารเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารไม่พบความแตกต่างและ 4) ข้อเสนอแนะเพื่อให้บุคลากรครูมีส่วนร่วมในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรเปิด โอกาสให้บุคลากรครูมีส่วนร่วมในกิจกรรมของงานบริหารด้านต่างๆ กำหนดมาตรการเพื่อให้เกิด การมีส่วนร่วมจากบุคลากรครูและกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาในลักษณะการมีส่วนร่วม แบบระบบเปิด อันจะทำให้บุคลากรครูร่วมกันพัฒนาสถาบันมีความรักความผูกพันต่อสถาบัน ทำ ให้สถาบันได้พัฒนาแบบยั่งยืน

บำเหน็จ จินขาวำ (2545, น. 97) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถาน ศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาสถานศึกษาในสังกัดงานการประถมศึกษาอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายได้ออยู่ในระดับปานกลาง ด้านสถานภาพพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเทียบความแตกต่างโดยจำแนกตามสถานภาพ พบว่ามีความแตกต่างกัน ผู้บริหารสถานศึกษามี คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าผู้แทนครูและผู้แทนชุมชน

ประสงค์ ปุริโต. (2547) ทำการศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาบ้านหนองผักแว่น ผลการวิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์ในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 5 ยุทธศาสตร์ที่สำคัญได้แก่ ยุทธศาสตร์การสร้างความตระหนักมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วม ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินตามแผนตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข ยุทธศาสตร์ในการสร้างทีมงานและทำงานเป็นทีม ยุทธศาสตร์การร่วมประชุม อบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์และการสร้างเครือข่าย

นฤมล พอดี (2549, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต 1 จำนวน 4 ด้าน และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครู จำแนกตามขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต 1 จำนวน 282 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของครู เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ คะแนนเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงบประมาณ 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านการบริหารงบประมาณ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พลอยงาม พะลายานนท์ (2550, น. 1) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการและเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายพหุธานี เขต 1 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการนิเทศภายในอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนสถานศึกษาเอกชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนสถานศึกษาเอกชนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการจัดการเรียนการสอนครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 10 ปีขึ้นไป มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 1-5 ปี และด้านการนิเทศภายใน ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 10 ปีขึ้นไป มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 1-5 ปี และ 6-10 ปี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ และด้านการวัดผลและประเมินผลไม่แตกต่างกัน

อภิเชษฐ์ พาลี (2552, น. 91-93) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและรายด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย รองลงมาคือ ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุดคือ ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพ ไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน

ทวิท ระโหฐาน (2552, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของครู ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครู โดยจำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง 287 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) (ค่า F-test) พบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครู จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนจำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สุนันทา เมืองสงวน (2553, น. 60-61) ได้ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาวัดบางรักใหญ่ (สายอักษรศรี) พบว่า ในภาพรวมมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากทุกด้าน ในแต่ละด้านมีค่าเฉลี่ยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการวัดผลและการเรียนรู้ ด้านงานบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านงานบริหารและจัดการหลักสูตร ด้านงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และด้านงานการประชุมอบรมทางวิชาการ

พิทักษ์ เหมือนศาสตร์ (2553, น. บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู สถานศึกษาวัดวิมุตยาราม สำนักงานบางพลัด สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของครู สถานศึกษาวัดวิมุตยาราม สำนักงานบางพลัด สังกัดกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3) ด้านการนิเทศภายใน และ 4) ด้านการวัดและประเมินผลกลุ่มตัวอย่าง 26 คน เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ และแบบตรวจสอบรายการ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของ สถานศึกษาวัดวิมุตยาราม สำนักงานบางพลัด สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ครูมีส่วนร่วมมากที่สุดและด้านนิเทศภายในครูมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

สุนันทา เมืองสงวน (2553, น. 60-61) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาวัดบางรักใหญ่ (สายอักษรศรี) ในด้านงานบริหารจัดการหลักสูตร งานบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ งานการประชุมอบรมทางวิชาการ งานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้ 1) ด้านงานบริหารจัดการหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความเห็นอันดับที่ 1 คือ การมีส่วนร่วมดำเนินการจัดตารางสอนของสถานศึกษา อันดับที่ 2 คือ การจัดทำและการดำเนินการใช้หลักสูตร อันดับที่ 3 คือ การกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อจัดทำหลักสูตรการศึกษา และการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และการดำเนินการประเมินผลการใช้หลักสูตรและอันดับสุดท้าย คือ การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ตามลำดับ

วัลย์กร สารบุญ (2555, น. ง) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนสถานศึกษาปลวกแดงพิทยาคม สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โครวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตร ไปใช้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมิน

เศรษฐชัย วิสาโท (2556, น. ก-ข) ได้ศึกษา เรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประธานคณะกรรมการจำนวน 118 คน ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 118 คน ผู้แทนครูจำนวน 118 คน รวมจำนวน 354 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย รองลงมาคือ ด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในการปฏิบัติคือ ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร 2) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน 3) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของของคณะกรรมการสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามสถานภาพ ไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน และ 4) แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สถานศึกษาควรให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดหาเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตร การพัฒนาระบบการสนับสนุนการจัดการหลักสูตรสถานศึกษาการจัดทำโครงสร้างของหลักสูตรการออกแบบการเรียนรู้อ การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมาย การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ดีลานีย์ (Declaney, 2000, p. 2349-A, อ้างถึงในเศรษฐชัย วิสาโท, 2556, น.40-41) ได้ศึกษาความร่วมมือของผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับท้องถิ่นภายใต้ระบบโรงเรียนแห่งรัฐ/สาธารณะ โดยเน้นการศึกษาทัศนของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีบทบาทในฐานะเป็นตัวแทนที่อยู่

คณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นตามระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนความพึงพอใจ ไม่พอใจ ต่อช่องทางสื่อสาร ผลการศึกษา พบว่า ความแตกต่างของการมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับบทบาท ในการตัดสินใจของผู้ปกครองกับนักศึกษา มีผลทำให้เกิดความตึงเครียดระหว่างกลุ่มทั้งสองได้ ช่องทางการสื่อสารระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองที่เหมาะสมจะต้องเกี่ยวข้องกับเด็กหรือ สถานการณ์ที่ไม่ก่อให้เกิดความโต้แย้งระหว่างกันได้ เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารแบบสองทางอย่าง เปิดเผยและต่อเนื่อง จะเพิ่มให้ผู้ปกครอง มีสิทธิ์ในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมมากขึ้น การที่ไม่มีการส่งเสริมให้มีการร่วมมืออย่างใกล้ชิดและเปิดเผยจะนำไปสู่การโต้แย้ง และประท้วง มากขึ้น

ฟลาวเลอร์ (Fowler, 1986, อ้างถึงใน ทวิท ระโหฐาน, 2552, น.39) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมตัดสินใจกับขวัญกำลังใจการทำงานของครู อาจารย์ สถานศึกษาประถมศึกษาในภาครัฐ ภาคตะวันออกเฉียงใต้ เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา 5 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านกิจการผู้เรียน ด้านบุคคล ด้านทรัพยากร และด้านสัมพันธ์กับชุมชน ผลการวิจัย พบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีความสัมพันธ์ทางบวกกับขวัญกำลังใจการทำงาน 2) สถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้ครู อาจารย์มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกับสถานศึกษาที่ไม่เปิดโอกาส ให้ครูอาจารย์มีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการ มีขวัญและกำลังใจในการทำงานแตกต่างกัน

จากการศึกษาผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ผู้วิจัยสรุป ได้ว่า การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารจัดการด้านการเรียนการสอนหรือการบริหาร จัดการเกี่ยวกับหลักสูตรของโรงเรียนในทุกด้าน พบว่า บทบาทของครูที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับมาก โดยเฉพาะในด้านของการบริหารจัดการหลักสูตร จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าไม่ ว่าจะเป็นกิจกรรมใดหรือหลักสูตรใดก็ตามที่มีครูได้เข้าไปมีบทบาทและมีส่วนร่วมมากจะส่งผลต่อ การพัฒนาประสิทธิภาพของผู้เรียนที่สูงมากขึ้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่าเป็นสาเหตุมาจากที่ครูเป็นผู้ที่อยู่กับ ผู้เรียนอย่างใกล้ชิดและทราบถึงความต้องการและปัญหาของผู้เรียนมากที่สุด ทำให้สามารถ ออกแบบหลักสูตรในการเรียนการสอนได้ตามความต้องการของผู้เรียน รองลงมาอยู่ในระดับปาน กลาง ด้านการมีส่วนร่วมของครูชายและครูหญิงพบว่า ครูชายต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการ ศึกษามากกว่าครูหญิง โดยเฉพาะในด้านอาคารสถานที่ ดังนั้นผู้วิจัยคิดว่าผู้บริหารสถานศึกษาและ ผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับสูงของแต่ละสถานศึกษาต้องเปิดกว้าง ยอมรับ มุมมองที่แตกต่างอย่าง สร้างสรรค์ และให้ความสำคัญกับครูให้ครู ได้กล้าคิด กล้าทำในการพัฒนาหลักสูตรการเรียน การสอน โดยเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง โดยที่ผู้บริหาร เป็นส่วนหนึ่งที่สนับสนุน โดยเข้าร่วมเป็นที่ปรึกษาหรือนำติดตามประเมินดูอย่างใกล้ชิดเพื่อให้

สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาไทยในศตวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) ที่จะต้องมีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบใน 3 ประเด็นหลัก คือ การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารและการจัดการศึกษา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและตัวอย่าง

3.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา พ.ศ. 2558 รวมทั้งสิ้น 1,664 คน จาก 21 โรงเรียน ดังนี้

3.1.1.1 ผู้บริหาร จำนวน 218 คน

3.1.1.2 ครู จำนวน 1,446 คน

3.1.2 ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี กำหนดจำนวนตัวอย่างโดยการเปิดตารางขนาดตัวอย่างของเกรจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด, 2543, น. 43) แล้วมาใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากจำนวนประชากร 1,664 คน ต้องใช้ตัวอย่าง 310 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ดังนี้

3.1.2.1 กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเชิงสำรวจ ประกอบด้วย

1. ผู้บริหาร ได้แก่ ผู้อำนวยการ โรงเรียน จำนวน 1 คน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 8 คน รวมเป็น 189 คน
2. ครู ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต จำนวน 121 คน

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มสหวิทยาเขต	จำนวนสถานศึกษา	จำนวนประชากร		จำนวนตัวอย่าง	
		ผู้บริหาร	ครู	ผู้บริหาร	ครู
เขตสัตตบงกช	6	62	331	54	31
เขตปทุมเบญจา	5	52	319	45	30
เขตสวนเทพรัตน์ทิพย์ไทย์	5	52	411	45	30
เขตปิยมิตร	5	52	385	45	30
รวม	21	218	1,446	189	121
รวมทั้งสิ้น	21		1,664	310	

3.1.2.2 กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

1. ประธานกรรมการของสหวิทยาเขตสัตตบงกช 1 คน เขตปทุมเบญจา 1 คน เขตสวนเทพรัตน์ทิพย์ไทย์ 1 คน และเขตปิยมิตร 1 คน รวมเป็น 4 คน
2. เลขานุการของสหวิทยาเขตสัตตบงกช 1 คน เขตปทุมเบญจา 1 คน เขตสวนเทพรัตน์ทิพย์ไทย์ 1 คน และเขตปิยมิตร 1 คน รวมเป็น 4 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ มี 2 ประเภท ดังนี้

3.2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

3.2.2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

แบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย 4 ข้อ ดังนี้

1. ตำแหน่ง จำแนกเป็น 1) ผู้บริหาร และ 2) ครู
2. วุฒិการศึกษา จำแนกเป็น 1)ปริญญาตรี และ 2) สูงกว่าปริญญาตรี
3. ประสบการณ์การทำงาน จำแนกเป็น 1) ประสบการณ์การทำงานไม่เกิน 5 ปี และ 2) ประสบการณ์การทำงานมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป
4. กลุ่มสหวิทยาเขต จำแนกเป็น 1) สหวิทยาเขตสัตตบงกช 2) สหวิทยาเขตปทุมเบญจา 3) สหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปให้ และ 4) สหวิทยาเขตปิยมิตร

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert อ้างถึงใน เศรษฐชัย วิสาทาโส, 2556, น. 46) ได้ดังนี้

ระดับความคิดเห็น	ค่าน้ำหนักคะแนนของตัวเลือกตอบ
5 หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับมาก
3 หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง
2 หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับน้อย
1 หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในบริหารงานวิชาการของผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ใน 6 ด้าน

3.3 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือในกาเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อคำถามในแต่ละข้อและในแต่ละด้านมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ของการวิจัย เรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4

3.3.2 สร้างแบบสอบถาม ลงมือสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 ให้ครอบคลุมทั้ง 6 ด้าน

3.3.3 สร้างแบบสัมภาษณ์แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 ใน 6 ด้าน หลังจากสร้างแบบสอบถามและแบบ สัมภาษณ์เสร็จแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบเนื้อหาให้ครอบคลุม ถูกต้อง และเหมาะสม ตลอดจนการใช้ภาษา สำนวน ศัพท์ทางวิชาการ ที่ใช้ในถูกต้องชัดเจนและเข้าใจง่ายขึ้น

3.3.4 นำแบบสอบถามคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นรายข้อด้วยสูตรแอลฟา ครอนบาคเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม พบว่า ได้ค่าความเชื่อมั่นเป็นลบ จึงทำการตรวจสอบ ข้อคำถามว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างข้อหรือเป็นข้อคำถามเรื่องเดียวกันหรือไม่ พบว่าซ้ำกันจึงทำการปรับเปลี่ยนข้อคำถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และนำไปคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น ด้วยสูตร แอลฟา ครอนบาค พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับที่ .98

3.3.5 นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมในการใช้ภาษาในแต่ละข้อคำถาม โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องด้วย (IOC: Index of consistency) มีค่าความเที่ยงตรงอยู่ในระหว่าง 0.80-1.00 ส่วนข้อใดที่ค่าความเที่ยงตรงต่ำกว่า 0.80 จะต้องทำการปรับปรุงแก้ไขใหม่

3.3.6 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสอบถามโดยวิธีการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 30 คน พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.93

3.3.7 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์จัดพิมพ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 310 คน ในสถานศึกษากลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.3.1 ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือไปยังสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี จำนวน 21 ฉบับ เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลในสถานศึกษาของท่านพร้อมกับแบบสอบถาม จำนวน 310 ฉบับ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง จากการส่งแบบสอบถามไปจำนวน 310 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามกลับมาจำนวน 310 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3.3.3 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาของของกลุ่มสหวิทยาเขต ทั้ง 4 เขต ประกอบด้วย ประธานกรรมการของสหวิทยาเขตสัตตบงกช 1 คน เขตปทุมเบญจา 1 คน เขตสวนเทพรัตน์ที่ปทุมธานี 1 คน และเขตปทุมมิตร 1 คน รวมเป็น 4 คน และเลขานุการของสหวิทยาเขต สัตตบงกช 1 คน เขตปทุมเบญจา 1 คน เขตสวนเทพรัตน์ที่ปทุมธานี 1 คน และเขตปทุมมิตร 1 คน รวมเป็น 4 คน

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science for Windows) มีขั้นตอน ดังนี้

3.4.1.1 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลจากแบบสอบถาม ด้วยค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

3.4.1.2 วิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์แปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 100 อ้างถึงในเศรษฐชัย วิสาทาโส, 2556, น. 48)

เกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดลำดับคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด
3.51-4.50 หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับมาก
2.51-3.50 หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง
1.51-2.50 หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับน้อย
1.00-1.50 หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

3.4.1.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 จังหวัดปทุมธานี จำแนกกลุ่มสหวิทยาเขต โดยทดสอบค่า t (t-test)

3.4.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.2.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย (IOC: Index of consistency; บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 63 อ้างถึงในเศรษฐชัย วิสาทาโส, 2556, น. 49) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient)

ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach; บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 99 อ้างถึงในเศรษฐชัย วิสาทาโส, 2556, น. 49)

3.4.2.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ค่าความถี่ (Frequency)ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

3.4.2.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่า t (t-test) และ (F-test)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม ศึกษา เขต 4 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

- 4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ ดังนี้

$\bar{x}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	กลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	การทดสอบค่าที (t-test)
F	แทน	การทดสอบค่าที (F-test)
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลจากแบบสอบถาม โดยจำแนกตามตำแหน่งวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และกลุ่มสหวิทยาเขตที่สังกัดอยู่ ด้วยค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร และครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อ ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลจากแบบสอบถาม โดยจำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และกลุ่มสหวิทยาเขตที่สังกัดอยู่ ด้วยค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
1. ผู้บริหาร	189	60.97
2. ครู	121	39.03
รวม	310	100.00
วุฒิการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
1. ปริญญาตรี	231	74.52
2. สูงกว่าปริญญาตรี	79	25.48
รวม	310	100.00
ตารางที่ 4.1 (ต่อ)		
ประสบการณ์ทำงาน	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่เกิน 5 ปี	92	29.68
2. มากกว่า 5 ปี ขึ้นไป	218	70.32
รวม	310	100.00
กลุ่มสหวิทยาเขต	จำนวน	ร้อยละ
1. เขตสัจตบงกช	85	27.43
2. เขตปทุมเบญจา	75	24.19
3. เขตสวนเทพรัตน์ที่ปไ้	75	24.19
4. เขตปียมมิตร	75	24.19
รวม	310	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 310 คน แบ่งออกเป็นผู้บริหารจำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 60.97 และเป็นครูจำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 39.03 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 74.52 และสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 25.48 มีประสบการณ์ทำงานไม่เกิน 5 ปี จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 29.68 และมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 70.32 และอยู่กลุ่มสหวิทยาเขตสัจตบงกช มีจำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 27.43 กลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ

24.19 กลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ที่ปัทม์ จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 24.19 และกลุ่มสหวิทยาเขต ปิยมิตร จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 24.19

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ 3) ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน 4) ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู 5) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และ 6) ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ใน 6 ด้าน โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน($n=310$)

ข้อที่	การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ	ระดับการมีส่วนร่วม			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา	4.02	.70	มาก	1
2	ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้	3.91	.73	มาก	3
3	ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน	3.89	.29	มาก	4
4	สอน	3.77	.34	มาก	6
5	ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู	3.96	.47	มาก	2
6	ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3.79	.29	มาก	5
	ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ				
	รวม	3.89	.56	มาก	

จากตารางที่ 4.2 พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($x = 3.89$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนด้านมีส่วนร่วมสูงที่สุดคือด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ($x = 4.02$) รองลงมาคือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ($x = 3.96$) และ

ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.91$) ตามลำดับ ส่วนด้านการจัดการเรียนรู้ของครูมีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำที่สุด ($\bar{x} = 3.77$)

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่ การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 4 ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ($n=310$)

ข้อ ที่	ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา	ระดับการมีส่วนร่วม			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น	4.12	0.54	มาก	1
2	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.10	0.74	มาก	3
3	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551	4.06	0.61	มาก	4
4	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดเวลาเรียนที่เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้รายปีและรายภาค	4.10	0.66	มาก	2
5	ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของผู้เรียน	4.00	0.65	มาก	6
6	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนในการอบรมเพิ่มพูนทักษะความรู้ความชำนาญในการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา	3.90	0.83	มาก	8
7	ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551	4.02	0.69	มาก	5
8	ท่านมีส่วนร่วมจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสื่อการเรียนรู้และเครื่องมือต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา	3.96	0.84	มาก	7
9	ท่านมีส่วนร่วมในการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.89	0.82	มาก	9

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา (n=310)

ข้อ ที่	ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา	ระดับการมีส่วนร่วม			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
10	ท่านมีส่วนร่วมในการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ท่านมีส่วนร่วมในการนำข้อมูลและปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษามาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา	4.06	0.61	มาก	4
รวม		4.02	0.70	มาก	

จากตารางที่ 4.3 พบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.02$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ มีส่วนร่วมในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น ($\bar{x} = 4.12$) รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการกำหนดเวลาเรียนที่เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้รายปีและรายภาค ($\bar{x} = 4.10$) มีส่วนร่วมในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ($\bar{x} = 4.10$) ตามลำดับ ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำที่สุด ($\bar{x} = 3.89$)

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 4 ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ (n=310)

ข้อ ที่	ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้	ระดับการมีส่วนร่วม			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจแหล่งเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	3.85	0.75	มาก	8
2	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษาที่มีความหลากหลายเหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน	3.83	0.79	มาก	10
3	ท่านมีส่วนร่วมในการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ	3.87	0.75	มาก	7
4	ของผู้เรียน ท่านมีส่วนร่วมในการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมใน	4.05	0.74	มาก	1
5	การถ่ายทอดทักษะความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับ ผู้เรียน ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภูมิ	3.93	0.52	มาก	5
6	ปัญญาในชุมชนและท้องถิ่นเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนา คุณภาพผู้เรียน	3.88	0.76	มาก	6
7	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และ ได้รับประสบการณ์จริงจากการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนให้ใช้แหล่ง	3.85	0.88	มาก	9
8	เรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนในการจัดกระบวนการ เรียนรู้โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกัน	3.94	0.61	มาก	4

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ข้อ ที่	ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้	ระดับการมีส่วนร่วม			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
9	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการใช้ห้องเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ ท่านมีส่วนร่วมด้านการนิเทศในการติดตามประเมินผล	3.95	0.73	มาก	3
10	การใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อย่างต่อเนื่อง ท่านมีส่วนร่วมในการนำผลการนิเทศและการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้มาปรับปรุงและพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น	3.97	0.75	มาก	2
รวม		3.91	0.73	มาก	

จากตารางที่ 4.4 พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีส่วนร่วมสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดทักษะความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับผู้เรียน ($\bar{x} = 4.05$) รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการนำผลการนิเทศและการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้มาปรับปรุงและพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ($\bar{x} = 3.97$) มีส่วนร่วมด้านการนิเทศในการติดตามประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x} = 3.95$) ตามลำดับ และมีส่วนร่วมร่วมในการจัดแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาที่มีความหลากหลายเหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำที่สุด ($\bar{x} = 3.83$)

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 4 ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน (n=310)

ข้อ ที่	ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน	ระดับการมีส่วนร่วม			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	ท่านมีส่วนร่วมในการศึกษาวิเคราะห์ ออกแบบสื่อการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	3.71	0.93	มาก	9
2	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและเหมาะสมต่อการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน	3.64	0.82	มาก	10
3	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดอบรมการผลิตสื่อและการใช้สื่อเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ	3.72	0.83	มาก	8
4	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง	4.10	0.65	มาก	1
5	ท่านมีส่วนร่วมในการใช้สื่อเทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน	3.97	0.81	มาก	5
6	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง	3.91	0.59	มาก	6
7	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ส่งเสริมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	4.08	0.66	มาก	2

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ข้อ ที่	ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน	ระดับการมีส่วนร่วม			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
8	ท่านมีส่วนร่วมในการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง	3.99	0.73	มาก	3
9	ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.77	0.71	มาก	7
10	ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนในด้านการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.98	0.74	มาก	4
รวม		3.89	0.29	มาก	

จากตารางที่ 4.5 พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนการมีส่วนร่วมสูงสุด คือ มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ($\bar{x} = 4.10$) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ส่งเสริมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ($\bar{x} = 4.08$) มีส่วนร่วมในการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x} = 3.99$) ตามลำดับ และการมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและเหมาะสมต่อการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำที่สุด ($\bar{x} = 3.64$)

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัชฌมศึกษาเขต 4 ด้านการจัดการจัดการเรียนรู้ของครู (n=310)

ข้อ ที่	ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู	ระดับการมีส่วนร่วม			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อจัดอบรมการพัฒนาคุณภาพ	3.46	0.34	ปานกลาง	10
2	ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรม การเรียนรู้	3.77	0.82	มาก	5
3	ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาความรู้ความสามารถด้าน ภาษาต่างประเทศและด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสาร (ICT) เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้	3.75	0.89	มาก	7
4	ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้า ในวิชาชีพครูที่หลากหลาย	4.06	0.65	มาก	2
5	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดทำ วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	4.22	0.82	มาก	1
6	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุน และส่งเสริมให้มีการผลิต และพัฒนาคุณภาพของสื่อการเรียนการสอนและการนำ นวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้	3.82	0.78	มาก	4
7	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุน และส่งเสริมให้มีการวัดผล และประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง	3.73	0.91	มาก	8
8	ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การจัด กิจกรรมการเรียนการสอน	3.85	0.86	มาก	3
9	ท่านมีส่วนร่วมในการสร้างขวัญและกำลังใจในลักษณะ การยกย่องเชิดชูเกียรติและเผยแพร่ผลงาน	3.76	0.70	มาก	6
10	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการนำ เสนอผลงาน โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้	3.28	0.89	ปานกลาง	9
รวม		3.77	0.34	มาก	

จากตารางที่ 4.6 พบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($x = 3.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีส่วนร่วมสูงที่สุด คือการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ($x = 4.22$) รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพครูที่หลากหลาย ($x = 4.06$) มีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ($x = 3.85$) ตามลำดับ และมีส่วนร่วมในการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อจัดอบรมการพัฒนาคุณภาพมีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำที่สุด ($x = 3.46$)

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ($n=310$)

ข้อ ที่	ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	ระดับการมีส่วนร่วม			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำเครื่องมือวัดผลและประเมินผลก่อนเรียนระหว่างเรียนและหลังเรียนเพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เรียน	3.93	0.67	มาก	7
2	ท่านมีส่วนร่วมในการใช้วิธีการและเครื่องมือที่มีความหลากหลายในการประเมินผลเพื่อให้ได้ข้อมูลในการประเมินที่หลากหลาย	4.05	0.64	มาก	2
3	ท่านมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผลครอบคลุมการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ	4.00	0.69	มาก	4
4	ท่านมีส่วนร่วมในการสร้างเครื่องมือในการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลและใช้ข้อมูลในการวางแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	3.84	0.70	มาก	10
5	ท่านมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอน	4.00	0.62	มาก	3

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ข้อ ที่	ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	ระดับการมีส่วนร่วม			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
6	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้	4.11	0.59	มาก	1
7	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ติดตามประเมินผลการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อยู่เสมอ	3.93	0.74	มาก	8
8	ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในกลุ่มสหวิทยาาร่วมกันทุกครั้ง	3.90	0.77	มาก	9
9	ท่านมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ในการอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ให้มีความยืดหยุ่นคล่องตัวมากขึ้น	3.93	0.61	มาก	6
10	ท่านมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินมาพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เกิดความเหมาะสม	3.95	0.63	มาก	5
รวม		3.96	0.47	มาก	

จากตารางที่ 4.7 พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.96$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีส่วนร่วมสูงที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.11$) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการใช้วิธีการและเครื่องมือที่มีความหลากหลายในการประเมินผลเพื่อให้ได้ข้อมูลในการประเมินที่หลากหลาย ($\bar{x} = 4.05$) มีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.00$) และการมีส่วนร่วมในการสร้างเครื่องมือในการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลและใช้ข้อมูลในการวางแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำที่สุด ($\bar{x} = 3.84$)

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 4 ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ (n=310)

ข้อ ที่	ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ	ระดับการมีส่วนร่วม			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษารวมทั้งความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของครูและบุคลากรทางการศึกษาร่วมกัน	3.39	0.91	ปานกลาง	10
2	ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดแนวทางการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้เรียนและสถานศึกษาโดยสนับสนุนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม	3.78	0.71	มาก	6
3	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เพื่อการบริหารงานด้าน	4.14	0.68	มาก	1
4	วิชาการ ท่านมีส่วนร่วมกันจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง	3.99	0.67	มาก	3
5	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนางานด้านวิชาการ	3.54	0.86	มาก	9
6	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัวยุวมชน และท้องถิ่น	3.57	0.71	มาก	8
7	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคลครอบครัวองค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา	3.62	0.81	มาก	7
8	ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลายที่เหมาะสมกับสถานศึกษา	4.13	0.65	มาก	2

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ข้อ ที่	ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ	ระดับการมีส่วนร่วม			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
9	ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลายที่เหมาะสมกับสถานศึกษา	3.88	0.84	มาก	4
10	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดระบบแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพในสถานศึกษา โดยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกระบวนการจัดการเรียนการสอน ท่านมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคลชุมชน องค์กร และหน่วยงานอื่น	3.85	0.87	มาก	5
รวม		3.79	0.29	มาก	

จากตารางที่ 4.8 พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 4 ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($x = 3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมสูงที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เพื่อการบริหารงานด้านวิชาการ ($x = 4.14$) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลายที่เหมาะสมกับสถานศึกษา ($x = 4.13$) มีส่วนร่วมกันจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ($x = 3.99$) ตามลำดับ และการมีส่วนร่วมในการสำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษารวมทั้งความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของครูและบุคลากรทางการศึกษาร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำที่สุด ($x = 3.39$)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ 3) ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน 4) ด้านการจัดการเรียนรู้ ของครู 5) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และ 6) ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ

ตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี ตามตำแหน่ง โดยภาพรวม และรายด้าน (n=310)

ข้อ ที่	การมีส่วนร่วมในการบริหาร งานวิชาการ	ตำแหน่ง				t	P
		ผู้บริหาร (n=189)		ครู (n=121)			
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1	ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา	4.23	.64	4.10	.64	-1.74	.78
2	ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้	3.98	.63	3.91	.66	-.88	.39
3	ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน	3.82	.75	3.81	.73	-.13	.90
4	สอน	3.72	.70	3.61	.76	-1.19	.24
5	ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู	3.90	.75	3.80	.69	-1.14	.30
6	ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3.78	.73	3.68	.80	-1.06	.29
	ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิชาการ						
	รวม	3.91	.70	3.82	.71	-1.02	.18

จากตารางที่ 4.9 ผลการเปรียบเทียบระดับของการมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ตามตำแหน่ง พบว่า ระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ตารางที่ 4.10 เปรียบเทียบระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงาน ในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวม และรายด้าน (n=310)

ข้อ ที่	การมีส่วนร่วมในการบริหาร งานวิชาการ	วุฒิการศึกษา				t	P
		ปริญญาตรี (n=231)		สูงกว่าปริญญา ตรี (n=79)			
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1	ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา	4.19	.62	4.09	.69	-1.18	.25
2	ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้	3.94	.65	3.93	.65	.06	.96
3	ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน	3.79	.78	3.85	.67	.61	.55
4	สอน	3.62	.74	3.72	.74	1.04	.13
5	ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู	3.67	.77	3.83	.77	1.91	.06
6	ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3.80	.71	3.93	.71	1.55	.12
	ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิชาการ						
	รวม	3.82	.71	3.89	.71	.67	.58

จากตารางที่ 4.10 ผลการเปรียบเทียบระดับของการมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ตามวุฒิการศึกษา พบว่า ระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ตารางที่ 4.11 เปรียบเทียบระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงาน ในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ตามประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน (n=310)

ข้อ ที่	การมีส่วนร่วมในการบริหาร งานวิชาการ	ประสบการณ์ทำงาน				t	P
		ไม่เกิน 5 ปี (n=92)		มากกว่า 5 ปี (n=218)			
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1	ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา	4.10	.64	4.23	.64	-1.74	.78
2	ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้	4.09	.69	4.19	.62	-1.18	.25
3	ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการ	3.86	.73	3.76	.75	-1.02	.18
4	สอน	3.70	.74	3.63	.74	-.80	.42
5	ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู	3.71	.83	3.73	.74	.18	.86
6	ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3.85	.78	3.84	.66	-.08	.98
	ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิชาการ						
	รวม	3.86	.88	3.90	.69	-.77	.52

จากตารางที่ 4.11 ผลการเปรียบเทียบระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 แยกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.12 เปรียบเทียบระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ตามกลุ่มสหวิทยาเขต โดยภาพรวมและรายด้าน (n=310)

ข้อ ที่	การมีส่วนร่วมในการ บริหารงานวิชาการ	กลุ่มสหวิทยาเขต								F	.Sig
		สัตตบงกช (n=85)		ปทุมเบญจา (n=75)		สวนเทพ รัตนที่ปิติ (n=75)		ปิยมิตร (n=75)			
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1	ด้านการจัดหลักสูตร สถานศึกษา	4.25	.29	4.24	.35	4.21	.36	3.82	.39	.117	.906
2	ด้านการใช้แหล่ง เรียนรู้	4.48	.28	4.33	.34	4.30	.33	3.89	.50	3.056	.120
3	ด้านการผลิตและการใช้ สื่อประกอบการเรียน การสอน	4.12	.44	4.10	.41	4.16	.36	3.98	.42	.353	.814
4	ด้านการจัดการเรียนรู้ ของครู	4.11	.44	3.99	.48	4.04	.34	4.05	.47	.717	.545
5	ด้านการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรม ส่งเสริมงานวิชาการ	4.20	.35	4.15	.37	4.18	.30	4.12	.33	.206	.896

จากตารางที่ 4.12 ผลการเปรียบเทียบระดับของการมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 พบว่า ระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต แยกตามกลุ่มสหวิทยาเขต โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ

ตารางที่ 4.13 วิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและแนวทางการพัฒนาของการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน วิชาการของผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 แบบสัมภาษณ์

การมีส่วนร่วมในการบริหารของผู้บริหารกลุ่มสหวิทยาเขต	ปัญหา	จำนวนคน	แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม	จำนวนคน
1. ด้านการจัดหลักสูตรสถาน	- ขาดบุคลากรที่มีทักษะความรู้ความชำนาญด้านการพัฒนาและวิเคราะห์หลักสูตร	6	- จัดอบรมครูให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านการพัฒนาหลัก การคิดวิเคราะห์หลักสูตรให้ถูกต้องและจัดให้มีระยะเวลาที่เหมาะสม	8
	- ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร	3	ตามสภาพความเป็นจริง	
	- ระยะเวลาในอบรมสร้างความเข้าใจการจัดทำหลักสูตรมีระยเวลาน้อย	4	อย่างต่อเนื่องและมีการคิดตามผลอย่างเป็นระบบ	
			เพื่อให้ประสิทธิภาพอย่างแท้จริง	
2. ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้	- ขาดการใช้แหล่งเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ	3	- มุ่งเน้นการพัฒนาให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ในการใช้แหล่งเรียนรู้ร่วมกัน	3
	- ขาดงบประมาณสนับสนุนในการใช้แหล่งเรียนรู้	5	- จัดหาทุนสนับสนุนหรือจัดของบประมาณเพิ่มในการส่งเสริมสนับสนุนด้านการจัดหาแหล่งเรียนรู้	8

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการ บริหารของผู้บริหาร กลุ่มสหวิทยาเขต	ปัญหา	จำนวน คน	แนวทางการพัฒนา การมีส่วนร่วม	จำนวน คน
3. ด้านการผลิตและ การใช้สื่อประกอบ การเรียนการสอน	- การจัดเก็บสื่อยังไม่เป็น ระบบ - การผลิตสื่อและการใช้สื่อ	2 3	- จัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับการ ผลิตใช้สื่อการเรียนการสอน - จัดสรรงบประมาณที่เหมาะสม ในการผลิตสื่อการเรียนการ	5 3
4. ด้านการจัดการ เรียนรู้ของครู	ยังมีจำนวนน้อย - ขาดงบประมาณสนับสนุน ผลิตสื่อการเรียนการสอน - ภาระงานที่ครูมีมากเกินไป - ขาดทักษะความรู้ความ ชำนาญในด้านทักษะการ คิด วิเคราะห์ และการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ	3 5 7	สอน - ควรจัดสรรภาระงานให้เกิด ความเหมาะสมตรงกับความรู้ ความสามารถของครู - ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู โดย การจัดอบรมสัมมนา ศึกษา งานตามสถาบันต่างๆ เพื่อนำมา พัฒนาการเรียนการสอน - วางแผนการพัฒนาบุคลากร อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	5 7 3
5. ด้านการวัดและ ประเมินผลการ เรียนรู้	- ขาดความรู้และเทคนิคใน ด้านการใช้หลักเกณฑ์ ของ การ วัด และ ประเมินผลการวิเคราะห์	8	- ควรจัดให้มีการอบรมสัมมนา เรื่องเทคนิคการคิดวิเคราะห์ และการสร้างเครื่องมือทางการ วัดและประเมินผล - ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูหา ความรู้เรื่องการวัดและ ประเมินผล - ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูใช้ วิธีการที่หลากหลายในการ วัดผลและประเมินผลการเรียน การสอน	3 4 1

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการ บริหารของผู้บริหาร กลุ่มสหวิทยาเขต	ปัญหา	จำนวน คน	แนวทางการพัฒนา การมีส่วนร่วม	จำนวน คน
6.ด้านการจัด กิจกรรมส่งเสริมงาน วิชาการ	- ขาดการบูรณาการร่วมกัน - ขาดเทคนิคและรูปแบบที่ ทันสมัยหรือความหลากหลายที่น่าสนใจในการ จัดกิจกรรมส่งเสริมงาน วิชาการ	4 4	- ประสานงานระหว่างกลุ่มสาระ การเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนในการบูรณาการเรียน การสอนระหว่างกลุ่มสาระและ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน - จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ ทันสมัยและกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนที่ตรงกับความสนใจ	3 5

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี สรุปผลการวิจัยได้ตามขั้นตอน ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วม 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 4 โดยมีประชากรที่ใช้ในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี จำนวนประชากรทั้งสิ้น 310 คน แบ่งเป็นผู้บริหาร จำนวน 189 คน และครู จำนวน 121 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ประเภทดังนี้ 1) แบบสอบถาม เป็นแบบประเมิน 5 ระดับ จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัย หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดำเนินหาค่าความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญทางเนื้อหา จำนวน 5 ท่าน และนำไปหาค่า IOC จากนั้นนำไป Try Out กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 คน ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง 2) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต ใน 6 ด้าน

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

5.1.1 ผลการศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการจัดหลักสูตรสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ แต่ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการมีค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ในระดับต่ำ และด้านพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูมีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำที่สุด

5.1.2 ผลการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การสอน และสหวิทยาเขต พบว่า ไม่แตกต่างกัน

5.1.3 ผลการวิเคราะห์ปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 มีดังนี้

ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ยังขาดขาดบุคลากรที่มีทักษะความรู้ความชำนาญด้านการพัฒนาและวิเคราะห์หลักสูตร ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร และ ระยะเวลาในอบรมสร้างความเข้าใจการจัดทำหลักสูตรมีระยะเวลาน้อย

ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ พบว่า ปัญหาด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ คือขาดการใช้แหล่งเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ และขาดงบประมาณสนับสนุนในการใช้แหล่งเรียนรู้

ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน พบว่า ปัญหาด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน คือการจัดเก็บสื่อยังไม่เป็นระบบการผลิตสื่อและการใช้สื่อยังมีจำนวนน้อย และขาดงบประมาณสนับสนุนในการผลิตสื่อการเรียนการสอน

ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ปัญหาด้านพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู คือ ภาระงานที่ครูมีมากเกินไป การขาดทักษะความรู้ความชำนาญในด้าน ทักษะการคิดวิเคราะห์ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า ปัญหาด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คือ การขาดความรู้และเทคนิคในด้านการใช้หลักเกณฑ์ของการวัดและประเมินผลการวิเคราะห์ที่เหมาะสม

ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ พบว่า ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ คือ ขาดการบูรณาการร่วมกัน และขาดเทคนิคและรูปแบบที่ทันสมัยหรือความหลากหลายที่น่าสนใจในการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ

5.1.4 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษาเขต 4 มีดังนี้ ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารควรการจัดอบรมครูให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านการพัฒนาหลักสูตร วิเคราะห์หลักสูตรให้ถูกต้องและจัดให้มีระยะเวลาที่เหมาะสมตามสภาพความเป็นจริงอย่างต่อเนื่องและมีการติดตามผลอย่างเป็นระบบเพื่อให้ประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ ควรมุ่งเน้นการพัฒนาให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ในการใช้แหล่งเรียนรู้ร่วมกัน และจัดหาทุนสนับสนุนหรือจัดของงบประมาณเพิ่มในการส่งเสริมสนับสนุนด้านการจัดหาแหล่งเรียนรู้

ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน ควรจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับการผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอน และจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมในการผลิตสื่อการเรียนการสอน

ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ควรจัดสรรภาระงานให้เกิดความเหมาะสมตรงกับความรู้ความสามารถของครู ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูโดยการจัดอบรมสัมมนา ศึกษาดูงานตามสถาบันต่างๆ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน และมีการวางแผนการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ควรจัดให้มีการอบรมสัมมนาเรื่องเทคนิคการคิดวิเคราะห์และการสร้างเครื่องมือทางการวัดและประเมินผล ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูหาความรู้เรื่องการวัดและประเมินผล และควรส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้วิธีการที่หลากหลายในการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ ควรมีการประสานงานระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในการบูรณาการเรียนการสอนระหว่างกลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ทันสมัยและตรงกับความต้องการ

5.2 อภิปรายผล

ผลการศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 4 ผลจากการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่มีส่วนร่วมสูงที่สุดคือด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมาคือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ และด้านพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ตามลำดับ สอดคล้องกับ นฤมล พอดี (2549, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับสุนันทา เมืองสงวน (2553, น. 60-61) ได้ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาวัดบางรักใหญ่ (สายอักษรศรี) พบว่า ในภาพรวมมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากทุกด้าน

5.2.1 ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด สรุปได้ว่าผู้บริหารและครูให้ความสำคัญด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษาเป็นอันดับแรก อาจเป็นเพราะว่าการจัดการเรียนการสอนของครูที่ดำเนินตามหลักสูตรที่ตนมีส่วนร่วมสร้างขึ้นมาเอง จะทำให้การจัดการสอนสนองความต้องการของผู้เรียนและบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้มากกว่าการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่มีผู้กำหนดมาให้เรียบร้อยแล้วเพราะมีความเข้าใจถึงบริบทของสถานศึกษาของตนเองได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ พิทักษ์ เหมือนศาสตร์ (2553, น. บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูสถานศึกษาวัดวิมุตยาราม สำนักงานบางพลัด สังกัดกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3) ด้านการนิเทศภายใน และ 4) ด้านการวัดและประเมินผล กลุ่มตัวอย่าง 26 คน เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ และแบบตรวจสอบรายการ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาวัดวิมุตยาราม สำนักงานบางพลัด สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ครูมีส่วนร่วมมากที่สุดและด้านนิเทศภายในครูมีส่วนร่วมน้อยที่สุด และสอดคล้องกับ วลัยกร สารบุญ (2555, น. ง) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนสถานศึกษาปลวกแดงพิทยาคม สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 18 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านวัตถุประสงค์ประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
ด้านการวัดผลประเมิน

5.2.2 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นอันดับที่ 2 ซึ่งถือเป็นด้านที่มีความสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพด้านการเรียนการสอน เนื่องจากการนำผลที่ได้จากการประเมินมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมหรือปรับปรุงแก้ไขการเรียนรู้ของผู้เรียน และการสอนของครูการวัดและประเมินผลกับการสอนจึงเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กัน หากขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดการเรียนการสอนก็ขาดประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 17) ได้กล่าวถึงเกณฑ์การวัดและประเมินผลในระดับมัธยมศึกษาไว้ ดังนี้ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องตรวจสอบความรู้ความสามารถที่แสดงพัฒนาการของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ตัวชี้วัดด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีความสำคัญในการนำมาใช้ออกแบบหน่วยการเรียนรู้นั้นยังเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนและผู้เรียนใช้ในการตรวจสอบย้อนกลับว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือยัง การประเมินเพื่อการพัฒนา ส่วนมากเป็นการประเมินอย่างไม่เป็นทางการ เช่น สังเกตหรือซักถาม หรือการทดสอบย่อยในการประเมินเพื่อพัฒนานี้ควรให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาจนผ่านเกณฑ์ที่ยอมรับได้ผู้เรียนแต่ละคนอาจใช้เวลาเรียนและวิธีการเรียนที่แตกต่างกัน ฉะนั้นผู้สอนควรนำข้อมูลที่ได้มาใช้ปรับวิธีการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพอันจะนำไปสู่การบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ การประเมินเพื่อการพัฒนาจึงไม่จำเป็นต้องตัดสินให้คะแนนเสมอ

5.2.3 ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ เป็นอันดับที่ 3 ผู้วิจัยสรุปได้ว่าแหล่งเรียนรู้ถือเป็นการสร้างประสบการณ์ใหม่ที่น่าสนใจและเป็นการส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียน ได้แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการสัมผัสกับสถานที่หรือบรรยากาศจริงทำให้มีความชัดเจนมากขึ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ กิ่งแก้ว อารีรักษ์ (2548, น. 118) ให้ความสำคัญของการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้ 1) กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อที่หลากหลาย 2) ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้ลึกซึ้งขึ้น โดยใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลสะท้อนความคิดเห็นจากแหล่งการเรียนรู้ 3) กระตุ้นมุ่งเน้นลึกในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งผลักดันให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้นสามารถสร้างผลผลิตในการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสูงขึ้น 4) เสริมสร้างการเรียนรู้จนเกิดทักษะการแสวงหาข้อมูลที่มีประสิทธิภาพโดยอาศัยการสร้างตระหนักเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติและความคิดแตกต่างของข้อมูล 5) แหล่งการเรียนรู้เสริมสร้างการพัฒนาการคิด เช่น การแก้ปัญหา การให้

เหตุผล และการประเมินอย่างมีวิจารณญาณ โดยอาศัยกระบวนการวิจัยอิสระ 6) เปลี่ยนเจตคติของครู และผู้เรียนที่มีต่อเนื้อหาวิชาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 7) พัฒนาทักษะการวิจัยและความเชื่อมั่นในตนเองในการค้นหาข้อมูล และ 8) เพิ่มผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการในด้านเนื้อหา เจตคติ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยอาศัยแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายในการเรียนรู้

5.2.4 ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนอยู่ในอันดับที่ 4 เนื่องจากสื่อมีความสำคัญในการเข้าถึงกลุ่มผู้เรียนได้ง่ายและเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างน่าสนใจ เพราะสื่อมีความทันสมัยสามารถนำมาปรับใช้ได้เหมาะสมซึ่งตรงกับความต้องการของผู้เรียนเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่หลากหลายจากสื่อการเรียนการสอนที่ได้มาตรฐาน สอดคล้องกับ อนุศักดิ์ สมิตสันต์ (2540, น. 179-180) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่ช่วยในการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนและผู้เรียนเป็นผู้ใช้เพื่อช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น 1) ทำให้สิ่งที่เข้าใจยากให้เข้าใจง่ายขึ้น 2) เป็นการสร้างแรงจูงใจและเร้าความสนใจ 3) ช่วยเสริมสร้างความคิดและการแก้ปัญหาในการเรียนรู้ของผู้เรียน 4) สามารถเอาชนะข้อจำกัดต่างๆ เกี่ยวกับเวลา ระยะทางและขนาดได้ เช่น (1) ทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวช้าลงเพื่อศึกษาได้ (2) ทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวช้าลงเร็วขึ้นเพื่อศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลง (3) สามารถนำสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตมาศึกษาได้ (4) สามารถย่อสิ่งใหญ่ให้เล็กลงเพื่อให้ประกวดแก่การศึกษา (5) ขยายสิ่งเล็กให้ใหญ่ขึ้น (6) ทำสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมขึ้น และ (7) สามารถนำสิ่งที่อยู่ไกลมาศึกษาได้

5.2.5 ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ มีความสำคัญ อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการเป็นอันดับที่ 5 อาจมีสาเหตุมาจากการจัดกิจกรรมวิชาการสามารถจัดได้หลากหลายรูปแบบทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ที่แตกต่างจากการเรียนในหลักสูตรปกติ ซึ่งจะต้องเป็นกิจกรรมที่มีความน่าสนใจ มีความสนุกท้าทาย มีความอิสระทางความคิดเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงออกถึงศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ดังนั้นจึงทำให้การกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมต้องใช้เวลามากและต้องเป็นกิจกรรมที่มีรูปแบบที่แตกต่างที่น่าสนใจส่งผลให้กระบวนการคิดและการนำเสนอในการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการมีความยุ่งยากและเป็นไปได้ยาก สอดคล้องกับ เกลิณี ชิวปรีชา (2540, น. 8) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดตั้งขึ้นทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณสมบัติ และทักษะความสามารถ

5.2.6 ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับต่ำสุด คืออันดับที่ 6 อาจมีสาเหตุจากการมองเห็นถึงภาระงานของครูที่มีมากจนเกินไป จึงทำให้การมองเห็นความสำคัญของครูลดน้อยลงและการมุ่งเน้นในการพัฒนาศักยภาพของครูจึงลดลงทำให้ไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของครูที่มีอยู่ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภา เพียรเจริญ (2556, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง บทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครู ตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการส่งเสริมการพัฒนาครูมีค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนต่ำสุด

5.2.7 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี พบว่าโดยภาพรวมและรายได้ของระดับการรับรู้ของผู้บริหารและครูในกลุ่มสหวิทยาเขตทั้ง 4 เขต ไม่มีมีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 ในด้านพันธกิจ ดังนี้ 1) เป็นองค์กรที่ทันสมัยบริหารจัดการคล่องตัวแบบ TQA เน้นการกระจายอำนาจตามหลักธรรมาภิบาล เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ให้บริการด้านการศึกษาที่เป็นเลิศด้วยการพัฒนาคุณภาพระดับชาติอย่างต่อเนื่อง 3) มุ่งมั่นพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้มืออาชีพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของบุคลากร 4) สร้างนวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา 5) ให้การบริการด้วยความรวดเร็วด้วยความจริงใจและมีมิตรไมตรี 6) สร้างภาคีเครือข่ายพัฒนาการศึกษาสู่ระดับชาติ และ 7) ส่งเสริม สนับสนุนนิเทศ ติดตามประเมินผลการบริหารองค์กรและสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 (ปทุมธานี-สระบุรี) เป็นองค์กรหลักในการบริหารจัดการมัธยมศึกษาให้มีคุณภาพและพัฒนาสู่ความเป็นเลิศตามมาตรฐานสากล มีหน้าที่จัดการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานเท่าเทียมกัน จึงทำให้การกระจายอำนาจในการบริหารจัดการสู่กลุ่มสหวิทยาเขตเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

5.2.8 ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จากการสัมภาษณ์ ใน 6 ด้าน พบว่ามีปัญหาสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ 1) ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะความรู้ความสามารถเฉพาะด้านการพัฒนาและวิเคราะห์หลักสูตร ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ พันธณีย์ วิหคโต (2545, 12-19) ได้กล่าวถึง ปัญหาการบริหารงานวิชาการ ด้านพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ ไม่ระยะเวลาที่เพียงพอในการจัดทำ ขาดบุคลากรในการจัดทำ ขาดความรู้ความ

เข้าใจ และความไม่ชัดเจนในการดำเนินงานบางเรื่อง แนวทางการพัฒนาคือ ควรมีการจัดอบรมให้ครุมีความรู้ความเข้าใจในด้านการพัฒนาหลักสูตร หลักการคิดวิเคราะห์หลักสูตรให้ถูกต้องและจัดให้มีระยะเวลาในการอบรมหลักสูตรให้เหมาะสมอย่างต่อเนื่องและมีการติดตามอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง สอดคล้องกับ สุกฤตา เกยานนท์ (2555, 118) กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ ควรจัดการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา การนำหลักสูตร ไปใช้ และให้ความรู้เกี่ยวกับการสอนแบบคละชั้นให้กับครูผู้สอน ควรจัดหาเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรไว้บริการให้เพียงพอ มีการนิเทศ ติดตามประเมินผล การใช้หลักสูตรสถานศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัดหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้ผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อสะท้อนสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง 2) ด้านการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า ขาดความรู้เทคนิคในด้านการใช้หลักเกณฑ์ของการวัดและประเมินผล การวิเคราะห์ที่เหมาะสม สอดคล้องกับ ฅภัทร เอ็งนิรันดร (2557 , 101)กล่าวถึงปัญหาการบริหารงานวิชาการด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน พบว่า ครูไม่มีประสบการณ์ ในการวิเคราะห์ หลักเกณฑ์การประเมิน ทำให้ครูขาดความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องการวัดผล ประเมินผลของสถานศึกษา และการพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน แนวทางการพัฒนา คือ ควรจัดให้มีการอบรมสัมมนาเรื่องเทคนิคการคิดวิเคราะห์และการสร้างเครื่องมือทางการวัดและประเมินผล ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูหาความรู้เรื่องการวัดและประเมินผล และให้ใช้วิธีการที่หลากหลายในการวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ พิณสุดา บุญเกิด (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านโนนผาสูก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า ครูไม่เข้าใจ ขาดความรู้ในการสร้างเครื่องมือวัดประเมินผล ขาดวัสดุ อุปกรณ์ เอกสาร ตำรา คู่มือการสร้างเครื่องหรือออกแบบเครื่องมือวัดประเมินผล ครูขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการคิดวิเคราะห์และปรับปรุงเครื่องมือวิธีการวัด ประเมินผลยังไม่มีความหลากหลาย3) ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ภาระงานของครูมากเกินไป ขาดทักษะความรู้ความชำนาญในด้านการคิดวิเคราะห์และการใช้สื่อเทคโนโลยี สอดคล้องกับ พิณสุดา บุญเกิด (2548, 62)กล่าวถึงปัญหาการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พบว่า ครูจัดทำแผนการสอนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ อุปกรณ์และสื่อการสอนไม่เพียงพอ ไม่ตรงกับเนื้อหาสาระของหลักสูตรสถานศึกษา ครูต้องรับผิดชอบงานสอนทุกกลุ่มสาระ ต้องสอนควบชั้น และครูส่วนใหญ่ใช้แผนการสอนสำเร็จรูป ไม่ได้คิดเอง ครูไม่ผลิตสื่อการสอนตามแผนการสอน ขาดความรู้ในการผลิตสื่อการสอนและขาดงบประมาณในการจัดทำสื่อการสอน แนวทางการพัฒนา คือ ควรจัดสรรภาระงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ของครู และส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูโดยการจัดอบรมสัมมนา ศึกษาดูงานตามสถาบันต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียน

การสอนรวมไปถึงมีการวางแผนการพัฒนาคณากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สอดคล้องกับ สอดคล้องกับผลการวิจัยของอดิพงษ์ วงษ์ชลชัยกุล(2549) สภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนา ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรพัฒนาจัดอบรมครูในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสอดคล้องกับ นิลวรรณ วัฒนา (2556) ได้ศึกษาสภาพ การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี พบว่าด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ควรจัดสรรบุคลากรให้ เพียงพอกับจำนวนผู้เรียน ครูควรได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาตนเองที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง กิจกรรมการอบรมอาจปรับเป็นการอบรมด้วยตนเอง ศึกษาจากแผ่นงานหรือใช้การอบรมออนไลน์ จัดปฏิทินการอบรมประจำปี การศึกษา

5.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัย

5.3.1 จากผลการวิจัยด้านพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ทำให้ทราบถึงระดับของความสำคัญของครูที่ในระดับต่ำสุด ซึ่งมีสาเหตุมาจากภาระงานของครูที่มีมากจนเกินไป ผู้บริหาร ควรประชุม วางแผน ในการจัดสรรด้านภาระงานของครูให้เหมาะสม มีการกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนและกระจายภาระงานให้เหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน

5.3.2 ผู้บริหารควรเปิดโอกาส และส่งเสริมในการศึกษาดูงานของครู ส่งครูเข้าร่วมอบรมสัมมนาเพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของครูในทุกๆ ด้าน เช่น ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู เป็นต้น เพื่อให้เกิดทักษะความชำนาญในแต่ละทักษะและจัดให้มีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

5.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.4.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนของ โรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 4

5.4.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ของ โรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 4

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กมล ภูประเสริฐ. (2544). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: ทิปส์พับบลลิ เลขัน.
- กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ. (2545). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543). *แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). *คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543). *หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาตามแนว พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2545). *ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการจัดการศึกษาเอกชนในทศวรรษหน้า*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2544). *รายงานการปฏิรูปการศึกษาต่อประชาชน*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: วิ.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พหุกรณีศึกษา: เอกสารการประชุมทางวิชาการการวิจัยเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้*. โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาธิการ วันที่ 19-20 กรกฎาคม 2547.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมสามัญศึกษา (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: กรมสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.
- เกษม คำบุตดา (2550). *การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กลุ่มงานประเมินคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับสถานศึกษา (แก้ไขเพิ่มเติม พฤศจิกายน 2554: 11)*. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนากการประเมินคุณภาพการศึกษา สมศ.
- เกลิณี จิวปรีชา. (2540). *การศึกษาการดำเนินงานทางวิชาการในสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทานสังกัดกรมอาชีวศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กิ่งแก้ว อารีรักษ์. (2548). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบหลากหลาย*. กรุงเทพฯ: อล์ฟามีเด็นเนียม.
- กัลป์กร มั่นถาวรวงศ์. (2548). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย. (2553). *สื่อพลัง*, 8, 11-25.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, สำนักนายกรัฐมนตรื. *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด
- จิราภา เพียรเจริญ. (2556). *บทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- จันทวรรณ ปิยะวัฒน์ และ ธวัชชัย ปิยะวัฒน์. (2554). *เกี่ยวกับ GotoKnow.org*. สืบค้น จาก GotoKnow. org: <http://www.gotoknow.org/about>.
- ชมพันธุ์ กุญชร ณ อยุธยา. (2540). *การพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ข่าวทหารอากาศ.
- ชาญวิทย์ สุทธิ. (2549). *การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: โครงการวิถีทรรศน์.
- ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ. (2537). *บริการสารสนเทศ*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.

- จิตร์รัตน์ ปานผู้มีทรัพย์. (2549). ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาขึ้น
พื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสารวิชาการ. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ณัฐพันธ์ เจริญนันทน์ และคณะ. (2545). กลยุทธ์การสร้างองค์การคุณภาพ. กรุงเทพฯ: ชรรวมกล
การพิมพ์.
- ณัฐพล ชวลิตชีวิน และประโมทย์ ศุภปัญญา. (2545). เทคนิคการวัดผลสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: อิน
ฟอร์มีเดีย บั๊คส์.
- ณรงค์ สัจพันโรจน์. (2537). การจัดทำอนุมัติการบริหารงบประมาณแผ่นดิน : ทฤษฎีและปฏิบัติ.
กรุงเทพฯ: บพิตรการพิมพ์.
- ณัฐพันธ์ เจริญนันทน์, และฉัตรยาพร เสมอใจ. (2547). การจัดการ. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ดิเรก อนันต์. (2556). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (ม.ป.ป.). คอมพิวเตอร์ช่วยสอน. กรุงเทพฯ: วงกลมโปรดักชั่นจำกัด.
- ทิสนา แจมณี และภายิต ประมวลศิลป์ชัย. (2547). กระบวนการเรียนรู้: ความหมาย แนวทางการ
พัฒนาและปัญหาข้อใจ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ทวิท ระโหฐาน. (2552). การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).
ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- ชเนศ จำเกิด. (2545). วารสารไทย, วารสารบริหารการศึกษา มศว.
- ธงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์. (2546). พฤติกรรมบุคคลในองค์การ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
เจริญพัฒน์.
- ธีระ รุญเจริญ. (2546). ผู้ความเป็นผู้บริหารศึกษามีอาชีพ. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- ธำรง บัวศรี. (2542). ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- นิลฉณี พิทักษ์. (2551). การจัดการเรียนรู้โดยโครงการ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิรมล ศตวุฒิ และคณะ. (2542). หลักสูตรและวิธีการสอนทั่วไป. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นฤมล ต้นสุรเศรษฐ์. (2533). แหล่งวิทยาการในชุมชน ในเอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนา
และการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน หน่วยที่ 1 หน้า 1-46. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- นฤมล พอดี. (2549). การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์. (2549). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บำเหน็จ จินขาวจำ. (2545). ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางละมุงจังหวัดชลบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญเลิศ มาแสง. (2543). นอกห้องเรียน : กระบวนการน การศึกษานอกโรงเรียนเข้าไปหล่อหลอม ตนเองและสังคม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา
- ปรุง พวงนัลดดา. (2532). การบริหารงานวิชาการและการเร่งคุณภาพ. ในเอกสารสรุปการอบรมประชุมสัมมนาหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอ. กรุงเทพฯ: กองการเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2535). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริม.
- ประเวศ วะสี. (2536). รายงานผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการในการระดมสรรพกำลังเพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: (ม.ป.พ.)
- ประสงค์ ปุริโต. (2547). การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านหนองผักแว่น อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. ร้อยเอ็ด: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- ปัญญา ฉายะจินดาวงศ์และรัชนี กุฎระกุล. (2549). ธรรมาภิบาล(Good Governance) กับสังคมไทย. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ปัญญา แก้วกัญญา และสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล. (2545). การบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบการใช้โรงเรียนหรือพื้นที่การศึกษาเป็นฐาน. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์
- ประพันธ์ สุริหาร. (2542). หลักการบริหาร. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประพันธ์ สร้อยเพชร. (2547). สภาพการมีส่วนร่วมบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ประสาร พรหมณา. (2553). การบริหารแบบมีส่วนร่วม. สืบค้น จาก <http://trang.nfe.go.th/alltis16/UserFiles/Pdf/wijaiman.pdf>

- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543. สืบค้นจาก [https://www.mwit.ac.th/~person/01-Statutes/National Education.pdf](https://www.mwit.ac.th/~person/01-Statutes/National%20Education.pdf)
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2545). กรุงเทพฯ: บริษัท ฟริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- พรเทพ นามกร. (2543). *สภาพปัจจุบันและการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูโรงเรียนอัสสัมชัญ จังหวัดระยอง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พนม พงษ์ไพบูลย์. (2541). *การศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนแบบสหวิทยาเขต*. สืบค้น จาก <http://www.moe.go.th/web-panom/article-panom/article16.htm#A.1>.
- ไพโรจน์ ชูช่วย. (2532). *การศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). สงขลา: มหาวิทยาลัยนครินทรวิโรฒ.
- พรเทพ นามกร. (2543). *สภาพปัจจุบันและการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูโรงเรียนอัสสัมชัญ จังหวัดระยอง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พลอยงาม พะลาขานนท์. (2550). *การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการและเพื่อเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1* (ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- พิทักษ์ เหมือนศาสตร์. (2553). *การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู สถานศึกษาวัด วิมุตยาราม สำนักงานบางพลัด สังกัดกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- พงษ์ศักดิ์ ภูคาบขาว. (2540). *เอกสารความรู้แนวทางสู่ความเป็นครูมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น.
- ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, และวิบูลย์ ไทวณะบุตร. (2542). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2543). *รายงานการวิจัยเรื่องการสังเคราะห์งานวิจัยทางด้านหลักสูตร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มงคล อืดเหล็ก. (2542). *การมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจสั่งการในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตราด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2547). *การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เรณู ครุฑไทย. (2542). *การศึกษาการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มนวมินทร์นาอนุชิส สังกัดกรมสามัญศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่ง แก้วแดง. (2546). *ปฏิวัติการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- วชิราพร อัจฉริยโกศล และคณะ. (2550). *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องเกณฑ์วิธีการตรวจประเมินและการจัดระดับคุณภาพหนังสือเรียน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- วิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). *แนวทางการบริหารโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สภาดลาดพร้าว.
- วลัยกร สารบุญ. (2555). *ความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนสถานศึกษาปลวกแดงพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เศรษฐชัย วิสาโท. (2556). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- ศิริพงษ์ เสภาภาน. (2548). *หลักการบริหารการศึกษา : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บิ๊ก พอยท์.
- ศุภมาส การะเกตุ. (2553). *การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประจำโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555-2559*. สืบค้น จาก <http://www.nesdb.go.th>.
- สมศรี มธุรสสุวรรณ. (2541). *การศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (ม.ป.ป.). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มิตรภาพการพิมพ์และสตีวดีโอ

- สันต์ ธรรมบำรุง. (2527). *หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นรสิงห์.
- สุทธิชัย เรื่องฤทธิ์. (2545). *การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กิ่งอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ. (2553). *การเปลี่ยนแปลงโลกของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการ
พัฒนาสู่ “ครูมืออาชีพ”*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุนันทา เมืองสงวน. (2553). *การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาวัด
บางรักใหญ่ (สายอักษรศรี) (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ราชภัฏจันทรเกษม.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2554). *อนุสารอุดมศึกษา, 37(392)*.
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม. (2545). *แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นใน
จังหวัดมหาสารคาม*. มหาสารคาม: ฝ่ายบริการทางการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). *คู่มือการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ:
คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2548). *รายงานการวิจัยโครงการวิจัยเชิงทดลอง
กระบวนการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแบบอิงมาตรฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์
การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2548). *รายงานการวิจัยการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้น
ฐานตามทัศนะของผู้สอน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2546). *สรุปผลการประชุมวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน. 27-28 ตุลาคม 2546*. กรุงเทพฯ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2546). *สรุปความเห็นจากการประชุมเสวนาหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 จุด*.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). *ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ:
เซ็นจูรี.
- สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการ
ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
(ร.ส.พ.).
- สำนักผู้ตรวจราชการและติดตามประเมินผล. (2548). *การติดตามปัญหาอุปสรรคการใช้หลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2545*.

- อนุศักดิ์ สมิตสันต์. (2540). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2527). *หลักการบริหารการศึกษาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: อนงค์ศิลป์การพิมพ์.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2538). *การบริหารหลักสูตร: หัวใจในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: บั๊กฟ้อยท์.
- อำภา บุญช่วย. (2537). *การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: โอเอสพรีนติ้งเฮ้าส์.
- อำนาจ พลรักษา. (2556). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

ภาษาต่างประเทศ

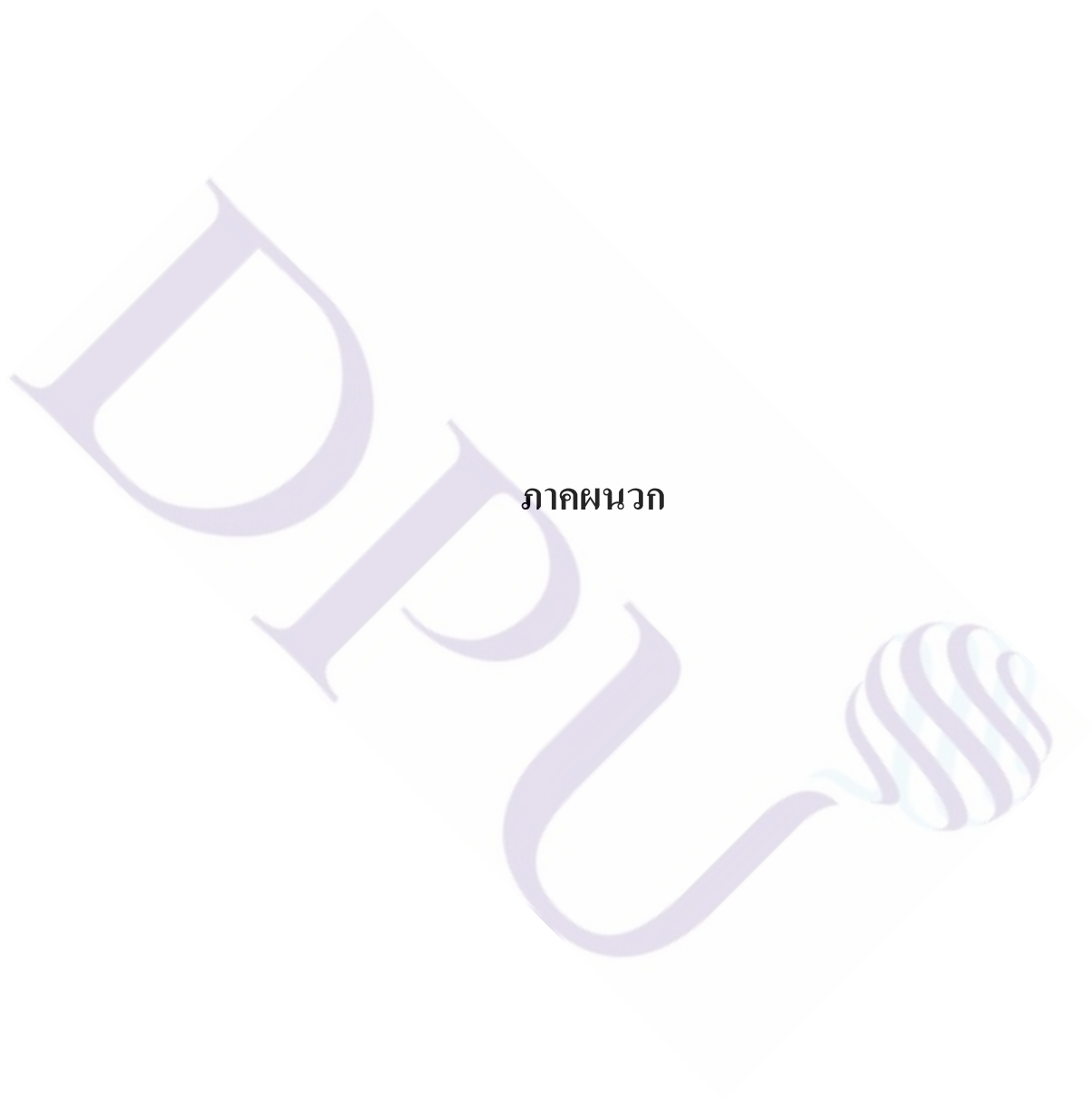
- Byars, Lloyd L. & Rue Leslie W. (1997). *Human Resource Management* (5th ed). Boston: McGraw-Hill.
- Campbell R.F.Corbally. J.E. and Nystrand. R.O. (1983). *Introduction to educational administration* (6th ed). Boston: Allyn and Bacon
- Cronbach, L. B. (1960). *Essentials of psychological testing*. New York: Harper & Row.
- Delaney. (2000). A case Study of Curriculum Development Process in Nutrition Education. *Dissertation Abstracts International*. 57 (7), 2349-A.
- Dessler. (1997). *Who Govern? democracy and power in an american city*. New Haven: Yale University.
- Eastman and others. (1971). *Social identity*. Oxford, England: Blackwell.
- Fowler, M. B. (1986). The Relationship between Teacher Percieved Participation In Education Decision-Making and teacher Marole in Selected Elementay Schools in Targeted Southeastern States. *Dissertation Abstracts International*, 11(04), 3204-A.
- Flippo, E. B. (1970). *Principles of Personnel Management*. New York: McGraw-Hill.
- Good . Center V. (1973). *Dictionary of Education*. New York : McGraw-Hill.
- Jegade, O. (1995). Collateral learning and the eco-cultural paradigm in science and mathematics education in Africa. *Studies in Science Education*, 25, p.97- 137.

- Jarolimek. (1969). *Social Studies in Elementary Education* (3rded). New York: The Macmillan Company.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research actives. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), p.607-610.
- Kittisunthorn, C.. (2003). *Standards-based curriculum: The first experience of Thai teachers*. Doctoral Dissertation, Jamia Islamia University, Delhi, India.
- Likert, R. (1967). *The Human Organization: Its Management and Value*. New York: McGraw-Hill.
- Likert, R. (1987). *The human organization: Its management and value*. New York: McGraw-Hill.
- Monday, Noe and Premeaux. (1949). *Human Resonrce Management*. Upper saddle River NJ: Simon and Schuster Company.
- Miller, V. (1965). *The Public Administration of American School of System*. NY: MCMillan.
- Nichols, Mark. (1971). Community Resources for School, *Encyclopedia of Education*, 2(1) ,p. 341-347.
- Nutravong, R.. (2002). *School-based curriculum decision-making: A study of the Thailand reform experiment*. Bloomington. U.S.A.: Indiana University
- Nigro, F. A. (1959). *Public Personnel Administration*. New York: Holt.
- Oliva, Peter F. (1992). *Developing Curriculum* (3rd ed). New York: Harper Collins Publisher.
- OraKwo. (2012). *Teachers' Challenges in 21st Century : Pedagogy, Standardized Testing, and Paychecks*. Retrieved from, <http://lripsm.wix.com/21st#!-21/c6he>
- Ramirez, Emiliano C. (1954). *Some Community School Practices*. Quezan City : National Printing.
- Serjiovanni and others. (1980). *Factor which effect satifaction and dissatisfaction of teacher. In Explannation in educational administration (pp.194-207)*. St.Louise: University of Queensland Press.
- Sullivan, J. M. & Corsinglia. (2001). *A study of the effect of an interdisciplinary study improvement program on academic achievement and classroom behavior among tenth-grade students*. Retrieved from www.umassmed.edu/GSBS.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic Principle of Curriculum and Instruction*. Chicago: University of Chicago Press.

Taba, Hilda. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Hartcourt
Brance and World.

Unesco. (1996). *Report to UNESCO of the International Commission on Education for the
Twenty-First Century*. Retrieved September 18, 2013, from [http://www.
unesco.org/education/pdf/15_62.pdf](http://www.unesco.org/education/pdf/15_62.pdf).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

ค่าดัชนีตัวชี้วัดความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของ
กลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

ข้อ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	
1	+1	0	-1	+1	+1	0.4
2	+1	0	+1	+1	+1	0.8
3	+1	0	0	+1	+1	0.6
4	+1	0	+1	+1	+1	0.8
5	+1	0	+1	+1	+1	0.8
6	+1	0	0	+1	+1	0.6
7	+1	0	0	+1	+1	0.6
8	+1	0	-1	+1	+1	0.4
9	+1	0	-1	+1	+1	0.4
10	+1	0	-1	+1	+1	0.8
11	+1	0	+1	+1	+1	0.8
12	+1	0	+1	+1	+1	0.8
13	+1	0	+1	+1	+1	0.8
14	+1	0	+1	+1	+1	0.8
15	+1	0	+1	+1	+1	0.8
16	+1	0	+1	+1	+1	0.8
17	+1	0	+1	+1	+1	0.8
18	+1	0	0	+1	+1	0.6
19	+1	0	-1	+1	+1	0.4
20	+1	0	-1	+1	+1	0.4
21	+1	0	+1	+1	+1	0.8
22	+1	0	0	+1	+1	0.6
23	+1	0	0	+1	+1	0.6

ข้อ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	
24	+1	0	+1	+1	+1	0.8
25	+1	0	0	+1	+1	0.6
26	+1	0	-1	+1	+1	0.4
27	+1	0	+1	+1	+1	0.8
28	+1	0	0	+1	+1	0.6
29	+1	0	-1	+1	+1	0.4
30	+1	0	0	+1	+1	0.6
31	+1	0	+1	+1	+1	0.6
32	+1	+1	+1	1	+1	1
33	+1	+1	+1	+1	+1	1
34	+1	+1	+1	+1	+1	1
35	+1	0	+1	+1	+1	0.8
36	+1	+1	0	+1	+1	0.8
37	+1	0	-1	+1	+1	0.6
38	+1	+1	+1	+1	+1	1
39	+1	0	-1	+1	+1	0.4
40	+1	0	+1	+1	+1	0.8
41	+1	0	+1	+1	+1	0.8
42	+1	0	+1	+1	+1	0.8
43	+1	0	+1	+1	+1	0.8
44	+1	0	0	0	+1	0.4
45	+1	0	0	+1	+1	0.6
46	+1	0	+1	+1	+1	0.8
47	+1	0	+1	+1	+1	0.8
48	+1	0	-1	+1	+1	0.4
49	+1	0	+1	+1	+1	0.8
50	+1	+1	+1	+1	+1	1

ข้อ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	
51	+1	0	+1	+1	+1	0.8
52	+1	0	0	+1	+1	0.6
53	+1	0	-1	+1	+1	0.4
54	+1	0	0	+1	+1	0.6
55	+1	0	0	+1	+1	0.6
56	+1	0	0	+1	+1	0.6
57	+1	0	0	+1	+1	0.6
58	+1	0	0	+1	+1	0.6
59	+1	0	0	+1	+1	0.6
60	+1	0	0	+1	+1	0.6

ภาคผนวก ข
ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย
(ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรายข้อ)

Statistics for	Mean	Variance	Std Dev	Variables
Scale	247.2900	642.8664	25.3548	60

Reliability Coefficients 60 items

Alpha = .9828   Standardized item alpha = .9831

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

Reliability

Scale: ALLVARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.00
	Excluded ^a	0	00.
	Total	30	100.00

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alphas	N of Items
.93	32

ภาคผนวก ค
แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ เพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของ สถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขต

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ผู้ศึกษาได้ทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการและเพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำแนกตามกลุ่มของสหวิทยาเขต คำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามนี้อย่างครบถ้วน ตามความเป็นจริงมากที่สุด

2. ผู้วิจัยขอรับรองว่าจะสงวนคำตอบของท่านไว้เป็นความลับ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลเป็นภาพรวมของกลุ่มสหวิทยาเขต มิได้แจกแจงข้อมูลของแต่ละบุคคลหรือแต่ละสถานศึกษาดังนั้นจึงไม่กระทบกระเทือนถึงตัวท่านแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการต่อไป

3. แบบสอบถามฉบับนี้มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) สอบถามเกี่ยวกับตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และกลุ่มสหวิทยาเขตที่ท่านสังกัดอยู่

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา ของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ ด้านการผลิตการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

นางสุทธิศรี คำมะโน

นักศึกษาดามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา

วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง [ ] หน้าข้อความที่ตรงกับท่านมากที่สุด

ตำแหน่งประธานกลุ่มสหวิทยา ผู้อำนวยการสถานศึกษา

รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง [ ] ผู้บริหาร

หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง [ ] ครู

1. ตำแหน่ง

[ ] ผู้บริหาร

[ ] ครู

2. วุฒิการศึกษา

[ ] ปริญญาตรี

[ ] สูงกว่าปริญญาตรี

3. ประสบการณ์ทำงาน

[ ] ไม่เกิน 5 ปี

[ ] มากกว่า 5 ปี ขึ้นไป

4. กลุ่มสหวิทยาเขต

[ ] เขตสัตตบงกช

[ ] เขตปทุมเบญจา

[ ] เขตสวนเทพรัตน์ที่ปไถ่

[ ] เขตปียมิตร

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา
ของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามตอนที่ 2 มี 60 ข้อ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา ของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

- ระดับ 5 หมายถึง ท่านมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับมากที่สุด
 ระดับ 4 หมายถึง ท่านมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับมาก
 ระดับ 3 หมายถึง ท่านมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง
 ระดับ 2 หมายถึง ท่านมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับน้อย
 ระดับ 1 หมายถึง ท่านมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. วิธีตอบ ให้ท่านอ่านข้อความทางซ้ายมือทีละข้อ แล้วเขียน ลงในช่อง ทางขวามือที่ตรงกับระดับการปฏิบัติการมีส่วนร่วมของท่าน

3. ตัวอย่างการตอบแบบสอบถาม

ข้อ- ที่	กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
0	การมีส่วนร่วมในการนิเทศภายในสถานศึกษา ของกลุ่มสหวิทยาเขต สหวิทยาเขตร่วมกันจัดทำแบบการนิเทศภายใน โดยการประชุมและวางแผนร่วมกัน				✓	
00	แต่งตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างสถานศึกษาในสหวิทยาเขตในการดำเนินงานเพื่อการนิเทศภายใน		✓			

คำอธิบาย

ข้อ 0 ผู้ตอบแบบสอบถามทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับ 2 แสดงว่าสถานศึกษาของท่านมีการปฏิบัติ การนิเทศภายในโรงเรียน อยู่ในระดับน้อย

ข้อ 00 ผู้ตอบแบบสอบถามทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับ 4 แสดงว่าสถานศึกษาของท่านมีการปฏิบัติ การนิเทศภายในโรงเรียน อยู่ในระดับมาก

ข้อที่	การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในกลุ่มสหวิทยาเขต	ระดับการมีส่วนร่วม								
		5	4	3	2	1				
ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา										
1	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น									
2	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์									
3	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551									
4	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดเวลาเรียนที่เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้รายปีและรายภาค									
5	ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของผู้เรียน									
6	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนในการอบรมเพิ่มพูนทักษะความรู้ความชำนาญในการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา									
7	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551									
8	ท่านมีส่วนร่วมจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสื่อการเรียนรู้และเครื่องมือต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา									
9	ท่านมีส่วนร่วมในการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน									

ข้อที่	การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในกลุ่มสหวิทยาเขต	ระดับการมีส่วนร่วม				
		5	4	3	2	1
10	ท่านมีส่วนร่วมในการนำข้อมูลและปัญหาการพัฒนาคุณภาพ การศึกษามาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตร สถานศึกษา					
ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้						
11	ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจแหล่งเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้ในการ พัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน					
12	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษาที่มี ความหลากหลายเหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน					
13	ท่านมีส่วนร่วมในการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายใน สถานศึกษาเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน					
14	ท่านมีส่วนร่วมในการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการ ถ่ายทอดทักษะความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับผู้เรียน					
16	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และได้รับ ประสบการณ์จริงจากการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน					
17	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนให้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งใน และนอกโรงเรียนในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบคลุมภูมิ ปัญญาท้องถิ่นร่วมกัน					
ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ (ต่อ)						
18	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการใช้ ห้องเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้					
19	ท่านมีส่วนร่วมด้านการนิเทศ ในการติดตาม ประเมินผลการใช้ แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง					
20	ท่านมีส่วนร่วมในการนำผลการนิเทศและการประเมินผลการใช้ แหล่งเรียนรู้อมาปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนให้มี ประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น					
ด้านการผลิต การใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน						
21	ท่านมีส่วนร่วมในการศึกษาวิเคราะห์ ออกแบบสื่อการเรียนการ สอน					

ข้อที่	การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในกลุ่มสหวิทยาเขต	ระดับการมีส่วนร่วม				
		5	4	3	2	1
22	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและเหมาะสมต่อการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน					
23	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดอบรมการผลิตสื่อและการใช้สื่อเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ					
24	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง					
25	ท่านมีส่วนร่วมในการใช้สื่อเทคโนโลยี และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน					
26	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง					
27	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ส่งเสริมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน					
28	ท่านมีส่วนร่วมในการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาาร่วมกัน					
29	ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา					
30	ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนในด้านการอนุรักษ์ ประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น					
ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู						
31	ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อจัดอบรมการพัฒนาคุณภาพ					
32	ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้					

ข้อที่	การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในกลุ่มสหวิทยาเขต	ระดับการมีส่วนร่วม				
		5	4	3	2	1
33	ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาความรู้ความสามารถด้านภาษาต่างประเทศและด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้					
	ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู (ต่อ)					
34	ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพครูที่หลากหลาย					
35	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน					
36	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุน และส่งเสริมให้มีการผลิตและพัฒนาคุณภาพของสื่อการเรียนการสอนและการนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้					
37	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุน และส่งเสริมให้มีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ตามสภาพจริง					
38	ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
39	ท่านมีส่วนร่วมในการสร้างขวัญและกำลังใจในลักษณะการยกย่องเชิดชูเกียรติ และเผยแพร่ผลงาน					
40	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการนำเสนอผลงาน โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้					
	ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้					
41	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำเครื่องมือวัดผลและประเมินผลก่อนเรียนระหว่างเรียนและหลังเรียนเพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เรียน					
42	ท่านมีส่วนร่วมในการใช้วิธีการและเครื่องมือที่มีความหลากหลายในการประเมินผล เพื่อให้ได้ข้อมูลในการประเมินที่หลากหลาย					
43	ท่านมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผลครอบคลุมการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ					

ข้อที่	การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในกลุ่มสหวิทยาเขต	ระดับการมีส่วนร่วม				
		5	4	3	2	1
44	ท่านมีส่วนร่วมในการสร้างเครื่องมือในการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลและใช้ข้อมูลในการวางแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน					
45	ท่านมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอน					
46	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้					
47	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ดัด ตามประเมินผลการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อยู่เสมอ					
48	ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในกลุ่มสหวิทยาร่วมกันทุกครั้ง					
49	ท่านมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ในการอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ให้มีความยืดหยุ่นคล่องตัวมากขึ้น					
ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (ต่อ)						
50	ท่านมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินมาพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เกิดความเหมาะสม					
ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ						
51	ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษารวมทั้งความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของครูและบุคลากรทางการศึกษาร่วมกัน					
52	ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดแนวทางการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้เรียนและสถานศึกษาโดยสนับสนุนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม					
53	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เพื่อการบริหารงานด้านวิชาการ					

ข้อที่	การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในกลุ่มสหวิทยาเขต	ระดับการมีส่วนร่วม				
		5	4	3	2	1
54	ร่วมกันจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง					
55	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนางานด้านวิชาการ					
56	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัวยุวมชน และท้องถิ่น					
58	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคลครอบครัวยุวมชน หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา					
59	ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลายที่เหมาะสมกับสถานศึกษา					
60	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดระบบแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพในสถานศึกษา โดยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกระบวนการจัดการเรียนการสอน					

ขอขอบพระคุณที่ท่านกรุณาสละเวลาตอบแบบสอบถามทุกข้อ

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา
ของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 4

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้มีคามมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 4 จึงใคร่ขอความกรุณาตอบแบบสัมภาษณ์นี้ตามความเป็นจริงมากที่สุด ผู้วิจัยขอเรียนว่าข้อมูลการศึกษาจะนำเสนอในลักษณะภาพรวมเท่านั้น จึงไม่มีผลต่อการตอบของท่านแต่อย่างใดทั้งสิ้น แบบสัมภาษณ์ มี 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในสถานศึกษาของกลุ่มสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 4 ใน 6ด้าน คือ

1. ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
2. ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้
3. ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน
4. ด้านพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู
5. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
6. ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านผู้บริหารสถานศึกษาทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้

นางสุทธิศรี คำมะโน

นักศึกษาดามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา

วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

แบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... อายุ ..... ปี
 ตำแหน่ง .....วุฒิการศึกษาสูงสุด.....
 วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์ .....เวลา น.....
 สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 รายการสัมภาษณ์

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ชุดนี้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลปัญหาและแนวทางการพัฒนา
 เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในสถานศึกษาของ
 กลุ่มสหวิทยาเขตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 4
 ใน 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

ปัญหา

.....
 .....
 .....
 .....

แนวทางการพัฒนา.....

.....
 .....
 .....

ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้

ปัญหา

.....
 .....
 .....

.....
แนวทางการพัฒนา.....
.....
.....
.....
.....

2. ด้านการผลิตและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน

ปัญหา

.....
.....
.....
.....

แนวทางการพัฒนา.....
.....
.....
.....
.....

ด้านพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู

ปัญหา

.....
.....
.....
.....

แนวทางการพัฒนา.....
.....
.....
.....
.....

3. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ปัญหา
.....
.....
.....
.....

แนวทางการพัฒนา.....
.....
.....
.....

ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการ
ปัญหา
.....
.....
.....

แนวทางการพัฒนา.....
.....
.....

ภาคผนวก ง

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

ภาคผนวก ข
หนังสือแนะนำในการเก็บข้อมูล

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

นางสุทธิศรี คำมะโน

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ. 2541

ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาวิชาคณิตศาสตร์

สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ครูชำนาญการ โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ

สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี

